

20
18
MAY 10 1901
MAY 10 1901
MAY 10 1901

80

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO

94

ΜΙΧΑΗΛ Π. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΜΟΝΟΤΑΞΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΓΛΑΪΤΣΙΑΣ
 ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
 Γεν. αρ.β. 1223
 Κατηγορία Α5
 Ειδ. αρ.β. 90

Η ΖΩΗ
 ΕΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ 1924-1925

ΕΞΕΔΟΘΗ ΩΣ ΕΠΕΤΗΡΙΣ
 ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΑΞΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
 ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1294-1925

ΔΑΠΑΝΗ
 ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 Π.Ε.Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
 Αριθμ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΑΓΛΑΪΤΣΙΑΣ
 ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
 Γεν. αρ.β. 121
 Κατηγορία 183
 Ειδ. αρ.β.

ΑΘΗΝΑΙ
 ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ ΖΗΚΑΚΗ
 ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
 1925

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ
ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ ΑΔΕΛΦΗΣ
ΣΟΦΙΑΣ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποχρεώσεως, ἣν ἐπιβάλλει τὸ 12 ἄρθρον τοῦ Ν. Διατάγματος περὶ μονοταξίων διδασκαλείων εἰς τοὺς διευθυντὰς αὐτῶν, ἐσκόπουν νὰ γράψω μίαν ἐπετηρίδα περιέχουσαν ξηρὰ τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου ἀναγραφόμενα στοιχεῖα. Κατὰ μικρὸν ὅμως προβαίνων εἰς τὸ ἔργον εὗρον ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ παραλίπω ὠριζόμενα πράγματα ἀναγκαιότατα νὰ παρουσιάσουν τὸ Διδασκαλεῖον ἐν ὅλῃ του τῇ ζωῇ. Οὕτω λοιπὸν διεμορφώθη κατὰ μικρὸν τὸ παρὸν βιβλιάριον, τὸ ὁποῖον διὰ τὸ περιεχόμενον του ἐπεγράφη «Ἡ ζωὴ ἐνὸς Διδασκαλείου» δηλαδὴ τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας.

Ἄλλὰ καὶ δι' ἄλλους λόγους ἐπεβάλλετο ἡ ἐπέκτασις τοῦ βιβλίου. Τὰ μονοτάξια διδασκαλεῖα περιλαμβάνοντα μαθητικὸν ὕλικὸν καθ' ἕκαστον σχολικὸν ἔτος ἐναλλασσόμενον παρουσιάζουν τὸ σοβαρὸν μειοτέκμημα ὅτι, ἀπολυομένων τῶν μαθητῶν κατὰ τὸν Ἰούνιον, πᾶν ὅ,τι ἐπετεύχθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους εἰς παραδόσεις, σχολικὸν πνεῦμα καὶ τὴν ἄλλην ἱστορίαν καὶ δρᾶσιν τοῦ διδασκαλείου ἀφανίζεται, νέοι δ' ἀγῶνες καὶ προσπάθειαι, ὅπως τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους μαστόρους τοῦ περιφήμου γεφυριοῦ τῆς Ἄρτας (ὀλημερὶς ἐχτίζανε τὸ βράδυ γκρεμιζόταν), ἀναμένουν τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν καὶ ἰδίᾳ τὸν διευθυντὴν τοῦ διδασκαλείου νὰ ἀναδημιουργήσῃ μίαν τάξιν καὶ νὰ ἐμφυσήσῃ τὴν πνοὴν του εἰς τὴν ἀνομοιομερῆ μᾶζαν τῶν μαθητῶν, ἣτις δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐπλαστός.

Τὴν πλήρωσιν τοῦ κενοῦ τούτου, διὰ τὸ Διδασκαλεῖόν μας τοῦλάχιστον, ἀποσκοπεῖ ἡ μορφή τῆς παρούσης ἐπετηρίδος. Ἐν αὐτῇ λεπτομερέστερόν πως καὶ διὰ στοιχείων ἀφθόνων εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἀγωγὴν ἀφορῶντων διαγράφεται τὸ πνεῦμα τὸ κατευθύναν τὴν ὅλην κίνησιν τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924 — 1925. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόρροια θελήσεως ἐνὸς ἀτόμου, ἐμοῦ, ἀλλ' ἐπήγαγεν ἐκ τῆς ὅλης ζωῆς τοῦ Διδασκαλείου, ὡς κατὰ μικρὸν διεμορφώθη αὕτη ἐν τε τῇ αἰθούσῃ τῆς διδασκαλίας καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, τῷ Οἴκο-

τροφείω, τοῖς προτύποις, ταῖς ἐκδρομαῖς κτλ. δι' ἀμοιβαίας συμφωνίας, δι' ἐνὸς διαρκοῦς δοῦναι καὶ λαβεῖν μεταξύ τῆς μαθηματικῆς Κοινότητος καὶ τοῦ ὑποφαινομένου καὶ γενικῶς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, θεωρῶ τὰς ἐν τῇ ἐπετηρίδι ταύτῃ περιλαμβανομένας ἀρχὰς ὡς Καταστατικὸν χάρτην, πρὸς οὗ τὰς διατάξεις εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ συμμορφώνωνται ἀπαρεγκλίτως οἱ μαθηταὶ εὐθύς ἀπὸ τῆς εἰσόδου των εἰς τὸ διδασκαλεῖον. Καὶ οὕτω πρέπει νὰ γίνῃ. Δὲν εἶναι ὀρθὸν καθ' ἕκαστον νέον σχολικὸν ἔτος νὰ ἀγνοοῦν τὴν προηγουμένην ἱστορίαν τοῦ διδασκαλείου καὶ τὰς ὑποχρεώσεις των οἱ μαθηταί, νὰ καταναλίσκεται δὲ πολῦτιμον ποσὸν δυνάμεως καὶ χρόνου πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ἀκολουθητέας ὁδοῦ, ἣτις, ἂν ἦτο κεχαραγμένη ἐκ τῶν προτέρων, κατὰ τὰ κύρια σημεῖα τοῦλάχιστον, θὰ διηκόλυνε κατὰ μέγα μέρος τὸ δημιουργικὸν ἔργον τοῦ διδασκαλείου.

Ἄλλὰ διὰ νὰ γίνουιν πάντα τ' ἀνωτέρω παρέστη ἀνάγκη νὰ ὑπερβῶμεν, τῇ ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τὰ τέσσαρα τυπογραφικὰ φύλλα, εἰς ὅσα κατὰ τὸ Ν. Διάταγμα περὶ μονοταξίων διδασκαλείων ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἡ ἐπετηρὶς αὕτη. Ὑπερέβημεν ὅμως, καταβαλόντες τὸ περιπλέον ἐξ ἰδίων, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας χορηγούμενον χρηματικὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον, ἐφέτος τοῦλάχιστον, ἀπεδείχθη ἀνεπαρκὲς διὰ τὴν καὶ ἐκ τεσσάρων τυπογραφικῶν φύλλων ἔκδοσιν τῆς ἐπετηρίδος καὶ τὴν ἴδρυσιν καὶ συμπλήρωσιν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ διδασκαλείου.

Γράφων μακρὰν τοῦ ἀρχείου τοῦ Μ. Δ. Καστορίας παρέστη ἀνάγκη ἐπανειλημμένως νὰ ζητήσω ἐκεῖθεν διάφορα στοιχεῖα ἀπαραιτήτητα διὰ τὴν ἀρτιωτέραν ἐμφάνισιν τῆς ἐπετηρίδος ταύτης. Ὁ φίλος κ. Ἰω. Κωτσίδης, ἀναπληρῶν με ἐν τῇ διευθύνσει τοῦ διδασκαλείου κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς, προθύμως ἐξεπλήρωσε πᾶσαν σχετικὴν παράκλησίν μου. Τὸν εὐχαρισῶ. Ἐπίσης εὐχαριστῶ καὶ τὸν ἀγαπητόν μου Κώσταν Καλότυχον καθηγητὴν διὰ τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας πάλιν ἐφέτος ἀνέλαβε διὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῆς ἐπετηρίδος ταύτης.

Ἐν Λαγκαδίῳ κατ' Αὐγούστον τοῦ 1925

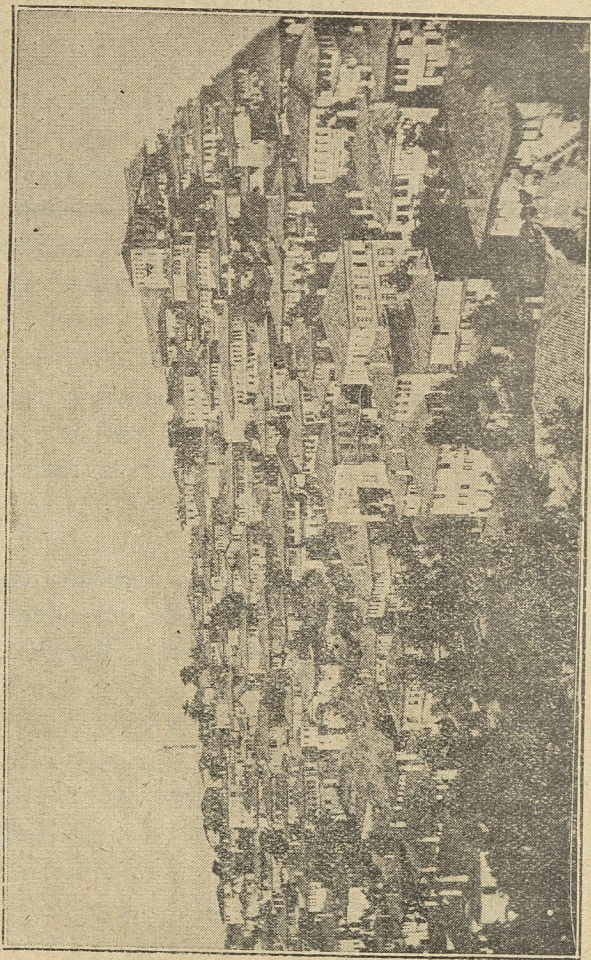
ΜΙΧ. Π. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	
ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	
Ἀριθ. αὐτ.	259
Κατῆγ.	επιστολὴ

1. Ἀριθμὸς μαθητῶν

Ζήτημα σπουδαιότατον ἀπασχολεῖ σοβαρῶς καθ' ἑκάστην ἑναρξιν σχολικοῦ ἔτους τὸν Διευθυντὴν τοῦ Μονοτ. Διδασκαλείου Καστορίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν μελλόντων μαθητῶν του. Μετ' ἀδημονίας χρυσοθήρα ἀνερευνᾷ οὗτος κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἕκαστον νέον ταχυδρομεῖον, μήπως ἀνακαλύψῃ που αἰτησίαν τινα μαθητοῦ ζητοῦντος νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Μετρεῖ λοιπὸν καὶ ἐπαναμετρεῖ καὶ δι' ἰδιαιτέρας στοργῆς περιβάλλει τὸν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναζητήσεως θησαυρόν.

Κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924 - 1925 τοιαῦται αἰτήσεις ἤρχισαν νὰ ὑποβάλλωνται πρὸς τὸ Διδασκαλεῖον, ἀραιαὶ ἀραιαὶ ὅμως, ἀπὸ τοῦ τέλους Αὐγούστου. Ἔνεκα δὲ τούτου καὶ τῶν ἔτι ἀραιότερον ζητουμένων πληροφοριῶν παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ διδασκαλείου φόβος κατεῖχεν ἡμᾶς, ἂν θὰ συνεχέντρωνε τὸ Διδασκαλεῖον τὸν κατώτατον ἀριθμὸν τῶν δέκα, ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ λειτουργία του. Δυστυχῶς δὲν μετέβαλον τὴν κατάστασιν οὔτε τὰ ἡμέτερα τηλεγραφήματα πρὸς τοὺς ἐπιθεωρητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων κεντρικῆς καὶ δυτικῆς Μακεδονίας κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου σταλέντα πρὸς ἄγραν μαθητῶν οὔτε αἱ ἰδιαιτέραι ἐνέργειαι τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Κοζάνης. Τρεῖς μόνον ἐξ ὅλης τῆς Μακεδονίας προσήλθον ἐντὸς τῆς τεταγμένης πρὸς εἰσιτήριο ἐξετάσιν προθεσμίας, τέταρτος δὲ καὶ τελευταῖος τὴν 13 Ὀκτωβρίου. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου δι' ἐπανειλημμένων ἐξετάσεων εἰσῆχθησαν εἰς τὸ Διδασκαλεῖον 26 μαθηταί, (24 ἄρρενες καὶ 2 θήλειαι). Μετ' ὀλίγον ὅμως κατακλυσμὸς τηλεγραφημάτων κατέφθανε ἐκ μαθητῶν ἄλλων μονοταξίων διδασκαλείων, ὥστε ὁ Διευθυντὴς τοῦ τηλεγραφείου Καστορίας νὰ χαρακτηρίσῃ καὶ ἀπὸ ταμιευτικῆς ἀπόψεως εὐτύχημα τὴν ὑπαρξιν τοῦ διδασκαλείου ἐν Καστορίᾳ. Ὑπὲρ τὰς 40 ταιαῦται αἰτήσεις ὑπεβλήθησαν ἐκ μαθητῶν ὑπεραριθμῶς εἰσαχθέντων εἰς

Γενική ἄποψη Καστορίας.

ἄλλα διδασκαλεῖα ζητούντων νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὸ μονοτάξιον διδασκαλεῖον Καστορίας, ἤρχισαν δὲ καὶ τινες ἀνειδοποιήτως νὰ προσέρχωνται εἰς Καστορίαν, ὥστε ὑπῆρξεν ἐνδεχόμενον ὅτι θὰ ὑπερβαίνομεν τὸν νόμιμον ἀριθμὸν τῶν 60. Διὰ τοῦτο ἐζήτησα παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ὑπέρβασιν τοῦ κεκανονισμένου ἀριθμοῦ. Τὸ Ὑπουργεῖον δὲν ἐπέτρεψεν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἦλθον ὅλοι οἱ ζητήσαντες εἴτε διότι ἐτράπησαν εἰς ἄλλην ἀσχολίαν εἴτε διότι ἰδρύθη βραδύτερον δεύτερον τμήμα ἐν τῇ μον. Διδασκαλεῖου Πύργου. Ὅφειλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ κατάστασις ἢ μᾶλλον ἡ ἀκαταστασία αὕτη πολὺ ἐτάραξε τὸ Διδασκαλεῖόν μας, διότι καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῶν ἀπὸ 17 Σεπτεμβρίου ἀρξαμένων μαθημάτων κατέστησε προβληματικὴν καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Διδασκαλεῖου περιήγαγεν εἰς στενόχωρον θέσιν πῶς νὰ ἐξοικονομήσῃ τὰ πράγματα. Τέλος ἐκόπασεν ὁ σάλος ἐκεῖνος καὶ ἐνεγράφησαν εἰς τὸ μον. Διδασκαλεῖον Καστορίας μαθηταὶ 53, ἐξ ὧν 51 ἄρρενες καὶ 2 θήλειαι, οἱ ἐξῆς :

1. Ἀδάμ. Ἡλ.
2. Ἀλεξανδρίδης Γεώργ.
3. Ἀναγνωστόπουλος Δημοσθ.
4. Ἀντωνόπουλος ἢ Βελέντζας Ἀριστόδ.
5. Βλαδίκας Θρασύδ.
6. Γιαννόπουλος Παν.
7. Γιατίλης Ἰωάν.
8. Γέγιος Ἰωάν.
9. Δακίπουλος Ἀντών.
10. Δρακούσης Διον.
11. Ζαθερδινὸς Δημήτ.
12. Ζημιανίτης Κων.
13. Ζήσης Δημ.
14. Καζάκι Εὐγενία,
15. Καραμούζης Παν.
16. Κοντάνας Διονύσ.
17. Κοτρώνης Παν.
18. Κοτσώνης Κων.
19. Κουτσιανᾶς Φώτ.
20. Λέκος Χρ.
21. Λιάκος Βασ.
22. Μητροπούλου Ἄννα,
23. Ντατσόπουλος Ἄνδ.
24. Ντινόπουλος Κων.
25. Εἰούτης Δημ.
26. Οἰκονόμου Ἡλίας,
27. Παπαγεωργίου Ἀπόσ.
28. Παπαγεωργίου Διον.
29. Παπαδόπουλος Βασιλ.
30. Παπαζήσης Ἡλίας,
31. Πάλλας Γεώργ.
32. Πανταζής Χρῆστος,
33. Παπαπαναγιώτου Ἄθαν.
34. Παπαπέτρου Πέτρ.
35. Ποθητάκις Ἰω.
36. Ράικος Ἐπαμ.
37. Ράπτης Ἰω.
38. Σανιδᾶς Γεώργ.
39. Σαραφίδης Ἰω.
40. Σαρλᾶς Γεώργιος
41. Σιαπκαρᾶς Γεώργ.
42. Σιαδᾶς Κων.
43. Σταθόπουλος Κυρ.
44. Ταξιαρχόπουλος Ἄθαν.
45. Τζιαρᾶς Παναγ.
46. Φάσας Ἡλίας,
47. Φλώρος Κωνστ.
48. Χέλμης Γεώργ.
49. Χρόνης Γεώργ.
50. Λαττάς Τηλέμ.
51. Καραδᾶς Κωνστ.
52. Παπαναστασίου Παντ. καὶ
53. Καραδᾶς Νικόλαος.

Ἐκ τούτων, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, 26 ἐξητάσθησαν καὶ εἰσῆχθησαν ἐν αὐτῷ τῷ μον. Διδ. Καστορίας, 17 προσῆλθον ἐκ τοῦ μον. Διδασκαλείου Ἀθηνῶν ἐπιτυχόντες ἐκεῖ ὑπεράριθμοι, 9 ἐκ τοῦ μον. Διδασκαλείου Ἰωαννίνων καὶ 1 ἐκ τοῦ Μ. Δ. Πύργου. Θὰ ἦτο δυνατόν καὶ ἐκ τοῦ Μ. Δ. Σπάρτης νὰ εἶχομεν τοὺς λοιπούς, ἀλλ' ἐδράδυνεν τοῦτο νὰ τηλεγραφήσῃ, ὅτε δὲ τινες ὑπεράριθμοι τοῦ Πύργου ἐδήλωσαν ὅτι δὲν θὰ ἤρχοντο διὰ τὸ ἱδρυθῆν ἐκεῖ δεύτερον τμήμα καὶ εἰδόποιήσαμεν τὴν Σπάρτην, ἦτο ἀργά. Οἱ ὑπεράριθμοι μαθηταὶ τοῦ Διδασκαλείου τούτου εἶχον διασκορπισθῆ.

Ἐκ τῶν 53 τούτων μαθητῶν 4 κατήγοντο ἐκ Μακεδονίας, 6 ἐξ Ἠπείρου, 12 ἐκ Θεσσαλίας, 10 ἐκ Στερεᾶς Ἑλλάδος, 14 ἐκ Πελοποννήσου, 5 ἐκ τῶν νήσων γενικῶς καὶ 2 πρόσφυγες ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας. Ἄπασα σχεδὸν ἡ Ἑλλὰς ἀντεπροσωπεύετο εἰς τὸ Μ. Δ. Καστορίας (Πανελλήνων ὀτίζυς ἐς Καστορίαν συνέδραμε) ¹.

Ἐκ τούτων πάλιν 2 ἦσαν τοῦ ἱεροδιδασκαλείου Βελλᾶς καὶ 12 προσωρινοὶ δημοδιδάσκαλοι· 9 ἦσαν ἔγγαμοι ἢ μνηστευμένοι, 5 δὲ ὑπερέβαινον τὸ 25 ἔτος τῆς ἡλικίας των.

Ἐκ τῶν 53 μαθητῶν τέλος δύο, οἱ Παπαναστασίου καὶ Σιατίνης, ἀπεχώρησαν τοῦ Διδασκαλείου, διότι ἐγγραφέντες εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου εἰσῆχθησαν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἀκαδημαϊκὸν Οἰκοτροφεῖον. Οὗτοι ἀπελύθησαν καὶ διεγράφησαν

1) Κατὰ τὸ παρελθὸν σχολ. ἔτος 1923—24 εἶχον προσέλθει ἐκ Μακεδονίας εἰς τὰ δύο μονοτάξια Διδασκαλεῖα τῆς Μακεδονίας (Σερρών καὶ Καστορίας) 17 μαθηταί, ἐφέτος δ' εἰς τὸ ὑπολειφθὲν ἡμέτερον μόνον 4. «Τὰ γυμνάσια δυστυχῶς ἐν Μακεδονίᾳ, ἔγραφον ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ Μ. Δ. Κ. τοῦ 1923—1924, δὲν συγκεντρῶνουν ἀκόμη ἀρκετὸν ἀριθμὸν μαθητῶν, ὥστε νὰ καταστήσουν δυνατὴν ἐπὶ μακρότερον χρόνον τὴν λειτουργίαν τῶν μονοτάξων διδασκαλείων κατὰ τὰ μέρη ταῦτα (δρα καὶ κατάργησιν μον. Διδασκαλείου Σερρών), οἱ δ' ὀλίγοι ἀπόφοιτοι τῶν γυμνασίων πολὺ δυσκόλως δέχονται νὰ γίνουν διδάσκαλοι». Τι συμβαίνει; Πολλὰ αἰτίαι διεκδικοῦν τὸ ἀνωτέρω ἀποτέλεσμα. Μία ἐκ τῶν αἰτιῶν εἶναι ὅτι ἱκανὸν μέρος τῶν κατοίκων ἦσαν μέχρι πρό τινας Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι εἰς οὐδὲν σχολεῖον ἐφοίτων, οἱ δ' ἀντικαταστήσαντες αὐτοὺς πρόσφυγες δὲν παρήγαγον εἰσέτι ὕλικὸν ὄριμον διὰ τὸ Γυμνάσιον. Ἄλλη αἰτία εἶναι ὅτι οἱ τῶν πόλεων μαθηταί, καὶ ἔχω ὑπ' ὄψιν τὴν Καστορίαν καὶ Κοζάνην, ἐν αἷς διηρέτησα, ἐπέδιδοντο ἐνωρὶς εἰς τὸ ἐμπόριον, ἐξ οὗ κερδίζουσι ἄφθονα. Ἐκτός τούτου τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἐν Μακεδονίᾳ στεροῦνται ἐπαρκῶν καὶ ἱκανῶν δημοδιδασκάλων, οἱ δὲ μαθηταὶ ἀναγκάζονται νὰ μένουν 2 καὶ 3 ἔτη εἰς τὰς κατωτέρας καὶ ἰδίᾳ τὴν πρώτην τάξιν, ὥστε, ὅταν ὁ μαθητὴς τελειώσῃ, καὶ ἂν τε-

τοῦ μητρώου τῶν μαθητῶν τοῦ Μ.Δ.Κ. Δύο δὲ ἄλλοι μαθηταί, οἱ Καραβάς καὶ Λαῖτσας, ἀνεκλήθησαν εἰς τὸν στρατὸν μὴ κατορθώσαντες νὰ ἐπιτύχουν, ὡς ἄλλοι συμμαθηταὶ των, ἀναβολὴν προσελεύσεως καὶ ἔχασαν τὸ ἔτος. Οἱ δ' ὑπολειφθέντες 49 μαθηταί, οἱ πρῶτοι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ καταλόγῳ ἐφοίτησαν τακτικῶς μέχρι τέλους τοῦ σχολ. ἔτους καὶ ὑποστάντες τὴν ἀπολυτήριον δοκιμασίαν ἔλαβον πτυχίον δημοδιδασκάλου.

2. Διδακτήριον

Εὐθύς ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἐγεννήθη εἰς ἡμᾶς νέον ζήτημα, πῶς θὰ ἐξοικονομοῦμεν αἰθουσαν διδασκαλίας ἱκανὴν νὰ περιλάβῃ 60 μαθητάς, διότι τὸ παλαιὸν οἶκημα τοῦ Διδασκαλείου εἶναι στενόχωρον, οἰκία δὲ τοσοῦτον εὐρύχωρος δὲν ὑπάρχει ἐν Καστορίᾳ καὶ ἂν ὑπάρχη, δὲν ἐνοικιάζεται, διότι οἱ Καστοριανοὶ εὐποροῦν ἐκ τῆς γουναρικής, οὐδὲν δὲ σχολεῖον ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ οὐδὲ ἐν τετραγωνικὸν μέτρον ὑπὲρ ἡμῶν, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα διατελοῦν ἐν αἰσθητῇ στενοχωρίᾳ.

Οὐχὶ μακρὰν τοῦ παλαιοῦ οἰκήματος τοῦ Διδασκαλείου ὀρθοῦται πελωρία οἰκία Τουρκικῆ τρομερὰ τὴν θέαν. Προσκύνημα καὶ φόβητρον ἄλλοτε Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν, «κᾶστρο ἀπάτητο», ἐφιλοξένει Τουρκαλθανοὺς μπέηδες ἐκ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων. Κατὰ μικρὸν ὅμως πρημελήθη καὶ ἐφθάρη κατὰ τὸ

λειώσῃ, μάλιστα δ' ὁ χωρικός, τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, εἶναι συνήθως κατὰ μέσον ὄρον 15 ἐτῶν. Δὲν ἐξακολουθεῖ λοιπὸν σπουδᾶς εἰς Γυμνάσιον βοηθεῖ τὸν πατέρα του εἰς τὰς γεωργικὰς του ἀσχολίας μέχρις οὗτου στρατευθῆ. Μετὰ τὴν στρατιωτικὴν του θητεῖαν νυμφεύεται καὶ ἐξακολουθεῖ τὴν πατρικὴν ἐργασίαν. Ἄλλὰ καὶ ἄλλοι λόγοι εἶναι, δι' οὓς ἡ μέση Ἐκπαίδευσις δὲν συγκεντρῶνει εἰσέτι πολλοὺς μαθητάς ἐν Μακεδονίᾳ. Τὰ ἀνωτέρω δεικνύουν τὴν ὑπάρχουσαν σχέσιν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο μεταξὺ δημοτ. καὶ μέσης Ἐκπαίδευσως, πρὸς δ' ὅτι ἡ ἀπόκτησις ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἐντοπίων ὑπαλλήλων ἐν Μακεδονίᾳ, πράγμα, ὅπερ ἐξορτάται ἐκ τῆς μέσης Ἐκπαίδευσως, δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης καταστάσεως τῆς δημοτικῆς Ἐκπαίδευσως ἐν αὐτῇ. Διὰ τοῦτο παρὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐξαπλώσεως τῆς δημοτ. Ἐκπαίδευσως οὐδεμίᾳ κατάργησις σχολείων μέσης Ἐκπαίδευσως καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐπιτρέπεται ἐν Μακεδονίᾳ.

πλειστον ὑπ' αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων εἰς ἀνταλλαγὴν κυρίων τῆς μέχρι τοσοῦτου, ὥστε νὰ περιφρονηθῆ καὶ ὑπὸ τῶν προσφύγων. Γκάλιες καὶ νυκτερίδες ἦσαν αἱ μπεύσαι ἀπὸ πολλοῦ ἐκεῖ μέσα, πολυπληθεῖς δὲ ἀράχλαι ὡς ἀφωσιωμένοι σκλάβαι ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ προστατεύουν διὰ τῶν ἰσθῶν αὐτῶν τὰς νέας πυργοδεσποίνας ἀπὸ τοῦ βεδήλου βλέμματος τῶν διαβατῶν. Τὸ ἐγκαταλειμμένον τοῦτο ἐρείπιον παρεχωρήθη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἀνταλλαγῆς, πρὸς ἣν καὶ οὕτως ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας μας. Ἄλλ' ἔχρηξεν ἐπισκευῶν καὶ μάλιστα ἐπειγόντως. Δι' ἰδίων ἐξόδων ἀνελάδομεν τὰς μᾶλλον ἐπειγούσας. Οὕτως ἐξησφάλισαμεν αἴθουσαν διδασκαλίας ἀρκετὰ εὐρύχωρον καὶ ἀρκετὰ ψυχρὰν καὶ τέσσαρα ἄλλα μικρότερα δωμάτια. Ἐν τῇ μεταξὺ δὲ τὸ κοινοτικὸν συμβούλιον Καστορίας πρόθυμον πάντοτε εἰς χορηγίας ὑπὲρ τοῦ Διδασκαλείου ἐψήφισε 5 χιλιάδας δραχμὰς πίστωσιν καὶ οὕτω ἐπληρώθησαν τὰ ἄνω ἐξοδα, συνεπληρώθησαν δὲ σκεύη τινὰ καὶ ἐπιπλα τοῦ Οἰκοτροφείου. Πάλιν εὐχαριστοῦμεν τὸ φιλόμουσον κοινοτικὸν συμβούλιον Καστορίας. 10837 δραχμὰς κατὰ τὰ δύο σχολικὰ ἔτη ὑπὲρ τοῦ Μ. Δ. Καστορίας προσέφερε καὶ οὕτω ἐξησφάλισε διὰ τούτων τὴν λειτουργίαν τοῦ Οἰκοτροφείου, ἐξ ἧς ἐστερεώθη τὸ Διδασκαλεῖον ἐν Καστορίᾳ καὶ ὠφέλησεν οὐ μόνον τὴν πόλιν τῆς Καστορίας, ἀλλὰ καὶ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν τῆς περιφέρειας ἐδελτίωσε, προσήνεγκε δὲ καὶ ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν οὐ μικράν.

Ἄφου λοιπὸν οὕτως ἠτοιμάσθη τὸ νέον διδασκῆριον εἰσῆλθομεν μετὰ «φόδου Θεοῦ» καὶ μετεκομίσαμεν εἰς αὐτὸ τὴν αἴθουσαν τῆς παραδόσεως καὶ τὸ γραφεῖον, τὰ δ' ἄλλα τρία δωμάτια ἐχρησιμοποίησαμεν ὡς κοιτῶνας τοῦ ἐπεκταθέντος Οἰκοτροφείου. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐμέλλομεν νὰ περάσωμεν τὸν χειμῶνα. Εὐτυχῶς ὁ χειμὼν τοῦ 1924—1925 ἦτο πρωτοφανοῦς ἠπιότητος διὰ τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ διῆλθεν ἄνευ λυπηρῶν ἐπακολουθημάτων.

Πρὸς ὀριστικὴν τοῦ διδασκῆριακοῦ ζητήματος διευθέτησιν ἀπυθύνθημεν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ὑπῆρξε δ' ἐποχῆ, καθ' ἣν ἠλπίσαμεν ὅτι γενναία τις χρηματικὴ ἀρωγὴ θὰ παρείχετο ἡμῖν πρὸς συμπλήρωσιν καὶ ἐπέκτασιν τοῦ παλαιοῦ οἰκῆ-

ματος τοῦ Διδασκαλείου, 200 χιλ. δραχμαί, ἵνα στεγασθοῦν ἐν τῷ αὐτῷ κτιρίῳ Διδασκαλεῖον καὶ Οἰκοτροφεῖον μετὰ τῶν κοιτῶνων καὶ ἡ ἐπίβλεψις καὶ διοικήσις καθόλον γίνεται πληρεστέρα, ἐκλείπουν δ' αἱ ἐκ τῆς προχειρότητος τοῦ μαγειρείου παρουσιαζόμεναι δυσκολαί. Πρὸς τοῦτο μάλιστα ἔγινε καὶ ἡ σχετικὴ μελέτη, ἀλλὰ τὸ Ὑπουργεῖον σκεφθὲν ὠριμώτερον δὲν ἐπλήρωσε τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν ταύτην. Ἄν τώρα, ὅτε τὰ 30 ἑκατομμύρια ὑπὲρ τῶν διδασκῆριων τῆς Μακεδονίας κ.λ.π. διατίθενται πραγματικῶς, χορηγηθῆ πρὸς τὸν ἰνωτέρω σκοπὸν ἡ σχετικὴ πίστωσις, τὸ μονοτάξιον Διδασκαλεῖον Καστορίας θ' ἀποδῆ πρότυπον εἰς τὸ εἶδός του.

3. Διδακτικὰ ἐπιπλα, σκεύη κ.λ.π.

Τὸ σχολ. ἔτος 1923—1924 ἐκ πίστώσεων χορηγηθεισῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τῆς Κοινότητος Καστορίας κατεσκευάσαμεν ἢ ἐπρομηθεύθημεν τὰ ἀναγκαζοῦντα ἐπιπλα καὶ σκεύη τοῦ Οἰκοτροφείου καὶ διδασκῆριου (σελ. 18 τῆς ἐπετηρίδος τοῦ 1923—24), θρανία ὅμως παρεχώρησαν εἰς ἡμᾶς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, τὰ περισσότερα τὸ Α' Θηλέων, Καστορίας. Οὕτως ἐξοικονομήθημεν καὶ τὸ 1924—25. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀρκετὴν στενοχωρίαν ἐδοκιμάσαμεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἕνεκα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν ἐζητήσαμεν καὶ παρεχωρήθησαν εἰς ἡμᾶς παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας 13 χιλ. δραχμαί. Ἐκ τούτων κατεσκευάσαμεν ἐν ἐρμάριον, παρηγγείλαμεν δ' εἰς τὴν Σερβίαν 30 δίδρα θρανία μὲ μελανοδοχεῖα καὶ συρτάρια μετὰ κλειθρῶν. Τὰ θρανία ταῦτα δὲν ἔχουν παραληφθῆ καθ' ὃν χρόνον γράφεται ἡ ἐπετηρὶς αὕτη. Τὸ σχολ. ταμεῖον τοῦ Μ. Δ. Κ. εἶχε τὸν Ἰούλιον δραχμὰς 17 χιλιάδας, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπὲρ τὰς 5 προσέφεραν οἱ μαθηταὶ διὰ δύο Θεατρικῶν παραστάσεων.

4. Ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν μαθητῶν

Τὸ κλίμα τῆς Καστορίας εἶναι ψυχρὸν, ἀλλὰ ξηρὸν καὶ ὑγιεινότερον. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοιοῦτου κλίματος καὶ τῆς ἀφθόνου καὶ καθαροῦ τροφῆς τοῦ Οἰκοτροφείου οἱ μαθηταὶ μας ἐπαχύν-

θησαν αισθητῶς. Δὲν εἶχομεν δυστυχῶς τὰ μέσα νὰ ζυγίζωμεν αὐτούς, ἀλλ' ἐκ συνομιλιῶν τῶν μαθητῶν πρὸς ἀλλήλους ἐπληροφορεῖτό τις ὅτι κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων, ὅτε ἐπρόκειτο νὰ μεταδοῦν εἰς τὰς πατρίδας των, εἶχον βαρύνει κατὰ 3 ἢ 4 ὀκάδες ἕκαστος. Μόνον κατὰ τὰ τέλη Μαΐου καὶ τὸν Ἰούνιον 5 ἢ 6 ἐξ αὐτῶν ἐπειράχθησαν ὑπὸ πυρετῶν. Τοῦτο καὶ κατὰ τὸ 1923—24 παρετηρήθη. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τοὺς μῆνας Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον ἡ ὑγεία τῶν μαθητῶν ἐδοκιμάσθη. Γρίπη ἐλαφρὰ ἐπιδραμοῦσα τὴν Καστορίαν ἐκράτησε πολλοὺς τούτων ἀπὸ 2—8 ἡμερῶν εἰς τὸ κρεβάτι εὐτυχῶς ἄνευ ἄλλης ἐπιπλοπῆς. Ἐκ τῆς νόσου ταύτης ἡσθένησα καὶ ἐγὼ ἐπὶ 22 ἡμέρας, ἀλλ' ἐσώθην διὰ τῆς αὐτοθυσίας τῆς ἀδελφῆς μου, ἣτις ἐπλήρωσε διὰ τῆς ζωῆς τῆς τὸ κατόρθωμά της τοῦτο. Ἀσθενήσασα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπαράτου νόσου ἀπέθανε τὴν 20 Μαρτίου. Ὁ θάνατος οὗτος ὑπῆρξε δι' ἐμὲ πλήγμα καιριώτατον. Ἀπολέσας ὅ,τι ἀγαπητότατον εἶχον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἕνα συμπαραστάτην ἀφωσιωμένον καὶ βοηθὸν ἀνεκτίμητον εἰς τὸ δύσκολον ἔργον, τὸ ὅποιον διεξήγον εἰς τόπον μακρὸν καὶ ξένον, ἡσθάνθη τὰς δυνάμεις μου ἐκλειπούσας καὶ ἐσκέφθη ν' ἀπέλθω ἐκ Καστορίας. Δὲν ἐπραγματοποίησα ὅμως τὰς σκέψεις ἐκεῖνας, διότι τοῦτο θ' ἀπέδαινε πρὸς ἀνυπολόγιστον ζημίαν τῶν μαθητῶν μου, οἵτινες ἀληθῶς εἰς οὐδὲν παράπτωμα ἄξιον τοιαύτης ποινῆς εἶχον ὑποπέσει, τὸναντίον οὗτοι διὰ τῆς ἀφοσιώσεώς των καὶ τῆς καθόλου ἀρίστης διαγωγῆς των προσεπάθησαν νὰ μαλακώσουν τὸν πόνον μου. Τοὺς εὐχαριστῶ διὰ τοῦτο. Ἄλλ' ἔκτοτε ὁ βίος μου ἐν Καστορίᾳ ἀπέδῃ ἀληθὲς μαρτύριον.

5. Τεχνικὰ μαθήματα

Κατὰ τὸ σχολικὸν τοῦτο ἔτος 1924—1925 δὲν εὐρέθημεν πρὸ τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες παρουσιάσθησαν ὡς πρὸς τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς λειτουργίας τοῦ Διδασκαλείου. Τὸ αὐτὸ διδακτικὸν προσωπικὸν μὲ πείραν πολῦτιμον, τὴν τοῦ πρώτου ἔτους, καὶ μὲ προθυμίαν ἀξίαν ἰδιαιτέρας μνείας ἦτο ἀμέσως εἰς τὴν διάθεσίν μας. Ἦρχισαν λοιπὸν τὰ μα-

θήματα ἀπὸ τῆς 17 Σεπτεμβρίου τακτικῶς, ἀλλ' ἡ τῶν «ὑπεραριθμῶν», ἐκ τῶν ἄλλων Διδασκαλείων συρροή, ἢ παραταθεῖσα μακρότερον τοῦ δέοντος, μέχρι τῆς 15 Ὀκτωβρίου, ἐτάραξε τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ Διδασκαλείου καὶ τῶν μαθημάτων τούτων τῶν τεχνικῶν τὴν ἀπρόσκοπον διεξαγωγὴν.

Ἐδιδάχθησαν δὲ ταῦτα ὡς ἐξῆς :

Ἡ ἰχνογραφία (γραμματικὴ ἰχνογραφία καὶ προοπτικὴ, ἰχνογράφοις ἀπὸ μνήμης καὶ ἰχνογραφικαὶ συνθέσεις, κρητιδογραφία καὶ ὕδατογραφία) ὑπὸ τοῦ κ. Χρυσοῦ Καραγκούνη διευθυντοῦ τοῦ Α' ἀρρένων Καστορίας.

Ἡ καλλιγραφία (στρογγύλη καὶ πλαγία γραφὴ μικρῶν καὶ κεφαλαίων γραμμάτων, ταχυγραφικὴ καλλιγραφία) ὑπὸ τῆς δος Μαλαματῆς Χατζηαθανασίου διευθυντρίας τοῦ Α' θηλέων Καστορίας.

Ἡ χειροτεχνία (χαρτοτεχνία, βιβλιοδετικὴ, ὑφαντικὴ, χοροτοπλεκτικὴ, πηλοπλαστικὴ, γυψοτεχνία ποικιλικτὴ ἐπὶ χαρτονίων) ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τοῦ Α' Θηλέων δος Ἀλεξάνδρας Μάνου.

Ἡ μουσικὴ. (66 ἄσματα ἐφέτος, πέρυσι 44) ὑπὸ τοῦ κ. Βασ. Παρλαπάνη δημοδιδασκάλου τοῦ Α' ἀρρένων Καστορίας.

Ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ σχολικὸν τοῦτο ἔτος ἡ διδασκαλία τῆς **ὄργανικῆς μουσικῆς** ἐν τῷ Διδασκαλείῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου, τοῦ περυσίου μαθητοῦ μας, ἡδὴ δὲ δημοδιδασκάλου τοῦ Β' Καστορίας κ. Λουκᾶ Παπαναστασίου. Ἑπτὰ μαθηταὶ δι' ἀπορίαν δὲν συνῆψαν δυστυχῶς γνωριμίαν μὲ μουσικὸν ὄργανον, οἱ δ' ἄλλοι ἐξάκις τῆς ἐβδομάδος διδασκόμενοι ἐπετέλεσαν ἀξιοσημελιώτῳ πως πρόοδον. Ἡ πρόοδος αὕτη θὰ ἦτο ἔτι μεγαλυτέρα, ἂν δὲν ἡσθένει καὶ δὲν διέκοπτε τὴν διδασκαλίαν τοῦ δ κ. Παπαναστασίου κατὰ τὰ μέσα Μαΐου· ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει κατόρθωσαν νὰ παίξουν οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ μανδολίνον ἢ τὸ βιολί ὅλα τὰ ἄσματα τὰ ὅποια ἐδιδάχθησαν ἐν τῇ φωνητικῇ μουσικῇ, ὅπερ εἶναι σπουδαῖον ἀπόκτημα, διότι θὰ δύνανται ὅπωςδήποτε νὰ εὕρουν ἀσφαλῶς διὰ τοῦ ὄργανου τὰς φωνὰς τοῦ ἄσματος, ἔμαθον νὰ παίξουν πλήθος ἄλλων ἄσμάτων πρακτικῶς, διάφορα δὲ ἀπλᾶ τεμάχια γραμμένα μὲ φθογγόσημα τοῦ $\frac{1}{16}$

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἑθεραπεύθη ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ. Δύο μαθηταὶ μας ἀπόφοιτοι τοῦ ἱεροδιδασκαλείου Βελῶς ἐδίδαξαν Βυζαντινὴν παρασημαντικὴν καὶ τοὺς ἤχους πρακτικῶς. Δυστυχῶς τῆς ἀνωτέρω μουσικῆς δὲν μετέσχον ὅλοι ἡ μαθηταὶ καὶ μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Φαίνεται ὅτι ἐκουράσθησαν, διότι ὅλη ἡ διδασκαλία ἡμερησίως ὑπερέβη τὸ ὁκτώωρον.

Ἐκ τῆς διευθετοῦς ἐν τῷ Μ.Δ.Κ. διδασκαλίας τῆς μουσικῆς, φωνητικῆς καὶ ὀργανικῆς, ἐνισχύθη ἡ σκέψις ἡμῶν 1) ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ πρέπει νὰ διδάσκηται ἐν τοῖς διδασκαλεῖοις δι' ἰδιαιτέρου διδασκάλου καὶ ὑποχρεωτικῶς. Ἄν τις ἐπιχειρήσῃ μικρὰν περιοδεῖαν ἀνὰ τὰ χωρία μας θὰ ἴδῃ ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ θεραπεύεται (;) τὸ πλεῖστον διὰ ρινοφῶνων πρακτικῶν ψαλτῶν, οἵτινες παρὰ πατρὸς πατρώων τὴν τέχνην ἔχοντες κατορθώνουν μόνον νὰ τρέπουν εἰς φυγὴν τοὺς ἀραιοὺς ἐκκλησιαζομένους, διαφθεῖρουν δὲ δυστυχῶς τὸ μουσικὸν αἶσθημα καὶ τῶν ἐπιγιγνομένων, οἵτινες παρ' αὐτῶν ὡς ἀπὸ πηγῆς ζωῆς παραλαμβάνοντες τὸ ἐξῆς ἰδεῶδες δύνανται νὰ τρέφουν μόνον πῶς νὰ ἐξομοιωθοῦν πρὸς τὰ πρὸ αὐτῶν ζῶντα πρότυπα. Τὴν τοιαύτην λυπηρὰν κατάστασιν δύνανται νὰ σώσουν μόνον οἱ δημοδιδάσκαλοι, ἂν οὗτοι μορφώνωνται εἰς ψάλτας ἐν τοῖς διδασκαλεῖοις, διότι αἱ μικραὶ κοινότητες δὲν δύνανται νὰ διαθέτουν χιλιόδραχμα πρὸς μετάκλησιν ἐξ ἐπαγγέλματος ψαλτῶν, καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν εἶναι δυσεὔρετοι οὗτοι. (πρὸς. καὶ ὅσα γράφονται περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἐν τῇ σελίδι 8, ὑπόσημ. τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Μ.Δ.Κ. τοῦ 1923—24).

2) ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ πρέπει νὰ περιλάβῃ καὶ τὴν διδασκαλίαν ὀργάνου ἐπεκτεινομένη εἰς 10 ὥρας ἐβδομαδιαίως. Προβάλλει ὅμως τὸ ζήτημα πόθεν θὰ ἐξοικονομηθοῦν αἱ 4 περιπλέων ὥραι. Μία ἢ δύο θὰ δοθῇ ἐκ τῶν χειροτεχνικῶν μαθημάτων (χειροτεχνίας, ἰχνογραφίας, καλλιγραφίας), τὰ ὁποῖα ὅταν διδάσκη ὁ αὐτὸς διδάσκαλος δύνανται νὰ ἐπιτυχῶν τῷ σκοποῦ, ὃν ταῦτα ἐπιδιώκουν, ὅταν γνωρίζῃ τὴν ἐργασίαν του, εἰς ὀλιγωτέρας ὥρας τὴν ἐβδομάδα, περικόπτων ἢ ἐπαυξάνων τὰς ὥρας ἐκάστου μαθήματος ἀναλόγως τῆς εἰς αὐτὸ προόδου τῶν μαθητῶν. Ἐπειτα ἀπὸ τοῦ Μαρτίου καὶ ἐξῆς δύνανται νὰ προστεθῇ μία ὥρα διδασκαλίας ἐπὶ πλέον ἡμερησίως. Τέλος καὶ ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ διευ-

θυντοῦ (ψυχολογίαν, παιδαγωγικὴν καὶ διδακτικὰς ἀσκήσεις) ἢ ἀποβῆ ἀνάγκη νὰ περικοπῇ μία ὥρα. Γνωρίζω ὅτι τριαυτὴ πρότασις θὰ προκαλέσῃ εὐλογον διαμαρτυρίαν, ἀλλ' ὑποδεικνύω τὴν ἐξῆς ἀναπλήρωσιν. Ὡραὶ τινες τῶν διδακτικῶν ἀσκήσεων προορίζονται ἐβδομαδιαίως καὶ διὰ τὴν κρίσιν τῶν διδασκαλιῶν τῶν δοκίμων ἐν τῷ προτύπῳ. Τοιαύτας κρίσεις ἐκάνομεν ἡμεῖς κατὰ τὰς ὥρας τῆς χειροτεχνίας καὶ ἰχνογραφίας· οὕτω διπλοὺς σκοπὸς ἐπετελεῖτο. Εἰργάζοντο οἱ μαθηταὶ καὶ συνεζήτουν ταυτοχρόνως θέμα ἐπιφελές, ἀπηλλάσσοντο δὲ τοῦ πειρασμοῦ νὰ ἐνοχλοῦν ἀλλήλους ποιούμενοι κακὴν χρῆσιν τοῦ ἐνστίκτου τῆς ἀνακοινώσεως· « οὐ γὰρ δύνανται τὸ νέον... ἡσυχάζειν ».

Τρίτον δὲ τέλος γενικώτερον συμπέρασμα ἐξάγομεν, ἐκ τῆς στενοχωρίας, εἰς ἣν εὐρέθησαν ἄλλα μονοτάξια διδασκαλεῖα, ὅτι πρέπει νὰ μεταρρυθμισθῇ τὸ ἄρθρον 5 τοῦ Ν. Διατάγματος περὶ μὲν διδασκαλεῖων παρεχομένου τοῦ δικαίωματος εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ διδασκαλείου νὰ προσλαμβάνῃ τοὺς καταλλήλους πρὸς διδασκαλίαν τῶν διαφόρων τεχνικῶν μαθημάτων καὶ ἐκ μὴ δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἄλλ' οὗτοι πρέπει νὰ πληρώνωνται, τὰ δ' ἐπιμισθία κατηργήθησαν. Ἡδὴ ὅμως κανονισθεῖσάν τῶν ὑποχρεωτικῶν ὥρων διδασκαλίας τῶν λειτουργῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως πρέπει τὰ ἐπιμισθία χάριν τῶν διδασκαλεῖων τοῦλάχιστον νὰ ἐπανέλθουν, διότι διατρέχουν τὸν κίνδυνον τὰ μὲν διδασκαλεῖα νὰ στερηθοῦν τῆς διδασκαλίας τῶν τεχνικῶν μαθημάτων. Καὶ ἀπεφύγομεν μὲν ἡμεῖς κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924—25 τὸν κίνδυνον τοῦτον χάρις εἰς τὴν παρέμβασιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ὡς κατωτέρω ἐπιτίθεται, ἀλλ' ἐπειδὴ νομίζω ὅτι αἱ ἀνωτέρω δυσχερεῖαι δὲν θὰ λείπουν εἰς τὸ ἐξῆς καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τὰ νεοσύστατα διδασκαλεῖα, ἐπαναλαμβάνω καὶ ἐδῶ τὴν σύστασιν αὐτήν, δημοσιεύω δὲ περικοπὰς σχετικῆς ἀλληλογραφίας μου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας.

«... Οἱ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Διδασκαλεῖῳ ἐπὶ ἐπιμισθίῳ διδάσκοντες εἶναι δημοδιδάσκαλοι. Πάντες οὗτοι ἀνέλαβον τὴν πρόσθετον αὐτὴν διδασκαλίαν διότι ἔχουν τὴν σχετικὴν εἰδικότητα, τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησαν διαθέσαντες σπουδὰς καὶ χρόνον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους συναδέλφους των. Θὰ ἦτο λοιπὸν λίαν ἀποθαρρυντικόν,

ἐὰν ἡ εἰδικότες των αὐτῆ, δι' ἣν τοὺς εὐγνωμονεῖ τὸ διδασκαλεῖον, ἀπέβαιναν εἰς βῆρος αὐτῶν ὑποχρεωμένων ἤδη νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διδασκάλους... Πῶς δὲ θὰ ἐξοικονομεῖτο τὸ πρᾶγμα, ἂν ἄλλος δημόσιος ὑπάλληλος, ὄχι ἐκπαιδευτικός κατὰ τὸ ἄθρον 5 τοῦ Ν. Διατάγματος περὶ μον. διδασκαλείων εἶχεν ἀναλάβει τὴν διδασκαλείαν ἐνὸς μαθήματος; Καταργουμένων τῶν ἐπιμισθίων πῶς θὰ ὑπεχρεοῦμεν τὸν ὑπάλληλον ἐκεῖνον νὰ ἐξακολουθήσῃ διδάσκων τὸ ὃ ἐδίδασκε μάθημα; Πῶς δὲ θὰ εὔρουν τοιοῦτους διδασκάλους τὰ νέα διδασκαλεῖα ἢ πῶς θὰ ἐφαρμοστοῦν αἱ διατάξεις τοῦ ἑδαφ. 2 τοῦ ἄρθρου 4 καὶ αἱ τοῦ ἐδ. 9, 10 καὶ 11 τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ νόμου 3192 «περὶ διδασκαλείων τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως» ἵνα διδαχθοῦν δηλαδὴ εἰς τὰ πολυτάξια διδασκαλεῖα ἢ πολιτειακῆ ἀγωγῆς, ἢ Ὑγιεινῆς, ἢ Γεωπονίας καὶ ἢ Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς;

Πάντα ταῦτα δεικνύουν ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταργηθοῦν τὰ ἐπιμισθία «διὰ πρόσθετον ἐργασίαν» ἐν τοῖς σχολείοις, ὅπως δὲν κατηργήθη ἢ κατὰ τὸ ἄρθρον 6 τοῦ Ν. Διατάγματος τῆς 26 Σεπτεμβρίου 1924 εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῶν Τ.Τ.Τ. καὶ ἄλλων ὑπηρεσιῶν καταβαλλομένη «πρόσθετος ἀμοιβή».

Ἀφοῦ δὲ τονίζομεν ὅτι καὶ εἰς τὰ ἄλλα σχολεῖα τῆς μ. ἐκπαιδεύσεως πρέπει νὰ ἐπανέλθουν τὰ ἐπιμισθία δι' οἰκονομίαν καταλήγομεν: «τέλος καὶ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν μήπως ὑποχρεωμένων τῶν δημοδιδασκάλων νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν πρόσθετον διδασκαλίαν ἄνευ ἰδιαιτέρας ἀμοιβῆς ἐπιτύχωμεν μόνον πλήρωσιν τῶν ὥρων τοῦ Προγράμματος ἀντὶ ἐργασίας συντόνου καὶ καρποφόρου»... Διὰ ταῦτα ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον «θὰ μεταβάλῃ τὴν ἀπόφασίν του ἐπὶ τὸ δικαιότερον, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὸ συμφέρον τῶν παντὸς εἶδους διδασκαλείων, τὰ ὅποια θὰ εἶναι καταδικασμένα εἰς τὸ ἐξῆς νὰ στερηθοῦν καὶ τῆς πενιχρᾶ ἀποτελέσματα ἀποφευρῶσης ἤδη διδασκαλίας τῶν τεχνικῶν μαθημάτων».

Δυστυχῶς τὸ Ν. Διάταγμα τῆς 25 Σεβρίου 1924 εἶχε περιχόψει ὀριστικῶς τὰ ἐπιμισθία· τοῦτο δὲ ἀνεγνώρισεν καὶ τὸ Ὑπουργεῖον ἀπαντᾶν ὅτι «ἡ κατάργησις αὐτῆ ἴσως δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κριθῆ ὡς δικαία, πάντως ὅμως εἶναι νόμιμος» ἔδωκε δὲ ἐντολήν εἰς τὸν ἐπιθεωρητὴν τῆς δημ. ἐκπαιδεύσεως Καστορίας «νὰ ἐλατ-

τώσῃ ἀναλόγως τὰς ἄλλας ὥρας τῆς διδασκαλίας τῶν δημοδιδασκάλων, ἵνα μὴ ἐπιβαρύνωνται οὗτοι δυσαναλόγως πρὸς τοὺς λοιποὺς συναδέλφους των».

Οὕτω παρεκάμψαμεν τὸν κίνδυνον τῆς διακοπῆς τῆς διδασκαλίας τῶν τεχνικῶν μαθημάτων, δι' ὃ εὐχαριστοῦμεν τὰς ἀνωτέρω ἀρχάς, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομεν πῶς θὰ ὑποχρεώσωμεν τοὺς δημοδιδασκάλους ν' ἀναλάβουν πρόσθετον διδασκαλίαν ἐν τῇ Διδασκαλείᾳ ἀπὸ τοῦ σχολ. ἔτους 1925—1926. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ἀποβαίνει ἵνα τὸ Ὑπουργεῖον ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς ἐν τῇ τεχνικῇ Διδασκαλείᾳ μετεκπαιδευθέντας νὰ ἀναλάβουν ἐργασίαν εἰς τὰ διδασκαλεῖα τῆς δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως, ἀντὶ νὰ διορίζωνται οὗτοι εἰς ἄλλα σχολεῖα τῆς μ. Ἐκπαιδεύσεως, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν τόσον ἐπιεικέσας ἀνάγκας. Καὶ οὕτω πρέπει νὰ γίνῃ. Ἀφοῦ ἀναγκάζονται Διευθύνται διδασκαλείων νὰ ὑπηρετήσουν εἰς ἀποκέντρους πόλεις καὶ νὰ στερηθοῦν ἐπὶ χρόνον μακρὸν ἀπαραιτήτων τινῶν εὐκολιῶν τῆς ζωῆς καὶ ν' ἀποξενωθοῦν ἐπὶ βλάβῃ τῆς ποιοτικῆς μορφώσεως τῶν διδασκάλων (μαθητῶν των) τῆς ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως τῶν κέντρων, δίκαιον καὶ πρέπον εἶναι νὰ μετακινουῦνται καὶ οἱ τεχνικοὶ διδάσκαλοι διοριζόμενοι εἰς διδασκαλεῖα. Ἐκεῖ οὗτοι θὰ ἰδρῶσουν ἐργαστήρια χρήσιμα διὰ πολλὰς ἐργασίας τῆς χειρὸς καὶ θὰ ὀργανώσουν καὶ θὰ ἐμψυχώσουν καὶ θὰ πλουτίσουν ταῦτα διὰ τῶν ἀναγκαιῶν ἐργαλείων, οὕτω δὲ θὰ παύσουν αἱ χειροτεχνικαὶ ἐργασίαι νὰ φέρουν εἰς τὸ ἐξῆς ἐρασιτεχνικὸν χαρακτῆρα καὶ τὸν γνωστὸν τύπον τῆς «ἰθὺς παιδιᾶς» ἀναλαμβάνουσαι τὴν οἶαν ὀφείλου νὰ ἔχουν μορφωτικὴν χροιάν, διότι πρέπει ν' ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας ἡ νεωτέρα Παιδαγωγικὴ στηρίζει ἐπ' αὐτῶν διὰ τὴν καθόλου προκοπὴν τοῦ μαθητοῦ ὡς ψυχοφυσικοῦ συνόλου.

Κλείων τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐκφράζω πρὸς τοὺς διδάξαντας τὰ τεχνικὰ μαθήματα τὰς εὐχαριστίας τοῦ Διδασκαλείου, αἵτινες εἶναι τοσοῦτω μεγαλύτεραι, ὅση οἱ διδάξαντες εἰργάσθησαν ἄνευ ἀμοιβῆς τινος.

6. Γυμναστική

Τὴν γυμναστικὴν ἐδίδαξε καὶ κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924—25 ὁ γράφων, ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἔχη πτυχίον Σχολῆς τῶν Γυμναστῶν. Τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ὠδήγησε τὸν διδάξαντα ὑποδηλοῦται διὰ βραχυτάτων ἐκ τῆς κάτωθι ἐκθέσεως πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας διὰ τοῦ Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ τῆς ΙΑ' ἐκπαιδευτικῆς περιφερείας ὑποβληθείσης. «Ἐχὼ τὴν τιμὴν νὰ υποβάλω τὴν ἔκθεσιν τῆς κατὰ τὴν 30 παρελθόντος Μαΐου τελεσθείσης γυμναστικῆς ἐπιδείξεως τοῦ Διδασκαλείου μας. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ἐπὶ μακρὸν ἐσκέφθην, ἂν, ἐπειδὴ τυγχάνω καὶ γυμναστής τοῦ σχολείου, θὰ ἔπρεπε νὰ υποβάλω ἔκθεσιν τῆς ἐργασίας μου, διὰ τοῦτο δὲ παρεκάλεσα τὸν κ. Γεν. Ἐπιθεωρητὴν τῆς ΙΑ' Ἐκπαιδ. περιφερείας, παρευρεθέντα κατὰ τὴν ἐπίδειξιν ταύτην, νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, εἰς ἣν ὄντως εὗρισκομαι, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθην. Ὑποβάλλομαι λοιπὸν εἰς τὸ μαρτύριον νὰ ὑμνήσω τὸ ἔργον μου.

Ἀρχίζω ἀπὸ σημείου πολὺ μακρυνοῦ. Διδάσκοντες εἰς ἄλλα σχολεῖα τὴν γυμναστικὴν ἐπιδιώκομεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ὕλικὴν ὑγείαν τῶν γυμναζομένων μετὰ τῶν παρομαρτούντων πολλαπλῶν πνευματικῶν ὠφελημάτων. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου οἱ μαθηταὶ μας, μαθηταὶ μονοτάξιου διδασκαλείου, προορίζονται νὰ γίνουσι διδάσκαλοι καὶ μάλιστα νὰ διορισθοῦν εἰς ξενόφωνα μέρη. Γνωρίζω καλῶς τὴν διπλὴν ταύτην ἀποψιν κατέδαλον ὅσας εἶχον δυνάμεις καὶ σωματικὴν ἀκμὴν νὰ ἔχουν οἱ μαθηταὶ μου, ὅτι τοὺς τοὺς χρειάζεται νὰ υποβοηθήσουν τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν ἀναδλάστησιν τῆς νεότητος, ἣν θὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτοὺς ἢ Πατρίς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιδείξουν τὴν αἴγλην τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, νά... παλαίσουν δὲ τελεσφόρως κατὰ προσηλυτιστικῶν ἀποπειρῶν ξενικῆς τυχὸν προπαγάνδας. Διότι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο... θεωρῶ τὴν γυμναστικὴν μετὰ τῆς μουσικῆς ὡς σπουδαιότατα μέσα. Διὰ τοῦτο τὰ μαθήματα ταῦτα ὡς οἶόν τε πλατύτατα οἱ μαθηταὶ τῶν διδασκαλείων πρέπει νὰ διδάσκονται. Ὑπὸ τῶν σκέψεων τούτων ὠθούμενος (ἐνίσχυσα τῆς διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς ἐπιβαλὼν καὶ ἰδιαί-

τερον διδάσκαλον τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς), ἐδίδαξα δὲ τὴν γυμναστικὴν ὁ ἴδιος, ἐπειδὴ ἔχω πτυχίον τῆς σχολῆς τῶν γυμναστῶν. Κατὰ καθημερινὰ μαθήματα πᾶσαν εὐκαιρίαν ἐπωφελοῦμένην, ἵνα καὶ τὰ φυσιολογικὰ καὶ ἀνατομικὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀσκήσεων ὑποδεικνύω καὶ μεθοδικὰς ὑποδείξεις ἐπ' εὐκαιρίαις παρουσιαζομέναις νὰ παρεμβάλλω. Κατὰ ταῦτα κατωρθώθη μέγα πλεονέκτημα ὅτι συνηνώθησαν ἀδιάστως ἐπὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἢ τε ἐπιστημονικὴ διδασκαλία καὶ γύμνασις τῶν μαθητῶν ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ μεθοδικὴ ἐπεξεργασία τοῦ μαθήματος. Οὕτω φθάνομεν εἰς τὴν γυμναστικὴν ἐπίδειξιν τῆς 30 Μαΐου. Τὸ ὑποβαλλόμενον πρόγραμμα δεικνύει τὴν σειρὰν καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀσκήσεων. Μᾶλλον ἐλαφραὶ δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν αὐταί, ἀλλ' ἐξετελέσθησαν κατὰ τὴν γνώμην μου. . . . Ἐλεγε δ' ἀπὸ τῶν ἀσκουμένων ἢ συνήθης εἰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις παρατηρουμένη ἐπίπονος προσπάθεια καὶ ἡ πείσις, ἣτις προσδίδει εἰς τὰς ἀσκήσεις τὴν μορφήν τῆς ἀγωνίας, στερεὴ δὲ ταύτας τῆς πρεπούσης εὐκινήσιας καὶ χάριτος. — Μετὰ τὴν γυμναστικὴν ἐπίδειξιν ἐψαλλαν οἱ μαθηταὶ μας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διδάξαντος τὴν μουσικὴν δημοδιδασκαλίαν κ. Β. Παρλαπάνη 4 ᾠσματα ἐπιτυχῶς καὶ ταῦτα. Ὑποβάλλω ἐνταῦθα. . . . Ἐν δὲ τελευταίον προσθέτω. Ἐφοδιάσατε τὰ (μονοτάξια) διδασκαλεῖα διὰ γυμναστῶν (καὶ μουσικῶν) ἀρίστων ἀντὶ πάσης θυσίας».

Καὶ ταῦτα μὲν ἢ ἔκθεσις, ἀλλ' εἶναι δυστυχῶς ἀληθές ὅτι τριῶρος καθ' ἑβδομάδα διδασκαλία τῆς γυμναστικῆς, καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι καθ' ὅλας τὰς πρὸς γυμναστικὴν ὀρισμένας ὥρας γίνεται μάθημα ἄνευ τῆς ἀτελευτήτου παρεμβολῆς τῶν γνωστῶν διὰ κακοκαιρίαν «κονονιῶν», δὲν εἶναι ἐπαρκὴς διὰ τὰ μονοτάξια διδασκαλεῖα, διότι δὲν πρόκειται μόνον ν' ἀσκηθοῦν οἱ μαθηταὶ τῶν διδασκαλείων τούτων ὡς μαθηταὶ, ἀλλὰ ν' ἀποκτήσουν τὴν ἀνεκτὴν τοῦλάχιστον βεβαιότητα κινήσεων καὶ χάριν, νὰ παίξουν καὶ ἐκμάθουν ἐν τῇ πράξει τὰς διαφόρους παιδικὰς ἡμετέρας καὶ ξένας, νὰ ἐκφωνοῦν πρεπόντως τὸ γυμναστικὸν παράγγελμα, ἵνα δι' αὐτοῦ καθηλώνουν τὴν γυμναζομένην τάξιν, νὰ μάθουν καὶ θεωρητικῶς τὴν ἀνάγκην καὶ τ' ἀποτελέσματα ἐκάστης ἀσκήσεως, νὰ γίνουσι τέλος διδάσκαλοι τῆς γυμναστικῆς.

Και ἂν ταῦτα τὰ προσκόμματα παρουσιάζωνται ἀνυπέροβητα πολ-
λάκις ἐκεῖ, ὅπου διδάσκεται ἡ γυμναστική παρ' ἀνδρός, δὲν εἶναι
δύσκολον νὰ συμπεράνη τις, τί δύναται νὰ κατορθῶνεται ἐκεῖ,
ἐνθα διδασκάλισσα μὴ εἰδικῶς ἐκπαιδευθεῖσα διδάσκει τὴν γυμνα-
στικὴν τῶν μονοταξίων διδασκαλειῶν.

7. Γεωπονία καὶ ὑγιεινὴ.

Κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1923—1924 δὲν ἐδιδάχθη ἐν τῷ Μ.Δ.Κ.
ἡ γεωπονία δι' ἔλλειψιν καταλλήλου προσώπου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ
κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924—25 ἡ αὐτὴ ἔλλειψις ἐκράτει, ὁ Γεν.
Ἐπιθεωρητὴς τῆς ΙΑ' Ἐκπ. περιφέρειας ἀνέθεσε τὴν διδασκα-
λίαν τῶν γεωπονικῶν καὶ τῆς ζωοτεχνίας εἰς τὸν καθηγητὴν τῶν
Φυσικῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ Καστορίας κ. Τιμολ. Διάκον. Οὕτως
ἐπληρώθη σπουδαία ἀνάγκη τοῦ Διδασκαλείου, ἐκαλλιέργησαν
δ' οἱ μαθηταί, ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1923—24, τὸν κήπον τοῦ Διδα-
σκαλείου.

Ἡ ὑγιεινὴ δυστυχῶς δὲν ἐδιδάχθη οὔτε κατὰ τὸ σχολικὸν
ἔτος 1924—25.

8. Διδακτικαὶ ἀσκήσεις καὶ παιδαγωγικὰ φροντιστήρια

Τὰς διδακτικὰς ἀσκήσεις κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924—25 διεξ-
ηγάγομεν εἰς τὰ ὡς πρότυπα ὀρισθέντα Α' καὶ Β' δημοτικὰ
σχολεῖα ἀρρένων τῆς πόλεως Καστορίας, τὰ ὅποια συνεστεγά-
ζοντο εἰς τὸ αὐτὸ οἶκημα. Ἐνεκα τῆς στεγάσεως ταύτης ἀνωμα-
λία τις κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σχολ. ἔτους εἰς τὴν πορείαν τῶν
σχολειῶν ἐκεῖνων προήλθεν, ἐξ ἧς ἐδράδυνέ πως ἡ ἔναρξις τῶν
ὑποδειγματικῶν διδασκαλιῶν. Τέλος ἀπὸ τῆς 18 Ὀκτωβρίου ἤρ-
χισα διδάσκων ἐν τῷ προτύπῳ, τὴν δὲ 25 Νοεμβρίου ἤρχισαν δι-
δάσκοντες καὶ οἱ δόκιμοι. Κατὰ τὴν ἀσκησιν τῶν δοκίμων εἰς
τὸ διδάσκειν τὴν ἐξῆς ἠκολούθησαμεν πορείαν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι, ἵνα ποιά τις δεξιότης καὶ εὐκίνησις ἐπι-

τευχθῆ εἰς τὸ χειρίζεσθαι τὴν διδασκαλίαν ἐν ταῖς πολυμορφοτά-
ταις ἐκδηλώσεσιν αὐτῆς καὶ τοῖς ποικίλοις μαθήμασι καὶ ταῖς
διαφόροις τάξεσι, χρειάζεται χρόνος μακρὸς ὅπως ἴηποτε, τὸν δὲ
χρόνον τοῦτον λίαν περιωρισμένον ὄντα ἐν τῷ μονοταξίῳ διδασκα-
λεῖω ὡς ἐξῆς ἐχρησιμοποιήσαμεν.

Ὁ μαθηταὶ ἀπὸ τῆς 18 Ὀκτωβρίου μέχρι τῆς 25 Νοβρίου
εἶχον παρακολουθῆσαι 19 ἡμετέρας διδασκαλίας ἐν τῷ προτύπῳ
κυρίως ἀναγνώσεως, λεκτικῶν ἀσκήσεων, ἱστορίας (ἱερᾶς καὶ θύ-
ραθεν), γραμματικῆς καὶ ἀριθμητικῆς, εἶχον δὲ σχηματίσει ἐν
ἐκυτοῖς ὑποδείγματά τινα μηχανικῶς, ἃς εἵπωμεν, διδασκαλίας,
τὰ ὅποια ἐκλήθησαν νὰ ἐφαρμόσουν διδάσκοντες ἀπὸ τῆς 25
Νοβρίου μιμουμένοι τὰ ἡμέτερα «σχήματα». Τρεῖς λοιπὸν καθ'
ἡμέραν μαθηταὶ συνέτασσον γραπτὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν
διωρθοῦμεν ἐνώπιον τῆς τάξεως κατὰ τὰς ὥρας τῆς χειροτεχνίας
ἢ ἰχνογραφίας, διότι ἄλλη ὥρα δὲν μένει, καὶ τὴν ἐπομένην
ἡμέραν ἐδίδασκον εἰς τὸ πρότυπον, ἐπηκολούθει δὲ κρίσις τῆς
διδασκαλίας κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπ' ἐμοῦ, κατ' ὀλίγον δὲ καὶ ὑπ' αὐ-
τῶν τῶν μαθητῶν. Οὕτω μέχρι τῶν διακοπῶν τῶν Χριστουγέννων
εἶδον διδάξει πάντες οἱ μαθηταὶ ἅπαξ ἕκαστος οὕτως εἶπεῖν δοκι-
μαστικῶς ἐνώπιον ὀλοκλήρου τῆς τάξεως, εἶχον δὲ παρακολου-
θῆσαι 75 διδασκαλίας ἡμετέρας καὶ ἰδικὰς των. Διὰ τὴν ταιού-
την πρόωμον ἐπέκτασιν τῶν διδακτικῶν ἀσκήσεων παρέστη ἀνάγκη
νὰ χαλαρωθῆ πως ἐπὶ μικρὴν ἡ διδασκαλία τῆς ψυχολογίας καὶ
τῆς διδακτικῆς διὰ τὴν ἔλλειψιν ἄλλου διαθέσιμου χρόνου. Ἐπα-
ναληφθέντων τῶν μαθημάτων ἐνετάθη πάλιν ἡ διδασκαλία τῆς
ψυχολογίας καὶ τῆς διδακτικῆς, διηρθῆσαν δ' οἱ μαθηταὶ εἰς 10
τμήματα κατὰ τὰς τάξεις τῶν προτύπων, ἐνθα ἐδίδασκον ἅπαξ
ἢ καὶ δις τῆς ἐβδομάδος κατ' ἀρχὰς, πλεονάκις δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀπρι-
λίου καὶ ἐξῆς. Οὕτως ἐδίδαξαν κατὰ τὰ βιβλία τῶν διδασκαλιῶν,
τὰ ὅποια αὐτοὶ διὰ τῶν σπουδαστῶν Ἐπ. Ράικου καὶ Ἀθ. Παπα-
παναγιώτου ἐκράτουν, 1833 διδασκαλίας δηλαδὴ 36 κατὰ μέσον
ἔρον ἕκαστος.

Ὁ τρόπος οὗτος ὠφέλησε τὴν ἑλλην. ἐργασίαν τὸ μὲν, διότι οἱ
δόκιμοι ἐπὶ μακρότερον πως χρόνον ἠσχίθησαν εἰς τὸ διδάσκειν,
τὸ δὲ, διότι διηκόλυε τὴν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθέρως πνευ-

ματικῆς ἐργασίας διαπεραίωσιν τῆς εἰδικῆς διδακτικῆς. Οἱ μαθηταὶ δηλονότι στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς πείρας των καὶ ἐπὶ βοηθημάτων, τὰ ὁποῖα εἶχον τεθῆ ὑπ' ὄψιν των, ἦσαν εἰς θέσιν πολλὰ προσφέρουν ἐξ ἑαυτῶν κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν μεθοδικὴν ἐξέτασιν ἐκάστου τῶν μαθημάτων. Προκειμένου δηλαδὴ λόγου περὶ τοῦ σκοποῦ, ἐκλογῆς, διατάξεως τῆς ὕλης καὶ τῆς μεθοδικῆς ἐπεξεργασίας μαθημάτων τινος π. χ. τῶν γλωσσικῶν μαθημάτων κατὰ τὴν γενομένην συζήτησιν ἕκαστος εἶχεν ὑπ' ὄψιν του μίαν ἐπιτυχίαν, τὴν ὅποιαν ἐπετέλεσε διδάσκων τὸ μάθημα ἢ καὶ ἐν λάθος, εἰς τὸ ὅποιον περιέπεσεν αὐτὸς ἢ ἄλλοι τινές, (εἶναι δὲ γνωστὸν πόσον ἐκ τῶν ἀποτυχιῶν μεταδιδάσκαται τις), καὶ ἠδύνατο νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ὀρθότητα τῶν κατὰ τὴν συζήτησιν προβαλλομένων γνωμῶν. Προσθήκαι ἢ καὶ διορθώσεις παρ' ἐμοῦ ἐπιφερόμεναι συνεπλήρουν τὸ θέμα καὶ ἑτερομάτιζον αὐτό.

Ἄλλ' ἢ πείρα διδάσκει καὶ τοῦτο, ὅτι δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐστροφία ἐν τῇ διδάσκῃ διὰ τοιούτων ἐφ' ἅπαξ δηλώσεων καὶ δογματικῶν ἀφορισμῶν. Πρέπει τὸ κατώτατον καὶ οὐχὶ ἐπαινετὸν βεβαίως, ἀναπόφευκτον ὅμως ἐν τῇ ἀρχῇ, εἶδος τῆς δημιουργίας, ἢ μίμησις, ν' ἀποβῇ ἐνσυνειδήτος καὶ λελογισμένη ἐνέργεια, ἵνα ὡς ἕτοιμος μηχανισμὸς χρησιμοποιηθῇ πρὸς ζήτησιν νέων καινοφανῶν λύσεων ἐπὶ ἀγνώστων. Τοῦτο δὲ κατωρθοῦτο διὰ τῆς ἐπὶ τῶν νέων βάσεων κτωμένης ἐμπειρίας, τῆς κατὰ μικρὸν προοίτου ἐξελίξεως καὶ τῶν ἀδιακόπων κρίσεων. Αἱ κρίσεις τῶν διδασκαλιῶν τῶν κατὰ τμήματα γινομένων καὶ τῶν γενικῶν ἢ δοκιμαστικῶν ἀνεμίμησιν τοὺς μαθητὰς λησμονηθείσας ἀπόψεις, προέδραλλον δὲ καὶ νέα ζητήματα εἰς αὐτοὺς πρὸς μελέτην. Ἡ ὁδὸς δ' αὕτη, ὡς γνωστὸν, ἀπεργάζεται κατὰ μικρὸν τὸ πολῦτιμον ἐκεῖνο ἐφόδιον τοῦ ἀτόμου ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς ἐργασίας του, ὅπερ καλεῖται πείρα. Καὶ τὰς μὲν κρίσεις τῶν κεχωρισμένως γινομένων διδασκαλιῶν ἕκαμον αὐτοὶ οἱ δόκιμοι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ αὐτὸ τμήμα ἢ, ὁσάκις οὗτοι δὲν «ἐπρόδιδον» τοὺς συναδέλφους, καὶ ἐγώ, ὅστις περιερχόμενος τὰς τάξεις τῶν προτύπων ἐσημελοῦν τὰ παρατηρούμενα σφάλματα. Αἱ κρίσεις αὗται ἐγίνοντο κατ' ἰδίαν ὥραν, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, καὶ κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἰχνογραφίας καὶ χειροτεχνίας διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν ἄλλην ὥραν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης

τακτικῆς σφόδρα ἐπαυξάνεται ἢ ἄλλως βαρεῖα ἐργασία τοῦ διευθυντοῦ, ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι ἢ μοῖρά του.

Αἱ δὲ δοκιμαστικαὶ ἢ γενικαὶ διδασκαλῖαι ἐγίνοντο ὡς ἐξῆς. Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐβδομάδος κοινὸν θέμα διδασκαλίας ὠρίζετο δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς, τὸ ὅποιον διὰ κλήρου ἐδιδάσκετο ὑπὸ τινος ἐξ αὐτῶν τὸ Σάββατον. Δύο δὲ μαθηταὶ διὰ κλήρου πάλιν ἀνελάμβανον νὰ ἐπιφέρουν τὰς παρατηρήσεις των ἐπὶ τῆς διδασκαλίας. Ἀκολούθως συμμετεῖχε καὶ ὁλόκληρος ἡ τάξις εἰς τὴν συζήτησιν, ἐπεσφραγίζετο δ' αὕτη διὰ τελικῶν ἡμετέρων παρατηρήσεων. Κατὰ τὰς τοιαύτας συζητήσεις ἢ τάξις παρεῖχεν ὄντως εὐχάριστον θέαμα. Οἱ δόκιμοι ἐξήταζον τὰ πράγματα ἐξ ἀντικειμένου, ὁ δὲ ἐλεγχόμενος ἀπαθῶς ἀκούων τὰς ἐπιφερομένας παρατηρήσεις, ἀπῆντα πρὸς ἕκαστον τῶν ἐλεγχόντων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σημειώσεων τὰς ὁποίας ἐκράτει.

Αἱ δοκιμαστικαὶ αὗται διδασκαλῖαι εἶναι σπουδαιόταται καὶ διὰ τοῦτο πυκνότεραι πρέπει νὰ γίνωνται. Κατὰ ταύτας κάτι νέον προσθέτει ὁ διευθύνων τὴν συζήτησιν, τὸ ὅποιον εἴτε δὲν εἶχε προχειρον κατὰ τὴν μεθοδικὴν ἐξέτασιν ἐκάστου τῶν μαθημάτων ἢ ἐθεώρει τότε τοῦτο ὡς λεπτομέρειαν οὐχὶ ἐπιγούσαν. Εἰς τὸ ἡμέτερον διδασκαλεῖον τοιαῦται δοκιμαστικαὶ διδασκαλῖαι ἐγίνοντο 71, 31 δ' ὑποδειγματικαὶ διδασκαλῖαι τοῦ γράφοντος. Μετὰ τὰς ὑποδειγματικὰς ταύτας διδασκαλίας ἐγίνετο συστηματικὴ ἀνακεφαλαίωσις τῆς ἀκολουθείσης πορείας ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν, ἵνα σχηματισθῇ «ὑπόδειγμα τι μιμήσεως» ὅπως ἀνωτέρω ἐλέχθη, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ κρίσις, ἔστιν ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ κρίσις, ἣτις ἐλάμβανε τὸν τύπον καθάρως ἐπιστημονικῆς συζητήσεως μεταξὺ ἀνθρώπων ἴσων καὶ περὶ τῆς ἀναζητήσεως τῆς ἀληθείας ἐνδιαφερομένων.

Παρὰ τὰς φροντιστηριακὰς ταύτας συζητήσεις καὶ τὴν ἄλλην φιλοσοφικὴν καὶ παιδαγωγικὴν κατάρτισιν τῶν μαθητῶν ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924 — 25 ἡ ἀνάπτυξις θεμάτων ἐκ διδλίων εἰς τὰ ὁποῖα ἐνομίσαμεν ὅτι ἰδιαιτέρως ἔπρεπε νὰ προσέξωμεν. Τοιαῦτα θέματα ad hoc γενόμενα διεπραγματεύθησαν οἱ δόκιμοι 17 τὰ ἐξῆς.

- 1) ΔΙΟΝ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.—Περὶ τοῦ ἐνιαίου τοῦ βίου τῆς φύσεως.
- 2) ΚΥΡ. ΣΤΑΘΟΥΠΟΥΛΟΣ.—Περὶ βιολογικῆς ἀρχῆς, βιολογικῶν νόμων καὶ βιολ. ἀληθειῶν ἐκ τῆς διδακτικῆς τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων Rude—Λάμψα.
- 3) ΑΘ. ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΙΟΥ.—Περὶ ἀμέσου ἐποπτείας τῆς φύσεως ἐκ τῶν Rude—Λάμψα.
- 4) Ι. ΓΙΑΤΙΛΗΣ.—Περὶ ἐκλογῆς καὶ διατάξεως τῆς διδακτέας ὕλης τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων ἐκ τῶν Rude—Λάμψα.
- 5) Φ. ΚΟΥΤΣΙΑΝΑΣ.—Περὶ διδακτικῆς ἐπεξεργασίας τῶν φυσ. μαθημάτων ἐκ τῶν Ruse—Λάμψα ἢτοι ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Rude—Λάμψα ὁλόκληρον τὸ περὶ διδασκαλίας τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων μέρος, μεθ' ὃ ἐπηκολούθησε γενικὴ ἀνακεφαλαίωσις καὶ κρίσις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ὁμιλιῶν.
- 6) ΕΠ. ΡΑΙΚΟΣ.—περὶ πρακτικῆς καὶ κοινωνικῆς μορφώσεως Ν. Καραχρίστου ἐνώπιον τοῦ Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Κοζάνης
- 7) Β. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ δύο παραδείγματα ἐκ τῶν «σχολεῖων ἐργασία Dewey—Μιχαηλίδου (τὰ σχολεῖα τῆς Τζιόνσον καὶ Μεριάμ).
- 8) ΔΙΟΝ. ΔΡΑΚΟΥΣΗΣ.—Περὶ τοῦ σχολείου ἐργασίας κατὰ Kerschensteiner—Γεωργακάκιν.
- 9) ΠΑΝ. ΚΟΥΤΡΩΝΗΣ γενικῶς περὶ σχολείου ἐργασίας.
- 10) ΠΑΝ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ.—Περὶ αὐτοδιοικήσεως κατὰ Barkhardt—Καλλιάφαν.
- 11) ΔΗΜ. ΞΙΟΥΤΗΣ γενικῶς περὶ αὐτοδιοικήσεως.
- 12) ΒΑΣ. ΔΙΑΚΟΣ.—Περὶ ἐννοίας τῆς ἐργασίας κατὰ τὸν Otto Scheibner καὶ Trän Kmann ἐκ τῆς «συγχρόνου διδακτικῆς» καὶ τῆς θεωρίας καὶ πράξεως τοῦ σχολείου ἐργασίας» Σ. Καλλιάφα.
- 13) ΙΩ. ΓΕΓΙΟΣ συγκεντρώσας τὰ πέντε τελευταῖα θέματα περὶ «αὐτοδιοικουμένης ἐργατικῆς κοινότητος»,
- 14) Γ. ΣΑΝΙΔΑΣ—Περὶ σχολικῶν ἐκδρομῶν Π. Βαλάκι.
- 15) ΙΩ. ΣΑΡΑΦΙΔΗΣ.—Περὶ ὑπαιθρίων σχολείων Ἐμ. Λαμπασαρίου.
- 16) ΘΡΑΣ, ΒΛΑΔΙΚΑΣ.—Περὶ πειθαρχίας κατὰ τὴν Φίσερ—Κουρτίδην.

17) ΗΔ ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ.—Περὶ ὠφελειῶν ἐκ τῆς περιοδείας μας εἰς ξενόφωνα σχολεῖα.

Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ πραγματεῦσθαι τὰ διάφορα θέματα ἐκτὸς τοῦ ὅτι φέρει εἰς ἐπαφὴν τοὺς μαθητὰς πρὸς τὰ διδύκρια, ἐφ' ὧν μετὰ τινος ἐπιμελείας κρατοῦνται εἰς ἀπόστασιν οὗτοι, καὶ συνηθίζει αὐτοὺς εἰς τὸ μεταχειρίζεσθαι τὰς πηγὰς ἐπιτυχῶς, πράγμα ἕπερ τὰ μέγιστα συμβάλλεται εἰς τὴν μετέπειτα ἐξέλιξιν καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν καταρτισμὸν αὐτῶν ὡς διδασκάλων, ἀλλὰ καὶ παρέχει ἔμπρακτον ἐφαρμογὴν τοῦ διὰ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς ἐργασίας ἐπεξεργάζεσθαι τὴν ὕλην τῆς διδασκαλίας.

9. Πρότυπα σχολεῖα

Ἄς κάμωμεν τώρα καὶ τὸν σχετικὸν λόγον περὶ τῶν προτύπων. Βεβαίως πάλιν ἡ Ἡρωιδιὰς μαίνεται πάλιν ταρασσεται πάλιν ζητεῖ τὴν... ἀπὸ τῶν μονοτ. διδασκαλείων ἐξάρτησιν τῶν προτύπων. Ὁ διευθυντὴς τοῦ μονοταξίου Διδασκαλείου Πύργου κ. Χρ. Οἰκονόμου εἰς τὰ «πεπραγμένα» τοῦ Διδασκαλείου του τοῦ 1923—24 ρηγγύει κραυγὴν πόνου, διότι δὲν ἔχει πρότυπα, κλινικὰς ὡς τὰ ἀποκαλεῖ, ὁ κ. Καραχρίστος διευθυντὴς ἄλλοτε τοῦ μ. Διδασκαλείου Σερρών ζητεῖ ἐν τῇ ἐν εἶδει ἐπετηρίδος τοῦ 1923—24 ἐκδοθεῖση πραγματεῖα του «ἡ Κοινωνία μας καὶ οἱ διδάσκαλοί της» «ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ διδασκαλείου ἐποπτεία τις ἐπὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων τῆς περιφέρειας τοῦ Διδασκαλείου του...» κατὰ περισσώτερον δηλαδή, ἐγὼ ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ Διδασκαλείου τούτου τοῦ 1923—24 ζητῶ οὐσιαστικωτέραν τὴν δι- καιοδοσίαν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ διδασκαλείου ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ προτύπου· τὰ αὐτὰ θὰ φρονοῦν καὶ οἱ τῶν ἄλλων μονοταξίων διδασκαλείων συνάδελφοι. Προλαμβάνω νὰ κάμω μίαν δήλωσιν. Πρὸς τὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν δημοτικῶν σχολείων Καστορίας κ. Ν. Γύπαρην ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας τοῦ Διδασκαλείου, διότι οὐ μόνον πλήρη ἐλευθερίαν ἐνεργείας ἀνὰ τὰ πρότυπα ἐχορήγησεν ἡμῖν, ἀλλὰ παρέσχεν εἰς ἡμᾶς πᾶσαν εὐκολίαν, ἵνα ἐπισκεφθῶμεν καὶ σχολεῖα τινα ἐκτὸς τῆς πόλεως Καστορίας (Περὶ τούτων κατωτέρω) Ζητῶν ὅμως τὴν οὐσιαστικὴν ὑπαγωγὴν τῶν προτύπων ὑπὸ τὴν

δικαιοδοσίαν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου ἐννοῶ νὰ διοικῆ οὗτος καὶ νὰ διαθέτῃ τὸ διδάσκον προσωπικὸν καὶ τὸ πρότυπον μετὰ τῶν μαθητῶν, ὅπως καὶ ὅπου θέλει, νὰ κανονίζῃ τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον θὰ μεταβάλλεται κατὰ τὰς ἐκάστοτε παρουσιαζομένης ἀνάγκας, νὰ ὀρίζῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν τάξεων τοῦ προτύπου, αἱ ὁποῖαι εἰς τινὰς πόλεις, ἔδρας μονοταξίου διδασκαλείων, εἶναι μόνον τέσσαρες καὶ συνεπῶς παρέχουν ἑλλιπῆς ἔδαφος πρὸς ἄσκησιν τῶν δοκίμων εἰς τὸ διδάσκειν κ.τ.λ. Τὰ περιφρονημένα ὑποδιδασκαλεῖα, τὰ πολυτάξια διδασκαλεῖα τῆς δημοτ. ἐκπαιδύσεως καὶ τὰ νεώτερα τούτων, τὸ Διδασκαλεῖον τῆς Μέσης Ἐκπαιδύσεως καὶ ἡ παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, ἔχουν πρότυπα, τὰ δὲ οὐχ ἦττον τούτων χρήσιμα μονοτάξια διδασκαλεῖα στεροῦνται τοιούτων. Εἰς τὰ πολυτάξια διδασκαλεῖα, παλαιὰ καὶ νέα, ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη δύο παιδαγωγικῶν, περὶ τρίτου δέ, ὡς διευθυντοῦ τῶν προτύπων, παιδαγωγικοῦ ἐλήφθη πρόνοια ἐν τῇ ὀργανισμῷ τοῦ Μαρασελείου Διδασκαλείου, ἐπιμίσθια δὲ ἀξιόλογα εἶχον ψηφισθῆ διὰ τοὺς ἐν τοῖς προτύποις διδάσκοντας, ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ ὁμοιόμορφος καὶ ἀποτελεσματικὴ ἐργασία καὶ ἡ ὑποδοθήσῃς τοῦ διευθυντοῦ ἐν τῇ ἐργῇ του, τῇ μορφῶνεν δηλαδὴ διδασκάλους. Εἰς τοὺς διευθυντὰς τῶν μονοταξίων διδασκαλείων δὲν δίδεται, καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ ἐπιδαρυνθῇ ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους παράπαν, πενιχρὸν πρότυπον μὲ ἓνα ἢ δύο δημοδιδασκάλους, ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐνότης παιδαγωγικῶν ἀντιλήψεων διευθυντοῦ τοῦ διδασκαλείου καὶ διδασκάλων τοῦ προτύπου. Παρασκευάζουσι δὲ τὰ μονοτάξια Διδασκαλεῖα πολὺ μεγαλύτερον ἀριθμὸν διδασκάλων κατ' ἔτος ἢ τὰ πολυτάξια διδασκαλεῖα καὶ ἐν τῇ συνόλῳ καὶ κατὰ ζεύγη πρὸς ταῦτα ἀντιπαραβάλλόμενα.

Πρότυπα ἐν Καστορίᾳ Εἰς τὰ ὡς Πρότυπα χρησιμοποιούμενα δημοτικὰ σχολεῖα τῆς πόλεως Καστορίας ὑπηρετοῦν οἱ ἐξῆς δημοδιδάσκαλοι. Ἐν τῇ α' ἀρρένων οἱ κ.κ. 1) Χρ. Καραγκούνης, 2) Φιλ. Μάνος, 3) Βασ. Παρλαπάνης 4) Μαλαματῆ Τσιτσίνια καὶ 5) Ἀθ. Μπέτσιος. Ἐν δὲ τῇ β' ἀρ. οἱ κ.κ. 1) Αθ. Κοσμάς διευθυντῆς 2) Δημ. Παπαδασιλείου 3) Λουκᾶς Παπαναστασίου 4) Σωτήρ. Σωτηρόπουλος 5) Αἰμιλ. Σταμπολίδου καὶ 6) Ἀριάδνη Μαργαρίτου. Πάντες οὗτοι συνέτρεξαν ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον μας καὶ τοὺς εὐχαρι-

στοῦμεν θερμῶς. Ἄλλ' ἢ ἄσκησις τῶν δοκίμων εἰς τὰ ἀνωτέρω πρότυπα παρουσιάζε τοῦτο τὸ μειονέκτημα, ὅτι παρεσκευάζε τούτους διὰ κεχωρισμένως διδασκομένης τάξεως, ἐνῶ οὗτοι θὰ διδάξουν εἰς ἡνωμένα ὀλιγοδιδάσκαλα, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα καὶ εἰς ξενόφωνα σχολεῖα. Ἀμφοτέρας τὰς ἑλλείψεις ταύτας ἐπεδιώξαμεν νὰ θεραπεύσωμεν ὡς ἐξῆς. Ἐν Καστορίᾳ λειτουργεῖ σχολεῖον τῆς Ἰσραηλιτικῆς κοινότητος τὸ ὁποῖον φέρει πλήρη τὰ στοιχεῖα τοῦ ξενόφωνου σχολεῖου. Ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου λοιπὸν ἐχρησιμοποίησαμεν καὶ τοῦτο ὡς πρότυπον. Διηρέσαμεν τοὺς μαθητὰς μας εἰς 7 τμήματα, 5 μὲν διὰ τὰς 5 ὑπαρχούσας τάξεις μὲ ἑλληνικὰ ἀναγνωστικά, ἄλλο τμήμα διὰ τὴν «προκαταρκτικὴν» τάξιν, ἣτις ἐνόει μὲν ἐλάχιστα τὴν Ἑλληνικὴν, δὲν εἶχεν ὅμως ἑλληνικὰ βιβλία καὶ τελευταῖον ἑβδομον τμήμα διὰ τὰ νήπια τὰ ἀγνοῦντα τέλει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν (νηπιαγωγεῖον) Ἐδιδάξαμεν δὲ μαθήματα Ἑλληνικά, χειροτεχνίαν, ψῆδικὴν καὶ γυμναστικὴν. Εὐκταῖον θὰ ἦτο ἂν ἐδιδάσκομεν καὶ ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Ἐν τῇ σχολείῳ τούτῳ ρυθμιζόντες τὰ πράγματα συμφωνότερον πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν δοκίμων ἐκανονίσσαμεν, ἵνα ἡ διδασκαλία γίνεται κατὰ ἡμιώριον. Ἐσυνήθισαν λοιπὸν οἱ δόκιμοι εἰς τὸ οἰκονομεῖν τὸν χρόνον καὶ περιορίζεσθαι εἰς τὰ σπουδαιότατα τῆς διδασκομένης ὕλης, διότι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ διδάξουν ἐν μιᾷ ὥρᾳ δύο μαθήματα. (1)

(1) Τὸ σχολεῖον ταῦτα, τὸ ὁποῖον κἀλλιστα δύναται νὰ ὀνομασθῇ ἰνστιτούτον πολυγλωσσίας, διότι ἐν αὐτῷ γίνεται χρῆσις τῆς Ἰσπανικῆς (μητρικῆς γλώσσης τῶν ἐν Καστορίᾳ Ἰσραηλιτῶν), Ἑβραϊκῆς διὰ τὴν Βίβλον, Γαλλικῆς διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ Ἑλληνικῆς, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὸ πρόγραμμα τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων, νὰ διδάσκηται δ' ἐν αὐτῷ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία καὶ τ' ἄλλα μαθήματα ἑλληνιστί καὶ δι' Ἑλλήνων διδασκάλων ἐχόντων τὰ νόμιμα προσόντα. Τοῦτο δὲ πολὺ ἐπιθυμοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ Ἰσραηλιταί, διότι μετ' εὐγνωμοσύνης ἐδέχοντο τὸ διδασκαλεῖον νὰ διδάσκηται ἀνωτέρω εἴσομεν μαθήματα. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλως ὠφέλιμος ἡ ὀριστικὴ διαρρύθμισις τοῦ σχολικοῦ ζητήματος τῶν Ἰσραηλιτῶν, διότι οὗτοι, καὶ ὁμιλῶ τῶρα περὶ πάντων τῶν τῆς Ν. Ἑλλάδος Ἰσραηλιτῶν, θὰ παύσουσι πλέον νὰ θεωροῦν ἐκυτοὺς ὡς ξένον σῶμα ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει, θὰ ἐκλίπῃ δὲ σὺν τῇ χρόνῳ ἡ γνωστὴ ἐφεκτικότης καὶ δυσπιστία καὶ ἀδιαφορία ἢ παρατηρουμένη σήμερον μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτικῶν κοινοτήτων τῆς Ν. Ἑλλάδος περὶ πραγμάτων ἐνδιαφερόντων τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν καὶ τὸ Κράτος, διότι οὗτοι ἐν Ἑλληνικῷ περιβάλλοντι, τῇ σχολείῳ, ἀναπτυσσόμενοι θὰ σκέπτονται εἰς τὸ ἐξῆς Ἑλληνοσπρεπῶς καὶ Ἑλληνες ὑπάλληλοι διὰ τῆς Ἑλλη-

Ἐκδρομαὶ ἐκτὸς τῆς Καστορίας. Οὕτω παρασκευάσαντες τοὺς μαθητὰς ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ τὰ σχολεῖα τῆς περιφέρειας. Ὅποιος ἐπεχείρησε τοιαύτας πανδήμους ἐξόδους εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς παρουσιαζομένας δυσχερείας, ἐξ ἄλλου ἕως εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὁμολογήσῃ τὰς ἀνυπολογίστους ὠφελείας, αἵτινες ἐκ τούτων ἀπορρέουν. Πέρυσι τὸ διδασκαλεῖον ἐπεχείρησεν ἡμερησίως ἐκδρομὰς καὶ ἐγνώρισεν «πετῶντι ποδὶ» τὴν κατάστασιν τῶν ξενοφώνων σχολείων, ἀλλ' ἐρέτος ἐθεωρήθη ἐπωφελέστερον νὰ παρακολουθήσωμεν ἐπὶ μακρότερον τὴν ἐργασίαν τοῦ αὐτοῦ σχολείου, ἵνα ἐπιτευχθῇ μεγαλύτερα βεβαιότης εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν μαθητῶν μας, οἱ ὅποιοι ἤδη ὑπεχρεώθησαν ἐπὶ κταστάσεως, δημιουργηθείσης παρ' αὐτῶν τὴν προτεραίαν, νὰ οἰκοδομήσουν τὴν ἐπομένην.

Πρὸς τοιαύτην λοιπὸν τῶν μαθητῶν ἐξάσκησιν ἐξελέξαμεν τὴν Τειχόλισταν χωρίον πρὸς βορρᾶν τῆς Καστορίας κείμενον καὶ δύο ὥρας ἀπ' αὐτῆς ἀπέχον, ἕνθα ἐμείναμεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Ὁ δημοδιδάσκαλος κ. Μούζας παρεχώρησεν εἰς τὴν διάθεσίν μας τὸ σχολεῖόν του μὲ ἐξ τάξεις. Ἐκεῖ προσπαθήσαμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν πρόγραμμα μονοταξίου σχολείου μὲ ἐξ τάξεις διαφέρον πως τοῦ ἐπισήμου, ὅτι ἄφινε τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου ἢ τῆς Τετάρτης ἐλεύθερον μαθημάτων, ὅτι τὸ προμεσημβρινὸν διάλειμμα διήρκει 20' ἀντὶ 30' τοῦ ἐπισήμου προγράμματος καὶ ὅτι τέλος τὰ μεταμεσημβρινὰ μαθήματα διήρκουν 2 ἀντὶ $2\frac{1}{4}$ ὥρας. Διὰ νὰ γίνουσι ταῦτα ἔπρεπε νὰ περικοπῇ ἡ διδασκαλία μαθημάτων τινῶν. Ὑπεδιδάσαμεν λοιπὸν τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀριθμητικῆς τῆς Γ' ἀπὸ 3 ἡμιωρίων εἰς 2 ἑβδομαδιαίως, τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν τῶν συνδιδασκομένων Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως εἰς 2 ἡμιώρια ἑβδομαδιαίως κ.λ.π., ἐκλονίσσαμεν δὲ διὰ τὸ 20 λεπτόν πρῶτον διάλειμμα τὴν 9 ὥρ. καὶ 50' ὡς ἐξοδὸν καὶ τὴν 10 ὥρ. καὶ 10' εἰσοδόν. Οὕτω δὲ ζημιούται ἕκαστον μάθημα τῆς πρώτης διδασκαλίαν 1' περίπου, δὲν καταπονοῦνται δὲ οἱ μαθηταὶ διὰ τὸ κατὰ 10' βραχύτερον διάλειμμα, διότι δὲν ἀσχολεῖται ὁ διδάσκαλος συν-

νικῆς ἀγωγῆς σὺν τῷ χρόνῳ γινόμενοι θὰ φροντίζουσι περισσότερον περὶ τῆς πρόδου τοῦ Κράτους τούτου, μετὰ τοῦ ὅποιου συνεταῦτισαν τὰ ἰδιωτικά των συμφέροντα.

εχῶς μὲ τοὺς αὐτοὺς μαθητὰς οἱ ὅποιοι τέλος δύνανται νὰ ἐξέρχονται καὶ τμηματικῶς εἰς τὴν αὐλὴν διὰ νὰ κινοῦνται ἐλευθέρως καὶ ν' ἀναπνέουν καθαρὸν ἀέρα ἐπὶ μακρότερον. Τότε καὶ διάφορα παιγνίδια ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν πρεσβυτέρων μαθητῶν ἡμποροῦν νὰ παίξουν, ὥστε νὰ μὴ θορυβοῦν ὑπὲρ τὸ δέον. Τὸ πᾶν εἶναι ἢ κατάλληλος χρησιμοποίησις τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ διδασκάλου εὑρισκομένων δυνάμεων τῶν μαθητῶν. Δύνανται δὲ καὶ ἀποτελέσματα καλύτερα νὰ προέλθουν καὶ ὁ διδάσκαλος νὰ ἀνακουφισθῇ θέτων εἰς χρῆσιν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐργασίας, ἢ ὅποια, καὶ ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα σήμερον εἰς τὰ διάφορα σχολεῖα, δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ὑπὸ τὴν κάτωθι, οὐχὶ τὴν καλύτεραν ἢ τὴν μόνην, μορφήν αὐτῆς. 1) Εἰς τὴν ἀριθμητικὴν τῶν μικροτέρων τάξεων μὲ τὰ ξυλάρια, ἂν δηλαδὴ ἕκαστος μαθητῆς ἔχῃ ἴδιον ἀριθμητήριον ἐκ ξυλαρίων, σπέρτων κ.τ.λ. 2) Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ὄλων τῶν τάξεων πλὴν τῆς πρώτης, ἂν ὁ διδάσκαλος ὀρίξῃ ἐκ τῶν προτέρων τμημά τι τοῦ ἀναγνωστικοῦ πρὸς μελέτην καὶ συνηθίσῃ τοὺς μαθητὰς νὰ ὑπογραμμίζουσι ἐντὸς τοῦ βιβλίου των τὰς ἀγνώστους λέξεις καὶ σημειώσουσι τὰς ἀπορίας των, τὰς ὁποίας δὲν δύνανται νὰ λύσουν ἰδιαιτέρως πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενοι, ταῦτα δὲ πάντα ἀνακοινώσουσι εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα των. 3) Εἰς τὴν ἱστορίαν, ἂν οἱ μαθηταὶ διαβάξουν κατάλληλα καὶ εὐληπτα βιβλία, τοιαῦτα δὲ βιβλία ἤρχισαν τώρα νὰ εἰσάγωνται εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ἀναπαραστοῦν δὲ δραματικῶς μέρη τινὰ τῶν ἱστορουμέων. 4) Εἰς τὰ θρησκευτικὰ ὁμοίως. 5) Εἰς τὴν γεωγραφίαν, ἂν οἱ μαθηταὶ ἐθισθοῦν νὰ κατανοοῦν χάρτην ἰδιαιτέρως δι' αὐτοὺς προοριζόμενον· τοιοῦτοι δὲ γεωγραφικοὶ χάρται ὑπάρχουν καὶ ἐν Ἑλλάδι, οἱ βωθοὶ τοῦ ἀκαταπόνητου Δημ. Ἀνδρεάδου. 6) Εἰς τὰ τεχνικὰ μαθήματα καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἀκόμη, ἂν ὁ διδάσκαλος χρησιμοποίῃ καταλλήλως τοὺς μαθητὰς τάξεων ὡς βοηθούς του ἐνσυνειδήτως δρῶντας καὶ κατὰ σχέδιον ἄνευ τῶν ἐλαττωμάτων τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου. Τοιαῦτα δὲ εὐνοῖαι καὶ εὐκαιραὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς ἡνωμένον σχολεῖον παρουσιάζονται, ὅπου οἱ μαθηταὶ πάντες διατελοῦν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου καὶ δύνανται νὰ ἐργάζωνται ἐπιδεδεμένοι ὑπ' αὐτοῦ, εἶναι δὲ καὶ ὀλίγοι εἰς ἐκάστην τάξιν. Σὺν τῷ χρόνῳ

και φυσικοῖστορικά ἀντικείμενα (ζῷα καὶ φυτὰ) δύνανται μόνοι τῶν νὰ ἐξετάζουν οἱ μαθηταὶ καὶ ὑποβάλλουν τὰς ἀπορίας τῶν πρὸς τὸν διδάσκαλον πρὸς λύσιν καὶ εἰς τὰ μαθηματικὰ τῶν ἀνωτέρων τάξεων αὐτενεργῶς νὰ καταγίνωνται. Αἱ ἡμέτεραι παρατηρήσεις δὲν δύνανται νὰ φέρουν τὸν τύπον τοῦ τελείου οὔτε ἐπιμένομεν περὶ τῆς ὀρθότητος αὐτῶν, διότι ἐλάχιστον χρόνον, τρεῖς ἡμέρας μόνον, ἐν τῷ αὐτῷ σχολεῖῳ εἰργάσθημεν. Ἄλλοι ποῦ ἔχουν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν καὶ διοικούν ἴδια πρότυπα, θὰ εἶναι εὐτυχέστεροι εἰς ἀνάλογα πορίσματα.

Μετὰ τὴν Τερχόλιταν ἐπεσκέφθημεν τὸ μονοτάξιον καὶ ξενόφωνον σχολεῖον τοῦ Ἀποσκόπου ὅπου ἡ σοβαρωτέρα κατάστασις παρουσίασεν εἰς τοὺς μαθητὰς μας ὡμὴν τὴν πραγματικότητα. Σκέψεις ἀνεπήδησαν, συμπεράσματα ἐξήχθησαν καὶ σχέδια καταστρώνοντο ὑπὸ τῶν μαθητῶν μας μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην, ἢ ὅποια ἀπέβη σοβαρὸς τιναγμὸς καὶ εὐεργετικὸν ἐρέθισμα δι' αὐτοὺς (1)

Τέλος ἐπεσκέφθημεν καὶ τὸ ἐλληνόφωνον Μαύροβον καὶ τὴν ξενόφωνον Λίτσιταν. Οὕτω προάγοντες θαυμηδὸν τὰς δυσχερείας

1) Εἰς τὴν Δ' τάξιν τοῦ ἀνωτέρω σχολείου εἶχεν εἰσαχθῆ ἐγκριμένον μὲν, ἀλλ' ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν ἐπιπλαθῆς, ἀναγνωστικὸν βιβλίον, τοῦ ὁποίου ἐν κεφάλαιον περιγράφει διεξοδικώτατα τὰς διενέξεις τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας. Ἀφοῦ δὲ ἐκθέτει λεπτομερῶς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Δημοσθένους πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ τοὺς Μακεδόνας, φθάνει καὶ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Δημοσθένους, περὶ οὗ λέγει «τοιοῦτοτρόπως ἐξέλιπεν ἀπὸ τὴν σκηνὴν τοῦ κόσμου ὁ μέγιστος τῶν ρητόρων καὶ ἐξοχώτατος πρόμαχος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας». Πῶς τῶρα ἐκινδύνευεν ἡ ἑλληνικὴ ἐλευθερία ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας εἶναι ὄντως ἀκτανόητον διὰ τὸν μικρὸν Μακεδόνοπαιδα καὶ δι' ὅσους ἐξετάζουν τὰ πράγματα οὐχὶ ἀπὸ μόνης τῆς Δημοσθενείου ἀπόψεως. Εἶναι δὲ λυπηρὸν ὅτι δὲν ἀρκοῦμεθα οἱ ἐνήλικες εἰς τὸ ἐπιδύσκοντες τὸν Δημοσθένη εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχαίους συγγραφεῖς ἀποδίδομεν πρωτεύουσιν σημασίαν εἰς τὴν γλωσσικὴν μορφήν καὶ διονυχίζομεν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον δευτερευούσης σημασίας νοήματα (ὑπάρχουν, ἐνοεῖται, καὶ ἐξαιρέσεις), παραλείπομεν δὲ νὰ κάμωμεν καὶ τὴν σχετικὴν κριτικὴν, ἀναγκαιοτάτην διὰ τοὺς λόγους τῶν ρητόρων, οἵτινες ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εἶναι ὑπερβολικώτεροι τοῦ δέοντος (ὅρα καὶ τὰς σημερινὰς ἀγορεύσεις ἐν τε τοῖς δικαστηρίοις καὶ τῇ βουλῇ καὶ τὰς διαφόρους δηλώσεις τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν κ.λ.π.), ἀλλὰ μεταφέρομεν ἀδυσανίστως καὶ εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἄνω ἀνάγκης, μόνον δὲ διὰ τὴν εὐκόλον εὐρεσιν τῆς ὕλης, πράγματα ἀνκλήθη καὶ ἐπιπλαθῆ.

παρουσιάσαμεν εἰς τοὺς μαθητὰς μας κατὰ μικρὸν τὸ πραγματικὸν σχολεῖον τῆς αὐρίου. Τὰς ἐκ τῶν ἐπισκέψεων τούτων ὠφελείας ὡς ἐξῆς συνώψισε ἐν εἰδικῷ φροντιστηρίῳ ὁ δόκιμος Ἡλ. Παπαζήσης.

Κύριοι συνάδελφοι

Ἐεύρομεν ὅτι τὰ δημοτικὰ σχολεῖα στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι ἴσα, ἀλλ' ἄλλα πολυτάξια ἄλλα ὀλιγοτάξια (ἡνωμένα) καὶ πῶς λειτουργεῖ ἓνα πολυτάξιο σχολεῖο ὅλοι ξεύρομε ἀπὸ τὸ ἐδῶ πρότυπον. Ἐγὼ τῶρα θὰ σὰς εἶπω μερικὰ γιὰ τὸ μονοτάξιον σχολεῖο καὶ σὰς ἐρωτῶ τί θὰ κάμῃ ἓνας τελειόφοιτος, ἔστω καὶ τοῦ καμλυτέρου διδασκαλείου, ἔταν πρώτη φορὰ ἀναλάβῃ ὑπηρεσία σ' ἓνα μονοτάξιο; κατ' ἐμὲ ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι θὰ ἔλθῃ σὲ μεγάλη ἀμηχανία. Δὲν θὰ ξεύρῃ πόθε ν' ἀρχίσῃ καὶ ἐγγραφή ἀκόμη μαθητῶν δὲν θὰ ξεύρῃ νὰ κάμῃ δὲν θὰ ξεύρῃ πῶς νὰ καταρτίσῃ τὸ πρόγραμμα τοῦ σχολείου πῶς ν' ἀντεπεξέλθῃ εἰς εἰς τὰς διαφόρους δυσκολίας. Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς θὰ βλασφημήσῃ τὴν ὥραν ποῦ ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ δάσκαλος. Θὰ συμβῇ ὅμως τὸ ἴδιο καὶ γιὰ ἓνα τελειόφοιτο τοῦ Διδασκαλείου Καστορίας; Ὅχι διότι οἱ προχθесινὲς ἐκδρομῆς ἔδωσαν εὐκαιρία στὸν τελειόφοιτο Καστορίας νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ σιμὰ πῶς ἐργάζεται τὸ ἡνωμένο σχολεῖο νὰ συντάξῃ τὸ πρόγραμμά του, τὸ δὲ κυριώτερον νὰ διδάξῃ εἰς αὐτὸ καὶ νὰ ἰδῇ ὅλες τις δυσκολίας του. Καὶ μ' ὅλα αὐτὰ μπορεῖ ἓνας νὰ μοῦ πῇ. Καὶ ἂν δὲν πηγαίναμε νὰ διδάξωμε στὸ ἡνωμένο σχολεῖο, τὰ ξεύραμε θεωρητικῶς, ὅπως καὶ κάθε ἄλλος διδασκαλιστής. Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι ἀλλ' ἡ θεωρία ἀπέχει ἀπὸ τὴν πρᾶξιν τόσο, ὅσο ἡ ἀνατολή ἀπὸ τῆ δύσει πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς τεχνίτης μιᾶς ἐργασίας καὶ ὄχι ἐρασιτέχνης. Ἰδοὺ ἡ πρώτη ὠφέλεια κατὰ τὴν γνώμην μου, ὅτι δὲν θὰ βρεθοῦμε σὲ δύσκολη θέσιν στὴν ἀνάληψιν καθηκόντων σ' ἓνα ἡνωμένο σχολεῖο.

Ἐπειτα, ὡς ξεύρομε, προοριζόμεθα γιὰ τὰ νέα καὶ μέρη καὶ πολλοὶ ἀπὸ μᾶς θὰ ὑπηρετήσωμε σὲ ξενόφωνα σχολεῖα. Στὶς παραπάνω δυσκολίας προστίθεται βλέπομε καὶ ἄλλη μεγαλύτερα, τὸ ξενόφωνο περιβάλλον. ἡμεῖς ὅμως εἶχαμεν τὸ εὐτύχημα τὰ σχολεῖα ποῦ ἐπισκεφθῆκαμε νὰ εἶναι ξενόφωνα. Ἐδιδάξαμε σ' αὐτὰ εἶδαμε τί δυσκολίας συναντᾷ ὁ διδάσκαλος τοῦ ξενόφωνου σχολείου πῶς δυσκολεύονται οἱ μαθηταὶ στὴν ἔκφρασι καὶ πῶς προφέρουν

μερικὰ γράμματα (π. χ. τὸ λ, τὸ θ, τὸ δ. κ.λ.π.) καὶ ποῖα διδασκαλικὴ μέθοδος θὰ μεταχειρισθοῦμε γιὰ νὰ μάθουν οἱ μαθηταὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Καὶ ἔτσι μιὰ μέρα, ἐνῶ κάθε ἄλλος διδασκαλιστὴς θὰ τρομάξῃ μὲν ἀκούσῃ ὅτι διορίζεται σὲ ξενόφωνο σχολεῖο καὶ θὰ βάλῃ ὄλα τὰ μέσα γιὰ νὰ ματαιώσῃ τὸ διορισμὸν του καὶ ἂν δὲν ἐπιτύχῃ, θὰ πηγαίῃ στὴ θέσιν του σὺν τὸν Ἄιδῃ, γιὰ μᾶς ὄλα αὐτὰ θὰ φαίνονται ἄστεϊα, γιὰτὶ ἐκ τῶν προτέρων εἶδαμε τὴν κατάστασιν τῶν ξενόφωνων σχολείων καὶ ποιῆς δυσκολίας θὰ εὐρωμε καὶ χωρὶς ἀντίρρησης θὰ πᾶμε ν' ἀναλάβωμε τὰ καθήκοντά μας. Αὐτὴ τὴ δευτέρῃ ὠφέλεια εἶδαμε ὅτι δηλαδὴ ἐδιδάξαμε σὲ ξενόφωνα σχολεῖα καὶ εἶδαμε τίς δυσκολίας του.

Καὶ πῶς πρέπει νὰ φέρεται ὁ διδάσκαλος στὸ χωριό, ποῦ θὰ διορισθῇ, ἐμάθαμε μὲ τὴν προχθεσινὴν εὐκαιρίαν ὅλοι ἐρωτήσαμε τοὺς χωρικοὺς πῶς περνοῦν μὲ τὸ δάσκαλο καὶ εἶδαμε ἂν ἔμειναν εὐχαριστημένοι ἢ ὄχι. Εἶδαμε ποιῆς πράξεις τοῦ διδασκάλου κατέκριναν καὶ ποιῆς ἐπαινοῦσαν. Ὅλα αὐτὰ σὲ μᾶς νὰ γίνουν μαθήματα καὶ ὁ καθένας νὰ μὴν κἀνῃ τὸν ἐγωιστὴν στὸ χωριότη, νὰ μὴν περιφρονῇ, ἀλλὰ μὲ μεγάλη εὐχαρίστησιν νὰ τοῦ δίδῃ πᾶσαν ὁδηγίαν.

Ἐπειτα καὶ γιὰ τὴν ἐργασίαν τῶν δασκάλων τῶν χωριῶν ἐκάναμε κάποια σύγκρισιν καὶ εἶπαμε ὅτι αὐτὸς ἐργάζεται καλὰ καὶ ὁ ἄλλος ὄχι. Γιὰ νὰ μὴ μᾶς κρῖνουν λοιπὸν μὲ τὸ δεύτερον τρόπο καὶ μᾶς μεθαύριο, γι' αὐτὸ ὁ καθένας μας ἄς εἶναι προσεκτικὸς καὶ τακτικὸς στὴν ὑπηρεσίαν του.

Αὐτὲς τίς ὠφέλειες εἶδαμε κατὰ τὴν γνώμην μου ἀπὸ τίς προχθεσινὲς ἐκδρομὲς καὶ ἄς εὐχαριστήσωμε τὸν κ. Διευθυντὴ μας διὰ τίς προσπάθειες ποῦ κατέβαλε γιὰ τὴν καλλιτέρα μὲρψοί μας».

Γενομένης συζητήσεως ἐπὶ τῶν ἄνω λεχθέντων παρετηρήθη τέλος ὅτι καὶ τοῦτο ἀκόμη ὠφελήθημεν πῶς δηλαδὴ ὁ διδάσκαλος περνα εἰς τὸ χωριό του καταδικασμένος εἰς τὴν μονοτονίαν ἢ παλαίων κατὰ τῶν ἰδιοτροπιῶν τῶν χωρικῶν καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ καταστήσῃ τὸν βίον του εὐχάριστον καὶ τὸ ἔργον του εὐκολόν μέσα εἰς ἓνα δυσμενὲς περιβάλλον.

Καὶ διὰ νὰ τελειώσωμεν ἐπὶ τέλους μὲ τὰ ξενόφωνα, μετα-

φέρω ἐδῶ ἀπόσπασμα ἀναφορᾶς μου, τὴν ὁποίαν ὑπέβαλον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον, ὅτε αἱ πολιτικαὶ ἐφημερίδες ἔγραψαν, (ἐσχάτως μάλιστα ἐπανελήφθη ἢ εἰδήσεις), περὶ τῆς ἰδρύσεως διδασκηρίων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ.

«Τριάκοντα ἑκατομμύρια ἀπεφάσισε νὰ διαθέσῃ τὸ Κράτος πρὸς ὕδρυσιν σχολείων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ διὰ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἰδιαιτέρας ἀνάγκας τῶν μερῶν τούτων καὶ δημιουργήσῃ ἐκπαιδεύσιν ἀξίαν τῶν προσδοκιῶν τοῦ ἔθνους. Ἄριστα! Ἄλλ' ἵνα μὴ ἡ προσπάθεια αὕτη μείνῃ ἄνευ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ἀναμένονται, ἔγνω νὰ ὑποβάλῃ ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἔγκρισιν τὰς κάτωθι γνώμας μου.

1) Ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν τριάκοντα τούτων ἑκατομμυρίων νὰ διατεθῇ μέρος (2-3 ἑκατομ.) πρὸς ἀγορὰν τῶν ἀπαιτούμενων εἰκόνων καὶ πινακῶν πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διδασκαλίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τοὺς ξενόφονους πληθυσμοὺς. (Οἱ τουρκόφωνοι πρόσφυγες τῆς Ἀνατολῆς εὐρίσκονται εἰς ὑποδεεστέραν μοῖραν τῶν Βουλγαροφόνων τῆς Βορείου Ἑλλάδος).

2) Νὰ ληφθῇ πρόνοια, ὥστε νὰ μετακινήθουν οἱ ξενόφωνοι διδάσκαλοι ἀπὸ τῶν ὁμοφώνων τῶν ξενόφωνων πληθυσμῶν ἀπὸ τοῦ ἐπομένου τὸ βραδύτερον σχολ. ἔτους, ὅτε τὰ μονοτάξια διδασκαλεῖα παρασχόντα ἱκανὸν ἀριθμὸν δημοδιδασκάλων θὰ διευκολύνουν τὴν κατὰ μικρὸν ὀλοσχερῆ πραγματοποίησιν τῆς ἀπόψεως ταύτης.

... 4) Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον πρέπει οἱ πρόσφυγες δημοδιδάσκαλοι ν' ἀπομακρυνθῶν τῶν προσφυγικῶν συνοικισμῶν, ἐν οἷς διδάσκουν, καὶ μάλιστα οὗτοι, διότι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀγνοοῦν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν προχειρίσαντες ἑαυτοὺς εἰς τὸ ἄπονον ἔργον τοῦ διδασκάλου δι' ὁμολογίας δύο «ἀξιοπίστων» μαρτύρων ἐνώπιον εἰρηνοδικείου.

5) Νὰ ληφθῇ νομοθετικὴ πρόνοια, ὥστε νὰ παύσῃ τοῦ λοιποῦ ἢ φάμπρικα τῶν πιστοποιητικῶν ἐκ μέρους τῶν ἐφοριῶν πόλεων, αἵτινες ἔμειναν ὑπὸ ξενικὴν κυριαρχίαν, ἐκ μέρους Μητροπόλεων κ.τ.λ., δι' ὧν ἄνθρωποι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντες μὲ τὸ σχολεῖον παρουσιάσθησαν ὡς δημοδιδάσκαλοι.

... 7) Νὰ σμικρυνθῶν καὶ συνεπῶς ν' αὐξηθῶν αἱ περιφέρειαι τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως ἐν ταῖς νέαις χώραις, ὥστε ἡ

ἐπιθεώρησις ἢ μᾶλλον ἢ καθοδήγησις τῶν διδασκάλων νὰ γίνεται πληρεστέρα, νὰ χρησιμοποιηθοῦν δὲ πρὸς τοῦτο οἱ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ μετεκπαιδευθέντες δημοδιδάσκαλοι».

10. Συγκεντρώσεις τοῦ Διδασκαλείου

1. **Ἀπόγευμα Σαββάτου.** Ἀπὸ τοῦ περυσينوῦ σχολικοῦ ἔτους ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀνάγκη νὰ συνέρχεται ἡ τάξις ἐν ἰδιαιτέρα ὥρα μακρὰν τῆς πίεσεως τῶν μαθημάτων εἰς συγκέντρωσιν, ἵνα συζητήσουν οἱ μαθηταὶ ἰδιαιτέρᾳ τινα ζητήματα, τὰ ὅποια δὲν παύουν ἀναφυόμενα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μεταξὺ τῶν μαθητῶν, ὡς μελῶν, καὶ τῆς τάξεως, ὡς κοινωνικοῦ συνόλου, ὡς ομάδος ὀργανωμένης ἐν τε ταῖς ἐσωτερικαῖς καὶ ἐξωτερικαῖς σχέσεσιν αὐτῆς, νὰ γνωρίσουν καλύτερον ἀλλήλους, νὰ ζήσουν τὴν ἰδιαιτέραν ἐκείνην ζωὴν, ἣτις πρέπει νὰ συνέχῃ ἀνθρώπους οἰκογενειακῶς ζῶντας ἐν οἰκοτροφείῳ, μέλλουν δὲ διδάσκαλοι γινόμενοι νὰ υποθάλψουν καὶ ἀντὶ παντὸς τρόπου νὰ υποδοθῆσιν τὴν κοινωνικὴν ἀποψίν τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἀγωγῆς. Τὸ ἀπόγευμα λοιπὸν τοῦ Σαββάτου ἀφιερῶθη διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ζητήματα τοῦ Οἰκοτροφείου, τῆς ὀργανώσεως τῆς μαθητικῆς Κοινότητος τοῦ Διδασκαλείου, κανονισμοὶ καὶ καταστατικὰ καὶ ἄλλα ποικίλα θέματα κατὰ τὸ ἀπόγευμα τοῦτο συνεζητοῦντο. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ διότι ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσουν τὴν καθαριότητά των οἱ μαθηταὶ (ἰδὲ κατωτέρω Οἰκοτροφείου), κατὰ τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου δὲν ἐγένετο μάθημα. Ἴνα δὲ μὴ προέλθῃ ζημία τις εἰς τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν, ἐγένετο ἡ κρῖσις τῶν διδασκαλιῶν, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν, κατὰ τὰς ὥρας τῶν τεχνικῶν μαθημάτων.

2. **Ψυχαγωγικαὶ συγκεντρώσεις τῶν μαθητῶν μετὰ τῶν διδασκόντων.** Τοιαύτας συγκεντρώσεις συνιστᾷ τὸ Β. Διάταγμα τῆς 2-2-1924. «Περὶ τοῦ προγράμματος τῶν μονοταξίων διδασκαλειῶν». Προφανὲς εἶναι ὅτι ὁ Νομοθέτης σκοπεῖ διὰ τῆς διατάξεως ταύτης νὰ ποικίλλῃ πῶς τὴν ζωὴν τῶν μαθητῶν, ἣτις εἶναι ἀρκετὰ βεβαρυμένη ἐκ τῶν μαθημάτων διὰ φαιδρᾶς τινος παρενθέσεως, νὰ φέρῃ δ' αὐτοὺς εἰς ἀμεσώτεραν καὶ ἐλευθεριωτέραν ἐπαφὴν πρὸς τοὺς διδάσκοντας, ἐξ ἧς πολλὰ ἔχουν νὰ διδαχθοῦν

χρήσιμα καὶ ταῦτα κατὰ τὴν μετέπειτα διδασκαλικὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν ἄλλην δράσιν αὐτῶν. Τὰ μέσα τὰ ὅποια διαθέτει τὸ Μ.Δ.Κ. δὲν ἐπιτρέπουν εἰς αὐτὸ νὰ ἐπιχειρήσῃ «ἐπισήμως» τοιαύτας συγκεντρώσεις κατὰ τὸν χειμῶνα. Τὴν ἀνοιξίν καὶ τὸ θέρος δύνανται νὰ ἐπιτύχουν αὐταὶ ὑπὸ τοῦ Διδασκαλείου διοργανούμεναι. Διὰ τοῦτο ἔναρξις τοιούτων συγκεντρώσεων εἶχεν ὀρισθῆ ἢ 25 Μαρτίου. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ταύτης κατὰ τὸ 1924 ἔδωκε χορδὸν τὸ Διδασκαλεῖόν μας μὲ πολλοὺς προσκεκλημένους. Ἐφέτος ὅμως ἢ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐποχὴν ἀσθένεια τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου καὶ τὸ πένθος αὐτοῦ ἀργότερον ἐγένοντο αἰαίτια νὰ μὴ γίνονιν τοιαῦται συγκεντρώσεις ὑπὸ τὴν ἐπίσημον προστασίαν τοῦ ἰδρύματος. Οὐδόλως ὅμως ὑπελείφθη ἢ κατὰ τὴν ἀποψίν ταύτην ἀνατροφή τῶν μαθητῶν μας, διότι οὗτοι ζῶντες ἐν οἰκοτροφείῳ ἐξήσκουν πρὸς ἀλλήλους τὴν δέουσαν ἐπίδρασιν, διδασκόμενοι δ' ἐνόργανον μουσικὴν διήρχοντο τὰς ὥρας των εὐαρέστως. Τὸ Διδασκαλεῖον ἀντήχει κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐκ τῶν μουσικῶν ὀργάνων. Παρὰ ταῦτα συνδισέσθασα μετ' αὐτῶν κατὰ τὰ Χριστοῦγεννα, συνέζησα δὲ μετ' αὐτῶν κατὰ τὰς ἀνὰ τὰ ξενόφωνα περιοδείας μας, ἐξέδραμον δ' αὐτοὶ μετὰ τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ τὴν 1 Μαΐου εἰς τὴν γραφικὴν Μαυρώτισσαν. Εὐνόητον δ' εἶναι πόσον ἐξημερωτικῶς καὶ ἐκπολιστικῶς ἐπιδρᾷ ἢ ἀνωτέρω ζωῆ. Ἐδῶσαν δύο θεατρικὰς παραστάσεις αὐτοὶ καὶ ἐγένοντο δημοῦργοι κοινωνικῆς κινήσεως ἀξιοσημειώτου ἐν Καστορίᾳ, ἔνθα τοιαῦται εὐκαιρίαι δὲν παρουσιάζοντο συχνά.

Διωργάνωσαν ἑορτάς, τὴν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ρήγα καὶ ἀσθενοῦντος ἐμοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Κατὰ ταύτας ὠμίλησαν σπουδασταὶ τοῦ Διδασκαλείου πρὸς τοὺς μαθητὰς τῶν προτύπων. Μετέσχον τῶν σχολικῶν ἑορτῶν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ τῆς ἐπὶ τῇ 16ῃ ἑκατονταετηρίδι τῆς Α' Οἰκουμένης συνόδου, καθ' ἃς ὠμίλησεν ὁ Θεολόγος καθηγητῆς κ. Κ. Πηχιῶν, εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους παρέθεσαν ἀποχαιρετιστήριον γεῦμα πρὸς τὸ διδάσκον προσωπικόν, περὶ οὗ γίνεται ἰδιαιτέρος λόγος εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης Ἐπετηρίδος.

Κατεβλήθη λοιπὸν ἡ δυνατὴ προσπάθεια, ἵνα ἐφοδιασθοῦν οἱ μαθηταὶ διὰ τοῦ μνημονευθέντος βίου μὲ τὰ μέσα ἐκεῖνα δι' ὧν

δὲν θὰ παρῴσιασθῶν πρὸ τῶν χωρικῶν καὶ τῶν μαθητῶν τῶν μόνων ὡς γραμματισμένοι ἄνθρωποι μὲ τὸν στόμφον ἐκείνων καὶ τὴν γνωστὴν ὁρμὴν καὶ ἀδεξιότητα τῆς ἀτιθάσου ἡλικίας των, ἀλλ' ὅσον τὸ δυνατόν ὡς ἄνθρωποι μετρημένοι καὶ μὲ γενικὴν τινα μόρφωσιν, ὡς κύριοι ἔχοντες τὸ θάρρος τῆς κοινωνικῆς ἐμφανίσεως καὶ ἐπιβολῆς.

11. Ἀυτοδιοικήσις - Ἀγωγή

Πνεῦμα καινοτόμον ἔν τε τῇ κρατικῇ διοικήσει καὶ τῷ σχολείῳ ἐσχάτως ἀναπτυχθὲν ἐδημιούργησε νέον ὄρον, ὅστις κρατεῖ μετεώρους τὰς ψυχὰς τῶν ἐνθουσιωδῶν προσηλύτων, ὅσοι μετ' ἐλικρινείας ποθήσαντες τὴν ἀλλαγὴν τῶν τετριμμένων μεθόδων δοκιμάζουσι μετὰ πίστεως μαρτύρων ἕκαστος ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς δράσεώς του πᾶν νέον προτεινόμενον σύστημα. Ἀυτοδιοικήσις τῶν μαθητῶν! Καὶ τί δὲν ἀναμένουν οἱ δαιμόνιοι ἄνδρες οἱ εἰσηγηταὶ καὶ ἔνθεοι κήρυκες καὶ ὑποστηρικταὶ τοῦ νέου τούτου συστήματος! Τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης, ἡ πρωτοβουλία, ἡ ἐνίσχυσις καὶ ἡ συνακολουθία τῆς βουλήσεως, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ συνεργατικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ὁμαδικῶς μάχεσθαι, ἡ φιλαλληλία, ἡ εὐθυκρίσια, ἡ προαγωγή τοῦ ἀτόμου ὡς μέλους συνόλου τινός, τῆς τάξεως, καὶ τοῦ συνόλου ἐν τῇ ἐπαφῇ αὐτοῦ πρὸς ἄλλας αὐτονόμους ὁμάδας, ἡ ἀπόκτησις συλλήδων πάσης κοινωνικῆς ἀρετῆς καὶ ἡ παιδεία τοῦ ἀτόμου διὰ τὴν εὐσυνείδητον καὶ ὀρθὴν χρῆσιν τῶν πολιτικῶν του ὑποχρεώσεων, ὅταν ἐνηλικιωθῇ, ταῦτα καὶ ἄλλα πολυτιμώτατα ἀγαθὰ ἀναμένονται ἐκ τῆς συνετῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου συστήματος. Οὐδεμίαν ἀντίρρησην. Τὸ Μ.Δ.Κ. ἀπὸ τοῦ σχολ. ἔτους 1923—24 ἐφήρμοσε σύστημά τι αὐτοδιοικήσεως καὶ χωρὶς ν' ἀξίαι ὅτι τὰ ἀποτελέσματά του ἦσαν τέλεια, ἐδημοσίευσεν δείγματά τινα συζητήσεων τῆς μαθητικῆς Κοινότητος ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ 1923—24 σελ. 28 καὶ ἐξῆς. Κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924—25 μετὰ μεγαλυτέρας, ὡς εἰκός, ζέσεως ἐπεδίωξε νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σύστημα τοῦτο ἀπηλλαγμένον, ὅσον ἦτο δυνατόν, τῶν ἐλλείψεων, τὰς ὁποίας ἡ ἱστορία τοῦ Διδασκαλείου ἢ ἀντιπροσωπευμένα ὑπὸ τῆς Ἐπετηρίδος καὶ ἡ πείρα τῆς Διευθύνσεως τοῦ Δι-

δασκαλείου κατέστησαν καταφανεῖς. Τὸ παρὸν κεφάλαιον εἶναι ἀφιερωμένον νὰ καταδείξῃ τί ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐπετεύχθη καὶ τί τὸ δεόμενον διορθώσεως. Ὁ προσεκτικὸς ὅμως ἀναγνώστης δύναται ν' ἀνέυρῃ καὶ ἐν τοῖς προηγούμενοις κεφαλαίοις καὶ τῷ τοῦ Οἰκοτροφείου τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον κατηύθυνε τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν καθόλου μόρφωσιν τῶν μαθητῶν μας. Ἡ ζωὴ ὁργανισμοῦ αἰσθανομένου καὶ δρώντος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κατατηθῇ. Ἀρχίζω ἐν τούτοις ἀπὸ μιᾶς ἐκθέσεώς μου πρὸς τὸν Γεν. Ἐπιθεωρητὴν τῆς ΙΑ' Ἐκπαιδευτικῆς περιφέρειας.

Πρὸς

τὸν κ. Γεν. Ἐπιθεωρητὴν τῆς ΙΑ' Ἐκπαιδ. περιφέρειας

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 1100 ἐ. ἔ. διαταγῆς ὑμῶν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσω τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ εἰς τὸ Διδασκαλεῖον ἐφαρμοσθέντος συστήματος τῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος σχολ. ἔτους, τοῦ ἔτους δηλ. τῆς ἰδρύσεως τοῦ Διδασκαλείου, ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ παρασχεθῶν «ἐλευθερία» τινὲς εἰς τοὺς σπουδαστὰς τοῦ Διδασκαλείου, μέλλοντας διδασκάλους, νὰ κανονίζουσι τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐλευθέρως. ἤρχισα δὲ ἀπὸ τοῦ Οἰκοτροφείου. Ἡ λειτουργία τοῦ Οἰκοτροφείου ἐκείνου, ὡς ἐμφάνεται ἐν τῷ οἰκείῳ κανονισμῷ τῷ δημοσιευθέντι εἰς τὴν ἐπετηρίδα τοῦ 1923—24, ἐδικαίωσε τὰς προσδοκίας μου. Συγχρόνως δὲ σύστημα αὐτοδιοικήσεως ἐφηρμόζετο καὶ ἐν τῇ τάξει· οἱ μαθηταὶ ὁργανώθησαν εἰς κοινότητα μὲ πρόεδρον μόνον (ἦσαν 22 πέρυσι) καὶ συνεζήτουσι δεδομένης ἀφορμῆς διάφορα ζητήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἰκοτροφειακὰ ἐν ἀρχῇ· δείγματα τοιούτων συζητήσεων ἐδημοσιεύθησαν ἐν Ἐπετηρίδι τοῦ 1923—24. Κατὰ τὸ λήγον ὅμως σχολ. ἔτος 1924—25, ὅτε ἠυξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν (53 ἦσαν κατ' ἀρχὰς 49 ὑπελειφθησαν), φυσικὸν ἦτο νὰ ἐπολλαπλασιαζόντο καὶ τὰ ἐκαστοτε προκύπτοντα ζητήματα. Σύστημα λοιπὸν προσφορώτερον πρὸς τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοσθῇ. Διὰ τοῦτο κατὰ τινα ἡμέραν τοῦ Ὀκτωβρίου, ἀφοῦ δι' ὀλίγων—ἑσπεροῦντο τότε παντελῶς τῶν ἀπαιτουμένων παιδαγωγικῶν γνώσεων—ἀνέπτυξα εἰς αὐτοὺς τὰ κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ συστήματος τούτου, ἀνέγνωσα εἰς αὐτοὺς μέρη τινὰ ἐκ τοῦ Burkhardt—Καλλιόφα

καὶ ὅ,τι εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Διδασκαλείου μας εἶναι γραμμένον, ἐδήλωσα δὲ εἰς αὐτοὺς ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ὀργανωθοῦν, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν μου πάντοτε, κατὰ τι σύστημα, τὸ ὁποῖον αὐτοὶ θὰ ἐνέκρινον, σύστημα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξυπερέτει τὰς ἀνάγκας των. Ἄλλην ἡμέραν μετὰ τὴν συζήτησιν—προ-ἠδρευον ἀκόμη ἐγὼ—ἀπεφασίσθη νὰ διοικοῦν διὰ πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς (προέδρου, γραμματέως, ταμίου καὶ δύο μελῶν) καὶ ἐξελέγη μία τοιαύτη ἐπιτροπή· τότε δὲ ἀπεχώρησα ἐγὼ τῆς διευθύνσεως τῶν συγκεντρώσεων, ἀφοῦ διὰ τελευταίαν φορὰν τοὺς κατέστησα προσεκτικὸς διὰ τὰς εὐθύνas τὰς ὁποίας ἀπέναντι ἀλλήλων καὶ ἐμοῦ ἀνέλαβον καὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως καθόλου ἢ ὅποια περιμένει παρ' αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι τώρα μαθηταί, ἀλλὰ καὶ διδάσκαλος, βελτίωσιν τῶν μεθόδων τῆς ἀγωγῆς. Εἶπον δὲ τέλος «προσέχετε! εἶμαι πάντοτε ἐδῶ μέλος τῆς Κοινότητός σας χωρὶς ψῆφον, πρόθυμος νὰ ἐκτελῶ τὰ φρονίμους ἀποφάσεις σας, ἀλλὰ καὶ ἔτοιμος νὰ σὰς ἀφαιρέσω, ὅσα δικαιώματα σὰς παρεχώρησα, ἂν ἀποδειχθῆτε ὅτι κάμνετε κακὴν χρῆσιν αὐτῶν». Ὡρα τακτικῆς συνεδριάσεως τῆς κοινότητος ὤρισθη τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας κληθείσης τῆς Κοινότητος ἐτέθη πρὸς συζήτησιν αἰτήσις πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας περὶ αὐξήσεως τῶν μισθῶν των. (Φαίνεται ὅτι προηγήθη συνεννόησις μετ' ἄλλα μονοτάξια διδασκαλεῖα). Ἐλαβον πολλοὶ τὸν λόγον καὶ πάντες ἔμειναν σύμφωνοι νὰ ζητηθῆ ἢ αὐξήσις. Δύο ἢ τρεῖς ἐξέφρασαν μετὰ δισταγμοῦ ἀντίθετον γνώμην. Εἶπον τότε καὶ ἐγὼ. «Εἶναι ὑποχρέωσις τοῦ ἀτόμου πρὸς ἑαυτὸ νὰ ζητῆ πάντοτε βελτίωσιν τῆς θέσεώς του. Πάντοτε νὰ ζητῆτε τὰ καλύτερα. Εἶναι καὶ ὁ τρόπος οὗτος δημιουργὸς τῆς προόδου· ἀλλὰ μὴ σας διαφεύγη ὅτι μετὰ τὴν ὑλιστικὴν ἄποψιν, μετὰ τὴν ὁποίαν τὸ πρῶτον μου παρουσιάξασθε, δὲν διαφέρετε οὐδόλως τῶν λεμβούχων, οἱ ὅποιοι ζητοῦν πάντοτε αὐξήσιν τοῦ ἡμερομισθοῦ. Πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι ὁ μισθός, τὸν ὁποῖον λαμβάνετε τώρα, εἶναι τι πρόσκαιρον, μέλλον δὲ διαρκέστερον ἀναμένει ὑμᾶς, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀπεργασθῆτε λαμπρότερον· συντελεστικὸν δὲ πρὸς τοῦτο μέσον εἶναι καὶ ὁ μισθός, ἀλλ' οὐχὶ τὸ μόνον. Ἄλλως δὲ ὀλίγοι μόνον ἡμέραι παρήλθον, ἀφ' ὅτου διηγωνίζεσθε καὶ παντοῖα κατεβάλλετε μέσα, νὰ ἐπιτύχετε μίαν θέσιν

ἐδῶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ παίρνετε 320 δραχ. μηνιαίως, δὲν μετεβλήθησαν δ' ἔκτοτε οἱ ὅροι τῆς ζωῆς, τοῦναντίον ἐνταῦθα τὸ Οἰκοτροφεῖον, τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ παρὰ τὸ Διδασκαλεῖον, σὰς ἀνακουφίζει κάπως ἀπὸ τὰ ἐξόδα». Δὲν ἐλήφθη ἀπόφασις κατὰ τὴν συνεδρίαν ἐκείνην, ἀλλὰ τὴν ἐπομένην ἀνεγνωσθήσαν τρεῖς ἢ τέσσαρες σχετικαὶ αἰτήσεις καὶ ἐνεκρίθη μία, ἣτις ὑπεβλήθη δι' ἐμοῦ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας πρὸς αὐξήσιν τοῦ μισθοῦ τῶν μαθητῶν τῶν μονοτάξιων διδασκαλείων, «διότι οὗτοι προοριζόμενοι νὰ ἐνασχῆσων τὸ σκληρὸν ἔργον τοῦ διδασκάλου εἰς τὰ ξενόφωνα, εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέφωνται ἀπὸ τώρα καλῶς». Ἡ ὀλοκρατικὴ αὕτη ἄποψις, ὁμολογῶ, δὲν με ἠδύχαριστησεν. Ἐπηκολούθησαν ἄλλαι συνεδριάσεις καὶ σὺν τῷ χρόνῳ παρουσιάζετο βελτίωσις εἰς τὸν τρόπον τοῦ συζητεῖν, ἀλλὰ καὶ τάσις τις πρὸς ἀναθεώρησιν εἰλημμένων ἀποφάσεων καὶ ἐριστικὴ τις φιλομαχία κατὰ τὰς συζητήσεις, τῆς ὁποίας δὲν κατάρθωσαν ν' ἀπαλλαγῶν τελείως.

Ὡρίσθη νὰ ἐγκαλῆ τις (ὡς εἰσαγγελεὺς) ἐνώπιον τῆς τάξεως τοὺς παρεκτρεπομένους καὶ νὰ ἐπιβάλλεται τις τιμωρία ὑπὸ τῆς διοικήσεως ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ καταστατικόν, ἀλλ' ἄπαξ μόνον ἐφηρμόσθη ἢ διάταξις αὕτη, καίτοι ἐπιμόνως ὑπεστηρίχθη παρὰ τῶν ἰδίων κατὰ τὴν συζήτησιν. Δὲν ἐπενέβαινον κατὰ των μὴ εὐρισκομένων ἐν τάξει συναδέλφων των, ὅπως ὀρίζει τὸ καταστατικόν. Ἐνόμιζον ὅτι τοῦτο θὰ ἔθιγε τὸ φιλότιμον τοῦ παρεκτρεπομένου ἢ ἐθεώρουν ἀνάξιον δι' ἄνδρας νὰ κατατρύβωνται εἰς μικρὰ πράγματα; Κατὰ τινὰς ἐκλογὰς ἐσημείωσα ὅτι δὲν ἐπέτυχον πλήρως. Τινὰ τῶν ἐκλεγέντων προσώπων δὲν συνεκέντρωνόν τὰ πρέποντα προσόντα. Προεκλογικαὶ συνεννοήσεις, κόμμα καὶ μονοκούκκι ἐδούλευε, ἐνῶ θὰ ἀνέμενέ τις περισσότεραν ἀντικειμενικότητα παρ' ἀνθρώπων ὀρίμων, ὡς οἱ μαθηταί μας, προκειμένου μάλιστα νὰ ἐκλέξουν ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ἐγνώριζον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἴσως ὅμως δὲν ἦτο τοῦτο ἐπιδραστὸς εἰς τὴν ὄλην διοίκησιν διὰ τὸ διαφέρον καὶ τὴν ζωηρότητα, ἣτις ἐκατέρωθεν ἀνεπτύσσετο.

Δὲν ἐδείκνυον πάντες πάντοτε διαφέρον νὰ διατηροῦν τὴν αἰθουσαν τῆς διδασκαλίας καὶ ἕκαστος τὴν θέσιν του καθαρὰν οὔτε ὁ ὀριζόμενος ὑπ' αὐτῶν, κατὰ τὸ καταστατικόν, κοσμήτωρ νὰ ἐπιβλέπη

πάντοτε, νὰ διατάσῃ τὰ δέοντα, νὰ ἐξελέγγῃ, νὰ καταγγέλλῃ, ἐξέτελει τὸ καθήκον του πιστῶς. Ἦσαν ταῦτα παιδαριώδη πῶς καὶ ἐθεωροῦντο ἀνάξια ἀνδρῶν; Ἄλλὰ τότε πῶς ὑπεστηρίζοντο κατὰ τὴν συζήτησιν, ἐνομοθετήθησαν δὲ δρακόντεια μέτρα κατὰ τῶν παραδωτῶν; Τῷ ὄντι εἰς «ὕψηλότερα» ζητήματα ἐπεδίδοντο μετὰ δραστηριότητος μεγαλυτέρας. Ἐξεῖς ἐρριζωμένοι, τὰς ὁποίας οὔτε ἡ οἰκογένεια οὔτε τὸ σχολεῖον εἰργάσθησαν, ὅσον ἔπρεπε, νὰ ἀποτρέψουν, δὲν ἀποβάλλονται ἐντὸς μικροῦ διαστήματος καὶ εἰς τοιαύτην ἡλικίαν. Ἐν τισὶ ζητήμασιν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ θραύσουν καὶ τὴν ἰσχυροτέραν βούλησιν. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ μὴ τύχουν ποδηγετήσεως ἢ ν' ἀφαιρεθοῦν τὰς χορηγηθείσας προνομίας; Ὁχι! Οἱ μαθηταὶ οὗτοι προορίζονται νὰ γίνουν διδάσκαλοι, νὰ ἐφαρμόσουν σύσημά τι φιλελεύθερον εἰς τὰ σχολεῖα των, τὸ ὅποτον νὰ καλλιεργῇ τὴν ἰδέαν τῆς εὐθύνης καὶ νὰ συνηθίσῃ αὐτοὺς ν' ἀναλαμβάνουν δεδομένης περιστάσεως πρωτοβουλίαν. Ἀντὶ παντὸς λοιπὸν τρόπου ἔπρεπε νὰ ζήσουν τὸ σύστημα τοῦτο.

Ἐπειτα ὑπῆρξαν περιστάσεις, καθ' ἃς ἀνέδειξαν πρωτοβουλίαν, ἐνότητά εἰς τὰς ἐνεργείας των καὶ ἐπιμονὴν εἰς τὰς ἀποφάσεις των. Τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν πρὸς τοῦτο ἔδειξαν ἐν τῇ διοικήσει τοῦ Οἰκοτροφείου. (Ἰδὲ κατωτέρω Οἰκοτροφεῖον λεπτομερῶς). Μήπως ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης πορείας τοῦ Οἰκοτροφείου διεκινδύνεον ἄμεσα συμφέροντά των ὑλοκρατικῆς ἀπόψεως; ἢ δὲν ἦτο ἐπιτυχῆς ἢ ἀντίληψις νὰ μὴ ἀπορρίπτουν ἐντὸς τῆς αἰθούσης ἄχρηστα χαρτιά καὶ νὰ ἔχουν «ἄνδρες αὐτοὶ» ἔτοιμον ἢ καθαρὸν τὸν πίνακα καὶ τὰ πάντα μετὰ σχολαστικῆς ἀκριβείας ἐν τάξει;

Ἐσυνήθισαν εἰς τὸν τρόπον τοῦ συζητεῖν καὶ ὅταν ἐγὼ δὲν διηύθυνον τὴν συνεδρίαν· καὶ ἐνῶ κατ' ἀρχὰς αἱ συνεδριάσεις παρεῖχον ὄψιν κάπως ἀγρίαν, οἱ δὲ συζητοῦντες δλίην γενιτσάρων ἦσαν ἔτοιμοι νὰ κατασπαράξουν τοὺς μὴ ἀποδεχομένους τὴν γνώμην των, κατὰ μικρὸν ἢ ποθητῇ ἡρεμίᾳ ἐπετεύχθη, σοβαρότης ἄξια λόγου ἀνεπτύχθη, δὲν ἐθεώρουν πλέον οὗτοι προσδλητικὸν νὰ ὑποκύψουν εἰς τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας· τοῦτο δὲ εἶναι μέγα ἀπόκτημα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἰδίως, ἣν ζῶμεν. Ἀνέλαβον μόνοι καὶ διωργάνωσαν δύο θεατρικὰς παραστάσεις μετὰ πρωτοφανοῦς ἐπιτυχίας, αἵτινες ὠφέλησαν αὐτοὺς ποικιλοτρόπως καὶ τὸ Διδασκαλεῖον

εἰς τὰ ὄμματά τῆς κοινῶνίας ἀνύψωσαν, τὰς δ' ἐκ τούτων εἰσπράξεις (δρ. 5075, 40) διέθεσαν ὑπὲρ τοῦ σχολικοῦ ταμεῖου. Ἀπέκτησαν τὴν ἐπιτηδειότητα εἰς τὸ παρασκευάζειν καὶ διεξάγειν ἐκδρομὰς. Ἰσως πρὸς τοῦτο συνετέλεσε καὶ ἡ ἐκ τοῦ Οἰκοτροφείου κτηθεῖσα πείρα. Ἀριστούργημα δὲ εἰς διοργάνωσιν καὶ ἐπιτυχῇ ἐκτέλεσιν ἀπέδῃ τὸ ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διδασκαλείου δοθὲν γεῦμα πρὸς τοὺς διδάσκοντες καθηγητάς. Πλὴν τῆς ὕλικῆς ἐπαρκείας, ἣν παρουσίασε τὸ Διδασκαλεῖον εἰς ἐπιπλα καὶ σκεύη ἤτο λαμπρὸν τὸ θέαμα τεσσάρων εὐκινήτων ἐφήδων, μαθητῶν τοῦ Διδασκαλείου, περιποιουμένων τοὺς συνδαιτυμόνας. (Ἰδὲ περὶ τούτου τὸ τελευταῖον κεφαλ.: τελευταία συγκέντρωσις..).

Συνέταξαν κατ' ἀρχὰς καὶ διώρθωσαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολ. ἔτους τὸ καταστατικὸν τῆς κοινότητός των καὶ συνεπλήρωσαν τὸν ὄργανισμὸν τοῦ Οἰκοτροφείου, τὸν ἀπὸ τοῦ σχολ. ἔτους 1923—24 ἐφαρμοζόμενον καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἐξεδηλοῦτο ποιὰ τις νομοθετικῆ σοβαρότης ἐν τῇ ἐκφράσει διαφόρων γνυμῶν. Παραλείπω δὲ τὴν ἄλλην ὠφέλειαν, τὴν ὁποίαν προσεπορίσθησαν συζητοῦντες καὶ διατυποῦντες τὰ διάφορα ἄρθρα σαφῶς καὶ συντόμως. Πράγμα δύσκολον τοῦτο.

Ἦναγκάσθη ν' ἀπουσιάσω 23 ἡμέρας τοῦ Διδασκαλείου, διότι ἠσθένησα καὶ ἐνοσῆλευσα τὴν ἀποθανοῦσαν ἀδελφὴν μου· κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο οὐδεμίαν ἀφορμὴν παραπόνου εἰς τοὺς διδάσκοντας ἐδόθη. Ἐν τε τῇ αἰθούσῃ τῆς διδασκαλίας καὶ τοῖς προτύποις ἐξετέλουν τὰ καθήκοντά των κατὰ τρόπον εὐχάριστον. Τοῦτο οἱ κύριοι συνάδελφοι καὶ ὁ κ. Ἐπιθεωρητῆς τῆς δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως παρετήρησαν. Ἦτο τοῦτο ἀποτέλεσμα τοῦ συναισθήματος τῆς εὐθύνης, ἣτις κατὰ μικρὸν ἐν τῷ σχολεῖῳ ἐμορφώθη; Πιθανόν.

Ἐξέτεινα τὸν λόγον ἐπὶ μακρότερον· ἀλλ' ἠθέλησα νὰ δώσω πρὸς ὑμᾶς πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ συστήματός μας. Ἐξέθεσα δὲ τοῦτο μὲ ὅλας τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ προσκόμματα, τὰ ὅποια παρουσιάσθησαν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ του, διότι ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω τὴν γνώμην ὅτι διὰ μόνου τοῦ τρόπου τούτου θὰ γνωρίσωμεν τὴν ἐν τοῖς διαφόροις σχολείοις πραγματικότητα, οὐχὶ δὲ δι' ἐνθουσιωδῶν λόγων, οὔτινες, «ἂν ἀπῆ τὰ πράγματα», ἐλέγχουν μόνον τὸ ἀδύνατον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν προτεινομένων. Ταύτην δὲ θὰ θεραπεύσωμεν ἐφαρ-

μόζοντες τὰ ἐνδεικνυόμενα μέσα, ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ ἡ τοῦ οὐστήματος τῆς αὐτοδιοικήσεως ἐξωτερικὴ τρόπον τινὰ ἐφαρμογὴ νὰ θεωρηθῆ ὡς πανάκειά τις, ἂν μὴ ἐξασφαλισθῆ ἢ γινῶσις ἰδιαιτέρων τινῶν ὄρων, οἵτινες προκύπτουν ἐκ τῆς φύσεως ἐκάστου σχολείου, ἰδίᾳ δὲ πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῆ ἢ εὐκίνησις τοῦ διδασκάλου, ἥτις τὰ μάλιστα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ εἶναι ἀναγκαῖα. Ἄν μὴ συνοδεύῃ τὴν αὐτοδιοίκησιν ἢ ἀρχὴ τῆς ἐργασίας ἐν τε τοῖς τῆς χειρὸς καὶ τοῦ πνεύματος δημιουργήμασιν, ἂν μὴ ἐξελιχθῆ ἢ τάξις καὶ τὸ σχολεῖον ὄλον εἰς «αὐτοδιοικουμένην ἐργατικὴν κοινότητα», ἢ τοῦ συστήματος τῆς αὐτοδιοικήσεως ἐφαρμογὴ θ' ἀπετέλει τὴν μίαν μόνον πλευρὰν τοῦ νέου πνεύματος, τοῦ ὁποῦ ἐχουν ἀνάγκη τὰ σχολεῖά μας. Βέβαια δὲν παραβλέπω τὴν δυσχέρειαν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς γνώμης ταύτης, διὰ τοῦτο ἐν τῷ μεταξὺ μετὰ χαρᾶς πρέπει νὰ δεχώμεθα καὶ νὰ ἐνθαρρύνωμεν σχετικᾶς ἀποπειρας προοδευτικῶν διδασκάλων ἔστω καὶ ἀνεπιτυχεῖς κατ' ἀρχάς, θέλω ὅμως νὰ εἶπω ὅτι ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις δὲν ἐγκρατεῖται ἐν μόνῳ τῷ γλωσσικῷ ζητήματι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις τούτου σπουδαιότεροις. Ἴδου στάδιον δόξης λαμπρὸν διὰ τοὺς νεωτεριστὰς διδασκάλους καὶ πρὸ πάντων τοὺς σχολικοὺς ἐπιθεωρητὰς. Πρὸς τὸ μέρος τοῦτο πρέπει νὰ κινήθω ἅπαντες οἱ δυνάμενοι, ἵνα ἐξαπλουμένης σὺν τῷ χρόνῳ «τῆς νέας μεθόδου» δυνηθῶμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν ποτε τὸ τοῦ Θουκυδίδου «ἄπασα ἢ Ἑλλὰς ἐπῆρται τῆδε τῇ ὁρμῇ».

Τὰ μονοτάξια διδασκαλεῖα, διότι περὶ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρόκειται, περιλαμβάνοντα μαθητὰς ὄριμους ἤδη, ὧν ἱκανοὶ ὑπῆρξαν καὶ εἰς τὸν στρατόν, δὲν παρέχουν τὸ γε νῦν ἔχον τ' ἀπαραίτητα στοιχεῖα, ἵνα δώσουν ὑπόδειγμα ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἐφαρμόζεται καὶ ἐδῶ τὸ τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ περὶ παιδῶν ἀγωγῆς «ταῖς ψυχαῖς τῶν νέων ἀπαλαῖς ἔτι οὖσαις τὰ μαθήματα ἐντήκεται, πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάσσεται». Ἡ σκληρότης δ' αὕτη ἐπιτείνεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ μονοτάξια διδασκαλεῖα στεροῦνται προτύπων, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἐφήρμοζον ταῦτα ἢ θ' ἀπεπειρῶντο νὰ ἐφαρμόσουν σύστημά τι αὐτοδιοικήσεως, ὅτι οἱ μαθηταὶ τῶν μονοταξίων διδασκαλείων ἐλάχιστον χρόνον, ἐννέα μῆνας, ὑποβάλλονται εἰς ἀγωγὴν κάπως διαφόρον τῆς ἤδη γνωστῆς εἰς αὐτοὺς, «τὸ δ' ἐνιαύσιον τῆς φοιτήσεως

στερεῖ τὰ ἰδρύματα ταῦτα τῶν παραδόσεων καὶ τοῦ ἄλλου σχολικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον εἰς ἄλλα σχολεῖα κληροδοτεῖται διὰ τῶν παλαιότερων εἰς τοὺς ἐπιγενεστέρους μαθητὰς» (σελ. 21 τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ 1923—24). Ἄλλὰ ταῦτα πάντα δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῶν ἀνυπερβλήτα προσκόμματα νὰ γνωρίσουν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, νὰ ζήσουν, ὅπως λέγεται τώρα, ἕνα σύστημα, τὸ ὁποῖον διδάσκαλοι γενόμενοι θὰ ἐφαρμόσουν εἰς τὰ σχολεῖά των. Καὶ ἂν μὴ τι ἄλλο ὄφελος ἀποκομίσουν, θὰ ἀποκτήσουν τὴν εἰδολογικὴν, ἃς εἴπωμεν, μὴρῶσιν. ἵνα ὡς διδάσκαλοι θεωρήσουν τὸν μικρὸν μαθητὴν οὐχὶ ὡς ἕνα μέσον ὄρον οἰονδήποτε τοῦ ἀριθμητικοῦ συνόλου τῆς τάξεως, ἀλλ' ὡς ὄν ζῶν καὶ κινούμενον, ἔχον ἰδιαιτέραν ὄλως ξεχωριστὴν ψυχοφυσικὴν κατασκευὴν, ὡς ἰδίαν ἀτομικότητα ἄνευ καταναγκασμοῦ ἀναπτυσσομένην καὶ τότε ἀναμιμνησκόμενοι τῆς ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ ζωῆς αὐτῶν, μελετῶντες καὶ ἐξελισσόμενοι, θὰ ἐφαρμόσουν ἐν τῇ ἀγωγῇ (καὶ τῇ διδασκαλίᾳ) σύστημα μᾶλλον φιλελεύθερον τοῦ ἤδη ἐν χρήσει ὄντος, συμφωνότερον πρὸς τὴν φυσιολογικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ παιδός».

Εὐπειθέστατος ὁ Διευθυντής

Ἄς ὀμιλήσουν τώρα διὰ τὸ ἰσοσκελές καὶ οἱ μαθηταὶ διὰ τοῦ καταστατικοῦ των.

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ

τῆς μαθητικῆς Κοινότητος τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας

Ἄρθρον 1. Ἰδρύεται Κοινότης ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Μαθητικὴ Κοινότης τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας».

Σκοπὸς

Ἄρθρον 2. Σκοπὸς τῆς ἰδρύσεως τῆς μαθ. Κοινότητος εἶναι : ὁ ἐθισμὸς τῶν μαθητῶν εἰς τὸ αὐτοδιοικεῖσθαι καὶ συνεργάζεσθαι, ἢ μεταξὺ τῶν μέλῶν σύμφιξις τῆς ἀλληλεγγύης, ἢ διὰ τῶν διαφορῶν διαλέξεων καὶ συζητήσεων πνευματικῆ αὐτῶν ἀνάπτυξις, ἢ καταβολὴ προσπάθειας πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ διδασκάλου ἀπὸ τε κοινωνικῆς, ἐκπολιτιστικῆς καὶ ὕλικῆς ἀπόψεως καὶ ἢ ἀποκτησίς εὐχερείας εἰς τὸ λέγειν καὶ συζητεῖν.

Μέλη

Ἄρθρον 3. Μέλη τῆς κοινότητος εἰσιν ὑποχρεωτικῶς ἄπαντες οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι τοῦ Μ.Δ.Κ.

Καθήκοντα μελῶν

Ἄρθρον 4. Ἄπαντα τὰ μέλη τῆς Κοινότητος ὑποχρεοῦνται νὰ καταβάλλουν καθ' ἕκαστον μῆνα δρχ. 2.50, εἰς περίπτωσιν δὲ δυστροπίας ἀφαιρεῖται ἀπ' αὐτῶν τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι. Τὰ μέλη εἶναι ἀπέναντι τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος καταστατικοῦ ἴσα μὴδὲ τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς Κοινότητος ἐξαιρουμένων. Εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ προάγουν τὸ συμφέρον τῆς Κοινότητος δι' εὐσυνειδήτου ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων των καὶ διὰ τῆς καλῆς των συμπεριφορᾶς. Ὅφειλουν ν' ἀποφεύγουν ἐπιμελῶς πᾶν ὅ,τι θὰ ἠδύνατο νὰ παραβλάψῃ τὸ συμφέρον τῆς Κοινότητος εἴτε ἐντὸς εἴτε ἐκτὸς τοῦ Διδασκαλείου.

Ἄρθρον 5. Πᾶν μέλος παρεκτρεπόμενον καὶ μὴ συμμορφούμενον πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος καταστατικοῦ παραπέμπεται πρὸς κρίσιν εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ ἐν προκειμένῳ ὡς δικαστικὴ ἀρχή.

Ἄρθρον 6. Πᾶν μέλος, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ διαλεχθῇ ἐπὶ οἰασδήποτε φύσεως θέματος, ὀφείλει νὰ καταθέσῃ εἰς τὸν γραμματέα τὸ θέμα τῆς διαλέξεώς του, τὸ ὁποῖον θὰ παραμείνῃ ἐν τῷ ἔρχειν τῆς Κοινότητος.

Ἄρθρον 7. Πᾶν μέλος, τὸ ὁποῖον θὰ ἔχῃ εἰδικότητα εἰς οἰαδήποτε ἐργασίαν, ὀφείλει νὰ προσφέρῃ ταύτην ἀνιδιοτελῶς πρὸς κοινήν πρόοδον.

Δικαιώματα μελῶν

Ἄρθρον 8. Πᾶν μέλος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλῃ διὰ τοῦ βιβλίου ἀναφορῶν καὶ ἐπερωτήσεων οἰασδήποτε φύσεως ἀναφορὰν διὰ τοῦ προέδρου εἰς τὴν Κοινότητα.

Ἄρθρον 9. Πᾶν μέλος δύναται νὰ κάμῃ διάλεξιν ἐπὶ οἰαδήποτε θέματος καθ' ἡμέραν καὶ ὥραν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ προέδρου ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ κ. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου. Ἐπίσης

ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προτείνῃ προσθήκην νέας τινὸς διατάξεως ἐν τῷ παρόντι καταστατικῷ ἢ τροποποιήσιν ἢ κατάργησιν τῶν ὑπαρχουσῶν τοιούτων, ἢ δὲ ἀπόφασιν ἐπαφίεται εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῆς Κοινότητος.

Διοικηθῆς

Ἄρθρον 10. Τῆς Κοινότητος προΐσταται πενταμελὴς ἐπιτροπὴ ἐκλεγομένη διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας τῆς συνελεύσεως ἐν ἀπαρτίᾳ οὔσης κατὰ σχετικὴν πλειονοψηφίαν, ἀποτελουμένη δ' ἐκ τοῦ προέδρου, τοῦ γραμματέως, τοῦ ταμίου καὶ δύο μελῶν, ὧν ἡ ἐξουσία διαρκεῖ ἐπὶ δύο μῆνας.

Ἄρθρον 11. Πρόεδρος ἐκλέγεται ὁ κατὰ μυστικὴν ψηφοφορίαν τῆς συνελεύσεως συγκεντρώσας τὰς περισσοτέρας ψήφους, κατὰ σειρὰν δ' ἐπιτυχίας μετ' αὐτὸν ὁ γραμματεὺς καὶ ὁ ταμίης καὶ τὰ δύο ἄλλα μέλη.

Προέδρου καθήκοντα

Ἄρθρον 12. Ὁ Πρόεδρος ἔχει καθήκον νὰ συγκαλῇ τὰ μέλη τῆς Κοινότητος εἰς τακτικὴν μὲν συνέλευσιν τὸ ἀπόγευμα ἐκάστου Σαββάτου καθ' ὥραν ὀριζομένην ὑπ' αὐτοῦ, εἰς ἔκτακτον δὲ τοιαύτην οἰαδήποτε ἡμέραν μετὰ προηγουμένην ἄδειαν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου. Ὑποχρεοῦται δὲ ν' ἀνακοινοῖ διὰ τοιχοκολλησεως εἰς τὸ πρὸς τοῦτο ὀρισμένον μέρος τὰ συζητητέα θέματα κατὰ μὲν τὴν τακτικὴν συνέλευσιν πρὸ 24 ὥρῶν, κατὰ δὲ τὴν ἔκτακτον πρὸ 4 ὥρῶν τοῦλάχιστον. Διευθύνει τὴν συνεδρίαν καὶ ὀρίζει τὰ συζητητέα θέματα συμβουλευόμενος τὸ βιβλίον ἀναφορῶν ὡς πρὸς τὴν τάξιν, ἣν θὰ τηρῇ κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν διαφόρων θεμάτων. Ὑποχρεοῦται νὰ δίδῃ τὸν λόγον εἰς τοὺς βουλομένους νὰ ὀμιλήσουν, καθ' ἣν σειρὰν οὗτοι ἐζήτησαν αὐτὸν καὶ ἄνευ προτιμήσεων.

Δικαιώματα

Ἄρθρον 13. Ὁ Πρόεδρος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀφαιρῇ τὸν λόγον ἀπὸ παντὸς παρεκτρεπομένου κατὰ τὴν συζήτησιν καὶ ν' ἀποφασίσῃ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἐπὶ ζητημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα δίστανται ἐπικινδύνως αἱ γνώμαι τῆς συν-

ελεύσεως. Έχει τὸ δικαίωμα νὰ λύη τῇ συμπράξει τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τὰς τυχόν μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος ἀναφουμένας διαφορὰς, αὐτίνες ἤθελον προβληθῆ ὑπὸ αὐτοῦ, νὰ συνέρχεται ὡς πρόεδρος τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ ἐκδικάζη μετ' αὐτῶν τυχόν παραπτώματα τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος καὶ νὰ ἐπιβάλλη εἰς τοὺς παρεκτρεπομένους τὰς ἐν τῷ ἄρθρ. 22 τοῦ παρόντος καταστατικοῦ ἀναγραφόμενας ποινάς. Δικαιοῦται νὰ ἐπιβλέπῃ τὰς ἐκάστοτε ἐπιτροπὰς τοῦ Οἰκοτροφείου ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθήκοντων αὐτῶν καὶ νὰ φέρῃ πρὸ τῆς συνελεύσεως τὰ τυχόν ἀναφύομενα παράπονα τῶν οἰκοτρόφων ὡς πρὸς τὴν παρασκευὴν τοῦ συσσιτίου κ.λ.π. Ἐπιβλέπει ὡσαύτως καὶ τὰ βοηθητικὰ μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ἐὰν ταῦτα ἐκτελοῦν εὐσυνειδήτως τὰ καθήκοντά των.

Ἄρθρον 14. Τὸν Πρόεδρον κωλυόμενον ἀναπληροῦ ὁ γραμματεὺς, τοῦτον δὲ ὁ Ταμίας καὶ τοῦτον ὁ κατὰ σειράν πλειοψηφίας ἐκλεγείς.

Γραμματεὺς

Ἄρθρον 15. Ὡς γραμματεὺς τῆς Κοινότητος ἐκλέγεται ὁ κατὰ τὰς ἀρχαιρείας μετὰ τὸν Πρόεδρον συγκεντρώσας περισσοτέρας ψήφους. Οὗτος ἔχει τὸ καθήκον νὰ τηρῇ 1) βιβλίον ἐγγραφῶν μελῶν. 2) βιβλίον πρακτικῶν, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ καταχωρίζονται τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων ἀκριδῶς συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τῶν ὁμιλητῶν. 3) βιβλίον ἀναφορῶν καὶ ἐπερωτήσεων, ἐν ᾧ θὰ καταγράφονται τὰ παράπονα τῶν μελῶν καὶ τὰ συζητητέα θέματα, τ' ἀφορῶντα τὰς ἐσωτερικὰς σχέσεις τούτων. 4) βιβλίον διαλέξεων, ἐν τῷ ὁποίῳ θ' ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν βουλομένων νὰ ὁμιλήσουν καὶ τὰ θέματα, ἐφ' ὧν θὰ γίνῃ ἡ διάλεξις καὶ 5) πρωτόκολλον ἀλληλογραφίας καὶ διεκπεραιώσεως.

Ταμίας

Ἄρθρον 16. Ὡς Ταμίας τῆς Κοινότητος ἐκλέγεται ὁ κατὰ τὰς ἀρχαιρείας μετὰ τὸν γραμματέα συγκεντρώσας πλειονας ψήφους. Οὗτος ἔχει καθήκον νὰ τηρῇ 1) βιβλίον διπλοτύπων ἀποδει-

ξεων, ἐν ᾧ θὰ ἀναγράφῃ τὰς μηνιαίας καταθέσεις τῶν μελῶν καὶ 2) βιβλίον ἐσόδων καὶ ἐξόδων τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων. Ὑποχρεοῦται δὲ νὰ δίδῃ ἐκάστοτε λόγον περὶ τῆς διαχειρίσεώς του.

Βοηθητικὰ μέλη

Ἄρθρον 17. Ὡς βοηθητικὰ μέλη τοῦ ὡς ἄνω διοικητικοῦ συμβουλίου εἶναι ὁ κοσμήτωρ τῆς τάξεως, ὁ ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Διδασκαλείου καὶ ὁ ἐπὶ τῆς προσκομίσεως τῆς ἀλληλογραφίας τῶν σπουδαστῶν. Πάντων τούτων ἡ ἐκλογή καὶ τὰ καθήκοντα ὀρίζονται ἐν τῷ εἰδικῷ κανονισμῷ τοῦ Οἰκοτροφείου.

Οἰκοτροφεῖον

Ἄρθρον 18. Παρὰ τὴν Κοινότητα τοῦ Μ.Δ.Κ. συνιστᾶται καὶ Οἰκοτροφεῖον, τοῦ ὁποῦ ὁ ὀργανισμὸς καὶ ἡ διοίκησις ρυθμίζονται δι' ἰδιαιτέρου κανονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τοῦ παρόντος καταστατικοῦ. Καὶ τοῦ Κανονισμοῦ τούτου αἱ παραβάσεις ἐκδικάζονται ὑπὸ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ καταστατικοῦ τούτου.

Ἐσοδα

Ἄρθρον 19. Ἐσοδα τῆς Κοινότητος λογίζονται αἱ ἐκ 2,50 δρ. μηνιαῖαι καταθέσεις ἐκάστου μέλους, αἱ διάφοροι δωρεαὶ καὶ αἱ εἰσπράξεις ἐκ διαφόρων παραστάσεων καὶ συναυλιῶν, τὰς ὁποίας ἤθελε δώσει ἡ μαθητικὴ Κοινότης, ἐκ προστίμων κ.λ.π.

Ἐξοδα

Ἄρθρον 20. Ὡς ἐξοδα τῆς Κοινότητος λογίζονται 1) αἱ δαπάναι πρὸς ἀγορὰν τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 15 καὶ 16 ἀναγραφόμενων βιβλίων, 2) αἱ δαπάναι πρὸς ἀγορὰν διαφόρων ἐγκυκλοπαιδικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν βιβλίων κατόπιν γνωματεύσεως τοῦ κ. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου καὶ τῆς συνελεύσεως, 3) αἱ δαπάναι πρὸς περίθαλψιν τυχόν ἀσθενούντων μελῶν τῆς Κοινότητος ἢ 4) πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ταμείου τοῦ Οἰκοτροφείου καὶ 5) αἱ ἐκτακτὰ δαπάναι πρὸς διοργανώσιν ἐκδρομῶν, διασκαδῶν κ.λ.π.

*Αρθρον 21. Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προδῇ εἰς δαπάνην ὑπερβαίνουσαν τὰς 50 δραχμὰς ἄνευ προηγουμένης συγκαταθέσεως τῆς μαθητικῆς συνελεύσεως.

Ποινικαὶ διατάξεις

*Αρθρον 22. Εἰς τὰ τυχὸν παρεκτρεπόμενα ἢ μὴ συμμορφόμενα πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος καταστατικοῦ καὶ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Οἰκοτροφείου μέλη τῆς Κοινότητος ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ παραπτώματος, εἰς τὸ ὅποιον ἤθελον ὑποπέσει, τὸ διοικητικὸν συμβούλιον δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς ἐξῆς ποινάς. 1) τὴν παραίνεσιν 2) πρόστιμον μέχρι 15 δραχμῶν καὶ 3) τὴν ἐπίπληξιν ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως.

Τὸ παρὸν καταστατικὸν συνταχθὲν ὑπὸ τῆς μαθητικῆς Κοινότητος τοῦ Μ.Δ.Κ. καὶ τροποποιηθὲν συμφώνως πρὸς τὰς παρατηρηθείσας ἐλλείψεις κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ κυροῦται κατὰ τὸ τέλος τοῦ σχολ. ἔτους.

Ἡ μαθητικὴ Κοινότης τοῦ Μ.Δ.Κ.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐγγράφων ἐξεδηλώθη γενικῶς ἡ κατεύθυνσις, ἣν ἠκολούθησε τὸ Μ.Δ.Κ. ὡς πρὸς τὴν αὐτοδιοίκησιν τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ἀγωγὴν καθόλου. Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω ὑποδηλουμένων τάσεων ἐκαλλιεργήθη ἐπιμονώτερον καὶ ἐπεζητήθη ὡς ἀναγνωρισθῆ ὡς ἀνάγκη παρὰ τῶν σπουδαστῶν ἢ ἐξῆς ἀποφίς τῆς ἀγωγῆς. Νὰ θεωρῆται ὡς ἀντικοινωνικὸν καὶ ἀφύσιον καὶ γενικῶς ἀπαῖδον πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ σημερινοῦ μαθητοῦ, διδασκάλου τῆς αὔριον, καὶ γενικώτερον τοῦ ἀνθρώπου τὸ νὰ ζῆ τις μόνον δι' ἑαυτὸν, νὰ θέλῃ νὰ προάγῃ ἑαυτὸν μόνον καὶ γαῖα πυρὶ μειχθῆτω (ἀτομισμός). Ἡ συνεργασία τῶν μελῶν, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ φιλαλληλία ἐτέθησαν ὡς κυριώτεροι ὄροι, τοὺς ὁποίους τὰ μέλη τῆς Κοινότητος ἦσαν ὑποχρεωμένα νὰ σεβασθοῦν (ἄρθρ. Καταστ. 2). Πρὸς πρόοδον τοῦ συνόλου ἐκλήθη ἕκαστος νὰ εἰσφέρῃ ὅσας ὑπὲρ τοὺς ἄλλους εἶχε πνευματικὰς ἢ σωματικὰς δεξιότητας (ἄρθρ. Κατ. 7). Τὸ ὑπὲρ τῆς τάξεως—σήμερον, αὔριον δ' ὑπὲρ τῆς Κοινωνίας—μοχθεῖν καὶ συνεργάζεσθαι μετ' ἄλλων, ἐφηρμοσάμεν καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, διότι καὶ ἀρχὴ τῆς Διδακτικῆς σπουδαία ἐπ' ἐσχά-

των ἀνεγνωρίσθη (πρὸβλ. τὴν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον διαπραγματεύσιν τῆς μεθοδικῆς τῶν Φυσιολογ. μαθημάτων ἐκ τοῦ Rude-Δάμψα κεφ. 8) καὶ τῇ ἀγωγῇ καθόλου. «Ἐδῶ ποῦ ἤλθατε, ἐδήλωσα εἰς τι τῶν πρώτων μαθημάτων πρὸς τοὺς μαθητάς μου, εἴσθε αἰχμάλωτοι. Ἐγνωρίσατε ἔξω τὸ περιβάλλον καὶ, μοῦ φαίνεται, θὰ ἐνοήσατε ὅτι ἐδῶ μέσα θὰ περνᾷ κανεὶς καλύτερα τὸν καιρὸν τοῦ παρὰ ἀλλαχοῦ ποῦ. Λοιπὸν γράμματα, ὅσα γράμματα ὁ νομοθέτης ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ γνωρίζετε, καὶ τὴν τέχνην τοῦ διδάσκειν θὰ τὰ μάθετε καὶ χωρὶς νὰ θέλετε. Τοῦτο ἄλλως τὸ θεωρῶ δευτερευόν περὶ δὲ τοῦ ἐξῆς μᾶλλον φροντίζω· πῶς νὰ βγῆτε ἀπὸ τὰ χέρια μου ἄνδρες φρόνιμοι, μὲ σεβασμὸν καὶ συμπάθειαν εἰς τὴν καρδίαν, χωρὶς ὑστεροδουλίαν εἰς τὰς πράξεις σας, φιλαλήθεις, μὲ καρδίαν γενναίαν, ἔτοιμοι νὰ βοηθήτε τὸν ἄλλον καὶ νὰ προάγετε εἰς τὴν Κοινότητά σας, ἄνδρες μορφωμένοι, ὅχι δασκαλόπουλα συνήθη ἀπὸ τοῦ βιβλίου μόνου τὰς γνώσεις ἀντλοῦντα, ταμεῖα γνώσεων νεκρῶν, ἀλλὰ ζωντανοὶ ἄνδρες ὑπὲρ σκοπῶν ἀνεγνωρισμένης ἀξίας ἐνθουσιῶντες καὶ μαχόμενοι. Τὸ Διδασκαλεῖον ἐδῶ χωρὶς νὰ φεισθῆ κόπων ἔχει ἰδρῦσει μίαν ἐστίαν, τὸ οἰκοτροφεῖον, ἐν τῇ ὁποίᾳ πάντες ἠύρατε ἀνακαούφισιν τινα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀφοσιωθῆτε εἰς τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ, μεθαύριον δὲ θὰ ἀπαιτήσωμεν παρ' ὑμῶν περισσότερα. Βραδύτερον ἢ κοινωνία θὰ σας ζητήσῃ νὰ ἀποδώσετε πρὸς αὐτὴν τὰ τροφεῖα πολλαπλασίως». Τοιαῦται παροτρύνσεις δὲν ἔλειψαν διαρκούντων τῶν μαθημάτων, διότι ἀφορμαὶ ἐδίδοντο, ἀλλὰ δὲν πρέπει ν' ἀναμένῃ τις ὅτι διὰ μόνου τοῦ λόγου κατορθοῦται τὸ πᾶν.

Αἱ σημεριναὶ τάσεις τῆς κοινωνίας, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἡ ὕλοφροσύνη κυριαρχεῖ ἐν τῇ εἰδεχθεστέρα αὐτῆς μορφῇ, ἢ δὲ δραστηριότης, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιδιωκομένων σκοπῶν ἐξεταζομένη, ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον γινώρισμα τοῦ «συγχρονισμένου» ἀνθρώπου, ὅπου τὸ ἀνέρχεσθαι πατοῦντα ἐπὶ πτωμάτων θεωρεῖται πρόοδος, ὁ δὲ «Μπασιακισμός» εὕρισκει ὑποστηρικτὰς καὶ δακρυρροούσας συμπάθειας, αἱ τάσεις αὗται, αἵτινες δεικνύουν ὅτι παρὰ τὸ ψιμύθιον τοῦ πολιτισμοῦ, νόσος τις σοβαρὰ μᾶς κατατρῶγει, ἢ ἰδιοτέλεια καὶ ἡ «ἐξυπνάδα» τοῦ Νεοέλληνοσ μετ' ἀφθόνου δόσεως κουτοπονηρίας ἠρτυμένη ἀπαιτοῦν νὰ τραπῆ ἡ ἀγωγὴ ἐπὶ τὴν ὁδὸν

της καλλιεργείας παρά ταῖς ψυχαῖς τῶν νέων τῆς φιλαλληλίας καὶ τοῦ συνεργατικοῦ πνεύματος (θὰ τὸ γράψω χιλιάκις), τὰ δ' ἀρετὰς ταύτας νὰ ἐνισχύσῃ διὰ σχολικοῦ βίου ζῶντος, διὰ τῆς πράξεως.

Δὲν γνωρίζω, ἂν εἰς τὰς προθέσεις του ταύτας ἐπέτυχε πλήρως τὸ Μ.Δ.Κ., διότι παρουσιάσθησαν καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ «συναδελφικὴ ἀλληλεγγύη» ἐπέδειξε προθέσεις συγκαλυπτικὰς παραπτωμάτων ἀξιοποίνων, οὔτε τόσον εὐκόλως κατορθοῦνται ὅσον γράφονται ταῦτα, ἀλλὰ τονίζω τί ἀπὸ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀγωγῆς ἐθεωρήθη παρ' ἡμῶν σπουδαῖον. Ἴσως δ' οὐχὶ ἄσχετος πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἀνατροφήν εἶναι καὶ ἀπόφασίς τις τῆς μαθητικῆς Κοινότητος τοῦ Διδασκαλείου ἐπὶ προσφορᾶς τοῦ κ. Β. Βογιαῦ, τέως ἑπιθεωρητοῦ τῆς δημ. Ἐκπαιδεύσεως, νὰ βραβεύσῃ δι' 600 δραχμῶν δύο ἐκθέσεις, αἵτινες θὰ ἤρχοντο πρῶται ἐν σχετικῷ διαγωνισμῷ. Ἡ κἀτωθι πράξις, ἦν δημοσιεύομεν ὀλόκληρον, ὁμιλεῖ περὶ πάντων τῶν λαβόντων χώραν διεξοδικῶς.

ΜΟΝΟΤΑΞΙΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Σχολ. ἔτος 1924—1925

Πράξις 18.

Ἐν Καστορίᾳ σήμερον τὴν 23 Ἰουνίου 1925 ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 4 μ. μ. συνήλθον ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας οἱ Μ. Μιχαλόπουλος διευθυντῆς τοῦ μονοτ. Διδασκαλείου Καστορίας, Παντελῆς Τσαμίσης Γυμνασιάρχης Καστορίας, Ν. Γύπαρης ἐπιθεωρητῆς τοῦ δημοτ. σχολείου Καστορίας, Θωμαῖς Μάνου διευθύντρια τοῦ Β'. Θηλέων καὶ Χρυσὸς Καραγκιούνης διευθυντῆς τοῦ Α'. ἀρρένων Καστορίας. Πάντες οὗτοι ἀποτελοῦν ἐπιτροπεῖαν ὀρισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ τέως ἐπιθεωρητοῦ τῆς δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως Κ. Β. Βογιαῦ πρὸς διεξαγωγὴν διαγωνισμοῦ μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Μ.Δ.Κ. ἐπὶ θέματος, τὸ ὁποῖον ἐν ἰδιαιτέρῳ φακέλλῳ ἔχει περικλείσει ὁ κ. Βογιαῦς. Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Διδασκαλείου ἀνακοινεῖ εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιτροπήν ὅτι εἰδοποίησε τοὺς μαθητὰς νὰ εἶναι ἔτοιμοι, ἵνα μετάσχουν τοῦ διαγωνισμοῦ τὴν 4 μ.μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ προσκαλεῖ τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν

ἐπιτροπήν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν τάξιν. Ἐκεῖ ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκει πρὸς τοὺς μαθητὰς τὴν ἐπιστολήν τοῦ κ. Βογιαῦ, ὅστις ἀφοῦ ἐν ἀρχῇ ἐξυμνεῖ τὸν διδάσκαλον καὶ τὸ ἔργον του διὰ τὸν ἀγῶνα, τὸν ὁποῖον διεξάγει, τὸν ὑψηλόν, τὸν ἀνθρωπιστικόν καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀκόμη ὑπηρετοῦντα, παρακαλεῖ, ἵνα τῷ ἐπιτραπῇ, ὅπως μακρόθεν καὶ αὐτὸς «ἀπόμαχος ἤδη μακρὰν τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐνισχύσῃ ἔστω καὶ ἐλάχιστον τοὺς ἀγωνιζομένους συν-ἀδέλφους καὶ τὸ λαϊκὸν σχολεῖον». Διὰ τοῦτο διαθέτει δραχ. ἑξακοσίας προωρισμένας εἰς βραβεῖον τῶν δύο πρῶτων ἐκ τῶν διαγωνισθησομένων ἐπὶ θέματος ἐντὸς κλειστοῦ φακέλλου, τὸν ὁποῖον ὁ Διευθυντῆς τοῦ Διδασκαλείου ἐπιδεικνύει πρὸς τοὺς μαθητὰς. Ἡ πρώτη ἐκθεσις θὰ ἐλάμβανε δραχμὰς 400, ἡ δὲ δευτέρα 200. «Γνωρίζω, ἐξακολουθεῖ ἡ ἐπιστολή, ὅτι τὰ βραβεῖα εἶναι πενιχρὰ εἰς τὸ φαινόμενον, γιὰτι βγαίνουν ἀπὸ ἕνα ἰσχυρὸν διδασκαλικὸν βάλαντιο· ἀλλὰ ἀφοῦ προέρχονται ἀπὸ μίαν ἐκχειλιζούσαν ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὴν λαϊκὴν ἐκπαιδευσιν καὶ τοὺς ἐργάτας τῆς, ἀπὸ μίαν τοιαύτην πληθωρικὴν ψυχὴν, θὰ εἶναι μεγάλα, πλοῦσια, εὐγενικὰ καὶ σκόπιμα». Οὕτω περαιῶν τὴν ἐπιστολήν ὁ Διευθυντῆς τοῦ Διδασκαλείου καλεῖ τοὺς μαθητὰς νὰ μετάσχουν τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ ἐτοιμάζεται ν' ἀνοίξῃ τὸν φακέλλον τὸν περιέχοντα τὸ θέμα. Τότε ἐγερθεὶς ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος τοῦ Διδασκαλείου ἐν μέσῳ βαθείας σιγῆς ἀνέγνωσεν ἀπὸ σημειώματος τὰ ἐπόμενα. «Ἡ μαθητικὴ Κοινότης τοῦ Μ.Δ.Κ. συνελθοῦσα σήμερον τὴν 20 Ἰουνίου 1925 ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 5 μ. μ. ὅπως συζητήσῃ περὶ τοῦ ἂν πρέπη τὰ μέλη αὐτῆς νὰ μετάσχῃ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Βογιαῦ προτεινομένου διαγωνισμοῦ ἀκούσασα τοῦ προέδρου αὐτῆς εισηγηθέντος τὸ ζήτημα ὡς ἐξῆς: ὁ κ. Βογιαῦς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνταῦθα μαθητικοῦ μας βίου διὰ τῆς ἀμερλοῦ ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς ὑποστηρίξεως αὐτοῦ ἐτόνωσε τὰς δυνάμεις ἀρκετῶν συναδελφῶν μας παρασχῶν διὰ τοῦ ἐνδιαφέροντός του τοῦτου τὴν ἐντύπωσιν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Κοινότητός μας ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἐνδιαφέρονται ἀμέσως διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ Διδασκάλου καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ μέχρι τοσοῦτου ἀλτρουϊσμοῦ φθάνουν, ὥστε ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, καθ' ἃς ἡ βιοπάλη καὶ ὁ ὄλισμός ἔχουν ἀπορροφήσει τοὺς

πάντας, νὰ ἐνισχύσουν δι' ἰδίων των τὰ ἱσχυρὰ βαλάντια τῶν ὑπὸ ἐξέλιξιν ἀναμορφωτῶν τοῦ ἔθνους, ἐν γένει παρακολουθεῖ τὸ Διδασκαλεῖόν μας μὲ βλέμμα πατρικόν· νῦν δέ, ὡς ἀνεκάλωσεν εἰς ἡμᾶς ὁ κ. Διευθυντῆς μας, προτείνει διαγωνισμόν εἰς τὸν ὁποῖον καλούμεθα νὰ μετὰσχουμεν»· πρὸς δὲ τούτοις ἀκούσασα ἡ μαθ. Κοινότης τῶν διαφόρων ὁμιλητῶν ὑποστηριζάντων ὅτι δὲν πρέπει μέλη αὐτοδιοικουμένης καὶ συνταυτισιάσης τὰ τε ὕλικά καὶ ἠθικά συμφέροντα τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος νὰ κατέλθουν εἰς διαγωνισμόν, τοῦ ὁποῦ ἐπαθλον θὰ εἶναι χρήματα, ἀποφασίζει τὰ ἑξῆς: Ἐπειδὴ ἡ αὐτοδιοικουμένη μαθ. Κοινότης συνεργαζομένη κατώρθωσε συνταύτισιν συμφερόντων χωρὶς νὰ ὑπάρχη ἐν αὐτῇ μονομερῆς ἰδιοτελῆς τάσις, ἐπειδὴ δ' ἐνδεχόμενον διὰ τοῦ διαγωνισμοῦ τούτου νὰ κινηθῇ ἡ ἀντιζηλία καὶ ν' ἀναπτυχθῇ μῖσος μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἀποφασίζει, ὅπως οὐδὲν τῶν μελῶν μετὰσχῃ τοῦ ἐν λόγῳ διαγωνισμοῦ καὶ ὁμοφώνως ἐκφράζει τὰς εὐχαριστίας τῆς πρὸς τὸν φιλόμουσον καὶ ἐκπολιτικῆς δράσεως ἐργάτην κ. Βογιαῖν διὰ τὴν ἀμέριστον ὑποστήριξιν του πρὸς πάμπολλα μέλη τῆς Κοινότητός μας καὶ τὸ ἐν γένει ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἐπεδειξάτο διὰ τὸ Διδασκαλεῖόν μας, κοινοποιηθῆ δὲ ἀντίγραφον τῆς παρούσης εἰς τε τὸν κ. Βογιαῖν καὶ τὸν Διευθυντὴν τοῦ Διδασκαλείου». Μετὰ ταῦτα ἤρχισε συζήτησις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς καὶ τῶν μαθητῶν, οἵτινες ἐπανέλαβον καὶ εἰς ἕκαστος καὶ πάντες ὁμοῦ τοὺς ὑπὸ τοῦ προέδρου των ἀναφερθέντας λόγους τῆς μὴ συμμετοχῆς των εἰς τὴν ἐκθεσιν. «Εἶναι ὄντως πρωτοφανῆς ἡ ἀπόφασίς σας καὶ ἀξία προσοχῆς καὶ μελέτης προσθέτει ὁ Ἐπιθεωρητῆς τῶν δημοτ. σχολείων, διὰ τοῦτο δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ γνωσθῇ καὶ εὐρύτερον». Τέλος ὁ Διευθυντῆς τοῦ Διδασκαλείου ἀνοίγει τὸν περιέχοντα τὸ θέμα φάκελλον καὶ ἀναγινώσκει «ὅποια τις πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐκτὸς τοῦ σχολείου δράσις τῶν ἐν Μακεδονίᾳ δημοδιδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὅπως φανοῦν ἀντάξει τῶν προσδοκιῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος μας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ». Ὅντως λαμπρὸν θέμα ἐπιλέγει ὁ Διευθυντῆς τοῦ Διδασκαλείου καὶ θὰ ἤξιζε ν' ἀναπτυχθῇ ἰδίως ἀπὸ σας, οἱ ὅποιοι ἐζήσατε τὴν ζωὴν τοῦ τόπου τούτου καὶ ἐγνωρίσατε ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ. Εὐχόμεθα ὅμως καὶ ἐλπίζομεν καὶ πιστεῦο-

μεν πάντες ὅτι θὰ φανῆτε ἀντάξει τῶν προσδοκιῶν τῆς Πατρίδος, δὲν θ' ἀπολίπη δ' ὑμᾶς κατὰ τὴν μετέπειτα ζωὴν σας ἡ κοινωνικὴ ἀποψις, τὴν ὁποῖαν τόσοσ ὥραία ἀντιλαμβάνεσθε καὶ μετὰ τόσης αὐταπαρνησίας ὑπεστηρίξατε ἐνώπιόν μας. Ἡ ἀπόφασίς σας αὕτη θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Διδασκαλείου, ἵνα προκαλέσῃ τὰς κρίσεις τῶν ἀμερολήπτων ἀναγνωστῶν». — Μετὰ ταῦτα ἀποσυρθεῖσα ἡ ἄνω ἐπιτροπεῖα ἀποφασίζει, νὰ καταχωρισθοῦν ἅπαντα τὰ γενόμενα ἐν ἰδίῳ πρακτικῷ οὐ ἀντίγραφον ν' ἀποσταλῇ εἰς τὸν ἀθλοθέτην κ. Βογιαῖν μετὰ τῶν εὐχαριστιῶν τῆς ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ ἐπιτροπῆς καὶ τῆς μαθητικῆς Κοινότητος τοῦ Διδασκαλείου.

Ἡ ἀγωνοδίκος Ἐπιτροπὴ
Μιχ. Μιχαλόπουλος
Παντ. Τσαμίσης
Νικ. Γύπαρης
Θωμαῖς Μάνου
Χρυσὸς Καραγκούνης

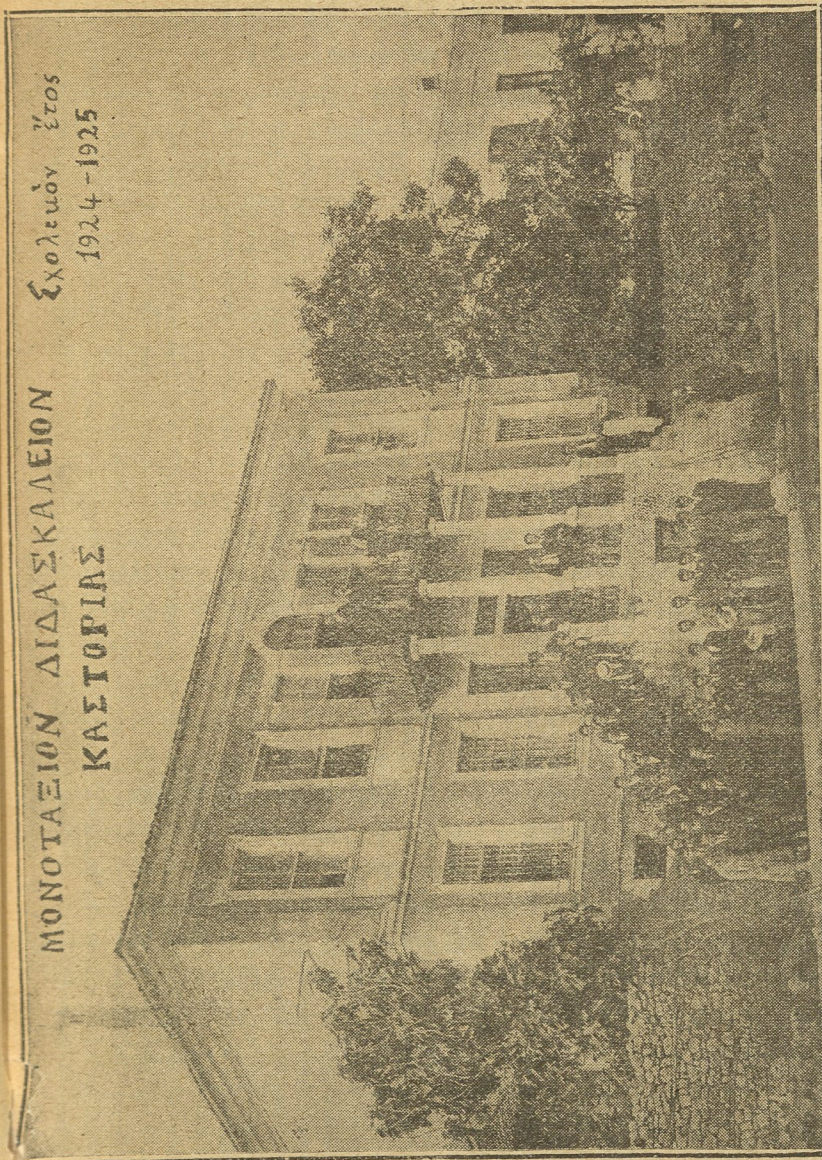
Ὅντως ἀντίγραφον τῆς ἄνω πράξεως ἐκοινοποιήθη δι' ἐγγράφου πρὸς τὸν φίλον τοῦ Διδασκαλείου κ. Β. Βογιαῖν μετὰ τῶν εὐχαριστιῶν τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς διὰ τε τὴν ἀνωτέρω προσφορὰν καὶ δι' ἄλλας $4\frac{1}{2}$ χιλ. δραχμῶν, τὰς ὁποίας κατὰ διαλείμματα ἔστειλεν ὁ κ. Βογιαῖς πρὸς τοὺς ἐκ τῆς περιφερείας Ἐλασσῶνος μαθητὰς τοῦ Διδασκαλείου «τὰ θετὰ του τέκνα».

12. Ἡ Μακεδονία καὶ Θράκη ὡς ἕδρα μονοταξίων Διδασκαλείων.

Ἀναγινώσκων τις ἐν τῷ 1 κεφαλαίῳ ὅτι ἐξ ὅλης τῆς Μακεδονίας προσήλθον 4 μόνον μαθηταὶ εἰς τὸ μοναδικὸν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ μονοτάξιον διδασκαλεῖον Καστορίας, πάντες δ' οἱ λοιποὶ μαθηταὶ κατήγοντο ἐκ τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος (καὶ Ἡπείρου), ἵσως θὰ ἤγετο εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι περιττὸν εἶναι νὰ λειτουργοῦν μονοτάξια διδασκαλεῖα ἐν Μακεδονίᾳ, ἀφοῦ διετῆς πείρα ἀπέδειξεν

ὅτι δὲν προσελκύονται ἐκεῖθεν μαθηταί, ἵνα εἰς τὸ μέλλον ἀντιμετωπίσωμεν τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας δι' ἐντοπίων διδασκάλων καὶ ὄντως οὕτως ἔχει τὸ ζήτημα κατ' ἐπιπολὴν ἐξεταζόμενον. Ἀντὶ δηλ. νὰ ταλαιπωροῦνται διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι ἀναγκαζόμενοι νὰ διατρέξουν ἀποστάσεις μακρὰς, εὐκολία μεγάλη θὰ ἐπιτυγχάνετο, ἂν ἐπολλαπλασιάζοντο τὰ μονοτάξια διδασκαλεῖα τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος καὶ διωρίζοντο εἰς τὰς νέας χώρας οἱ ἐξ αὐτῶν ἀπολυόμενοι κατὰ τὸν νόμον. Βαχυτέρα ὅμως ἐξετάξις τοῦ ζητήματος παρῴσιάζει τὰ πράγματα διαφόρως ἔχοντα. Ὁ μέλλον νὰ διδάξῃ εἰς τι μέρος, ἰδίᾳ δ' εἰς τὰς Ν. Χώρας, πρέπει κατὰ βᾶθος νὰ γνωρίζῃ ἰδιαιτέρας τινας συνθήκας τοῦ τόπου τούτου, τὸν τρόπον δηλαδὴ τοῦ σκέπτεσθαι τῶν κατοίκων, τὴν ἐθνολογικὴν σύστασιν τῶν πληθυσμῶν, τὴν τοπικὴν ἱστορίαν, τὰς ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἄλλων κλιματολογικῶν ὄρων ἀσχολίας τῶν κατοίκων, τὰ στοιχειώδη τοῦ πραγματογνωστικοῦ ὕλικου, τὸ περιβάλλον ἐν γένει.

Ἐν Μακεδονίᾳ δὲ καὶ Θράκῃ ἡ κατάστασις αὕτη, ἕνεκα τῶν πολυχρονίων φυλετικῶν ἐρίδων, τῆς ἀπὸ τοῦ 1912 ἀκαταστασίας, τῆς διὰ τῆς μετακινήσεως τῶν πληθυσμῶν, Τούρκων καὶ Προσφύγων, ζυμώσεως, ἐμορφώθη διάφορός πῶς τῆς ἐν Παλαιᾷ Ἑλλάδι κρατούσης, οὕτω δὲ παρουσιάζεται πολυσύνθετος καὶ οὐχὶ εὐδιάκριτος εἰς τὸν νεανίαν τὴν ἀπόφοιτον τῶν μον. διδασκαλείων, ὅστις καὶ ἄπειρος εἶναι καὶ στερεῖται τῆς ἀπαιτουμένης ὀξυδερκειᾶς πρὸς τοιαύτας ἐρεῦνας. Ἄν δ' ὅμως ὁ νέος οὗτος γνωρίσῃ τὴν κατάστασιν ταύτην καθοδηγούμενος ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ του, ζήσῃ δ' ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ζωὴν ταύτην ὡς χωρικός μετὰ τῶν συμμαθητῶν του καὶ τοῦ διευθυντοῦ του, θὰ εἶναι ἡρεμώτερος ἀργότερον, ὅταν διδάσκαλος γενόμενος συναντήσῃ τὴν κατάστασιν ταύτην καὶ δὲν θὰ καταστρέφῃ διὰ τῆς περὶ τὴν κοινωνικὴν σύνθεσιν ἀμαθείας του καὶ τῶν ποικιλωνύμων ὀνειδισμῶν του πρὸς τοὺς χωρικούς, τὸ ἐν τῷ σχολείῳ ἔργον του, (διὰ τὸ ὅποσον ἄνευ ἀντιρρήσεως τὸν θεωρῶ ἄριστον), τέλος δὲ θὰ παύσῃ νὰ διαμορφώνεται καὶ αὐτὸς εἰς ἀνθρώπον ἀνοικονόμητον καὶ τυραννίσκον κατακτητὴν, ὅστις, ὡς ἀπὸ τοῦ ἡλίου καταδάς, δὲν θεωρεῖ τὸν βίον βιωτὸν ἐν τοιούτῳ περιβάλλοντι, ἀντὶ δὲ ν' ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ ἔργον του, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ εὕρῃ πάσης δυσαρσεκειᾶς ἀνακούφισιν, ἀρχίζει, ὡς ἄλλος

ΜΟΝΟΤΑΞΙΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Σχολεῖον ἔτος
1924-1925

Τὸ Μονοτάξιον Διδακταλεῖον Καστορίας

Ὁρέστης ὑπὸ Ἑριννύων καταδιωκόμενος, νὰ ζητῆ μετάθεσιν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, πολλάκις μάλιστα ἀπὸ μόνου τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου, εἰς ὃ ἐτοποθετήθη, κινούμενος. Διὰ ταῦτα θεωρῶ—καὶ τὸ γράφω ἄνευ παρεξηγήσεως—ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐλλίπῳς κατηρτισμένον καὶ τὸν ἄριστον ἄλλως παιδαγωγικόν, ὅστις ἐπὶ συνεχῆ ἔτη δὲν ἐξῆλθε ἐκ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, διότι, ὡς γνωστόν, ἡ ἐπιτυχῆς κατεύθυνσις τοῦ ἔργου τοῦ διευθυντοῦ τοῦ διδασκαλείου εἶναι ἀμεσώτατα συνδεδεμένη πρὸς τὴν βαθεῖαν καὶ πολυμερῆ γνῶσιν τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τοῦ λαοῦ, δι' ὃν παρασκευάζει τοὺς διδασκάλους, πρὸς τοιαύτην δὲ βαθεῖαν καὶ πολυμερῆ γνῶσιν τὸ περιβάλλον ἐνεργεῖ ὡς διαρκῆς ἐρέθισμα καὶ ἀνεξάντλητος πηγῆ.

Διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν λοιπόν, ὁπόθεν ἐξέβημεν, πρέπει καὶ ἄλλα μονοτάξια διδασκαλεῖα νὰ ἰδρυθοῦν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, τοῦλάχιστον δύο ἀκόμη, ἀρκεῖ νὰ ἐφοδιασθοῦν διὰ καταλλήλου καὶ ἐπαρκοῦς διδακτικοῦ προσωπικοῦ, νὰ λείψῃ δηλαδὴ ἡ προχειρότης καὶ ἄς τροφοδοτοῦνται ἐκ μαθητῶν, οἱ ὅποιοι θ' ἀποστέλλωνται ἐκ τῶν ὑπεραριθμῶς εἰσαγομένων (οὗτοι δὲ θὰ εἶναι ἄφθονοι) εἰς τὰ μον. διδασκαλεῖα τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἀντὶ ν' ἀναγκάζωνται ταῦτα νὰ σχηματίζουσι δευτέρα τμήματα καὶ νὰ ἐπιδαρῶνται οἱ διευθυνταὶ τῶν δίκην Ἀτλάντων νὰ φέρουσι βάρος δυσδαστακτον διὰ φυσιολογικῶς ἔχοντα ἄνθρωπον.

Ἐπειτα μὴ λησμονῶμεν ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ ὑπάρχουσι πρόχειρα τὰ ξενόφωνα πρότυπα πρὸς τέλειον κάταρτισμόν τῶν δοκίμων, διὰ δὲ τῆς ἰδρύσεως τῶν διδασκαλείων ἐκδηλοῦται ἔμφανεστερον τὸ imperium τοῦ Κράτους κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, τονοῦται δὲ καὶ ἡ σχολειακὴ παράταξις καὶ ἡ ἐκ ταύτης πολλαπλῆ ἐπίδρασις εἰς τελειοποίησιν τῶν διδακτικῶν μεθόδων ἐν τῇ πέριξ χώρα, ἐξάπλωσιν τρόπων πνευλληγνίων διὰ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν μαθητῶν κ.λ.π.

13. Ποῖον τῶν ἐκ μονοταξίων διδασκαλείων προερχομένων δημοδιδασκάλων καὶ διοργάνωσις τῶν διδασκαλείων.

Ἐν τῇ σελίδι 22 τῆς ἐπετηρίδος τοῦ Μ. Δ. Κ. τοῦ 1923—24 ἔγραφον ὅτι τὰ μονοτάξια διδασκαλεῖα διὰ τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, τοὺς ὁποίους συνεχέντρωσαν φαίνεται ὅτι ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν προωρίσθησαν, ἀπέκλινον δ' ὑπὲρ τῶν πολυταξίων διδασκαλείων νεωτέρου τύπου, καίτοι ἀνωμολόγουν ὅτι εἶναι πολυτιμος πηγῆ οἱ ἀπόφοιτοι γυμνασίων πρὸς παραγωγὴν δημοδιδασκάλων, συνίστων δὲ νὰ προστεθῇ καὶ δευτέρα τάξις εἰς τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν, ἵνα οἱ τοιοῦτοι διδάσκαλοι ἀποδοῦν τέλειοι. Πόθεν οἱ δημοδιδάσκαλοι πρέπει νὰ προέρχωνται ἐξ ἀποφοίτων τῶν γυμνασίων ἢ ἐκ πολυταξίων διδασκαλείων καὶ πῶς κατὰ ταῦτα πρέπει νὰ διαρρυθμισθοῦν τὰ διδασκαλεῖα δὲν ὑπάρχει συμφωνία παρ' ἡμῖν. Ὁ κ. Ν. Ἐξαρχόπουλος ἐν τῷ «Ἑρμῇ» κηρύσσεται ἀνεπιφυλάκτως καὶ δι' ἐπιχειρημάτων οὐχὶ ἄνευ βαρύτητος ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως νὰ προέρχωνται οἱ δημοδιδάσκαλοι ἐξ ἀποφοίτων γυμνασίων καὶ πρακτικῶν λυκείων μετὰ διαιτη φοίτησιν ἐν διδασκαλείῳ, ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατὴ τό γε νῦν ἔχον, ἢ ἀπ' εὐθείας μόρφωσις αὐτῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ (Ἑρμού φ. 84). Ὁ νόμος 3182 περὶ ἰδρύσεως πολυταξίων διδασκαλείων (ἐξατάξίων, ἔνθα ὑπάρχει ἐξατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ἐξατάξιον γυμνάσιον, πεντατάξίων δ' ἔνθα ὑπάρχουσι ἑλληνικὰ σχολεῖα), ἠκολούθησεν ἄλλα δεδομένα. Ὁ κ. Ν. Καραχρῖστος ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ Μ. Δ. Σερρῶν φαίνεται προτιμῶν τὴν προσθήκην καὶ δευτέρου ἔτους εἰς τὰ ἤδη μονοτάξια διδασκαλεῖα, ἀνέχεται ὅμως καὶ τὰ πολυτάξια διδασκαλεῖα, δι' ἃ προτείνει ἴδιον τρόπον διαρρυθμίσεως. Ὁ κ. Χ. Οἰκονόμου ἐπιμένει ὅτι οἱ ἐκ τῶν ἤδη μονοτ. διδασκαλείων ἀποφοιτῶντες εἶναι ἄριστοι διδάσκαλοι, ἂν διορθωθοῦν ἐλλείψεις τινὲς παρατηρηθεῖσαι ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν μονοταξίων διδασκαλείων. Ὁ ἐπιθεωρητῆς τῶν δημοτικῶν σχολείων κ. Παπαγεωργίου προτείνει, ἵνα καὶ τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ γνώμη, οἷτινες ἐν τῇ πράξει βλέπουσι τοὺς ἐξ ἐκατέρας προελεύσεως προερχομένους δημοδιδασκάλους. Τέλος δ' ὁ κ. Θεόδ. Παρασκευόπουλος προτείνει tests πρὸς σύγκρισιν τῶν ἐκ πολυτα-

ξίων και μονοταξίων διδασκαλείων προερχομένων δημοδιδασκάλων. Αί γνώμαι αὐται εἶναι ὄντως σεβασταί. Ὑπάρχει ὅμως και τρόπος εὐκολώτερος παρέχων λύσιν τινὰ εἰς τὸ ζήτημα και δὴ προκειμένου ν' ἀποφαινώμεθα περὶ τῶν ἐκ τῶν παλαιῶν τριταξίων και ἐκ τῶν ἤδη λειτουργούντων μονοταξίων διδασκαλείων προερχομένων διδασκάλων οἱ διευθύναντες μονοτάξια και πολυτάξια διδασκαλεῖα εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀρμοδιώτεροι. Ἐγὼ λοιπὸν ἀναφέρω χωρὶς νὰ διατρέχω τὸν κίνδυνον τοῦ a priori δογματίζεῖν ὅτι οἱ κατὰ τὸ 1923-24 και 1924-25 ἐκ τῶν χειρῶν μου ἐξεληθόντες, ἐκ μονοταξίου διδασκαλείου, δημοδιδάσκαλοι ὑπερτεροῦν κατὰ πολὺ τοὺς ἄλλοτε ἐν τριταξίσι διδασκαλεῖσι ὑπ' ἐμοῦ πάλιν διδαχθέντας. Οἱ μαθηταὶ τῶν μονοταξίων διδασκαλείων εἶναι ἀκόρεστοι εἰς τὸ ἀφομοιώνειν ἀφθόγους γνώσεις, ἀρκεῖ νὰ παρέχωνται εἰς αὐτοὺς συστηματοποιημένοι πως, προσοικειοῦνται ἀμέσως μέθοδον ἐργασίας, συζητοῦν και κινοῦνται ἀδίσταως, καταδροχθίζουσι βιβλία. Ἡ λειτουργία τοῦ Μ. Δ. Κ. και κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924-25 μὲ περισσοτέρους και νεωτέρους μαθητὰς ἢ κατὰ τὸ 1923-24 ἐπέρρωσεν ἐν ἐμοὶ τὴν καλὴν ἰδέαν, ἣν ἐσχημάτισα περὶ τοῦ ποιοῦ τῶν εἰς τὰ μονοτάξια διδασκαλεῖα φοιτῶντων μαθητῶν. Μεθ' ὅλα δὲ ταῦτα ἐπιμένω εἰς τὴν γνώμην μου, ἵνα προστεθῇ και δευτέρα τάξις εἰς τὰ διδασκαλεῖα ταῦτα, τοῦτο δὲ ὄχι διότι συγκρίνω τοὺς ἐκ τῶν μονοταξίων διδασκαλείων διδασκάλους πρὸς τοὺς ἐκ τριταξίων προερχομένους, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, αἵτινες σήμερον εἶναι πολυμερέσταται. Ἡ τοσοῦτον ὕμνουμένη και δικαίως ἀρχὴ τῆς ἐργασίας ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ διδασκάλου ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν· ἀξιοὶ διδάσκαλον, «ὅστις μιᾶς μὲν ἐπιστήμης εἶναι γνώστης βαθύς, εἰς ὅσον ἔνεστι δὲ πλείστας ἐρασιτέχνης πολυγνώστης» (Gaudig-Καλλιάρφα σύγχρ. διδακτικὴ σελ. 82 και ἐξ.).

Ἡ εὐκίνησις τοῦ διδασκάλου ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐκάστοις προϋποθέτει πλήρη γνώσιν τῆς ὕλης. Ἡ τοιαύτη δὲ γνώσις ἐξασφαλίζεται, ἂν γίνουσι τὰ διδασκαλεῖα ταῦτα διτάξια, ἀλλὰ νὰ διδάσκωνται ἐν αὐτοῖς πλατύτερον, ὅσα διδάσκοντα σήμερον τεχνικὰ μαθήματα καλλιγραφία, ἰχνογραφία, μουσικὴ (φωνητικὴ, ἐνόργανος και ἐκκλησιαστικὴ), γυμναστικὴ (ἀσκήσεις, παιδιαι, σκοπο-

βολία, διοργάνωσις ἐκδρομῶν, χοροί, διεθυσσις γυμναστηρίου) και ἡ γεωπονία μετ' ἀφθόνων ἐφαρμογῶν, νὰ προστεθῇ δὲ ἡ διδασκαλία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων, τῆς γεωγραφίας και μιᾶς ξένης γλώσσης, τελευταῖον δὲ νὰ αὐξηθῇ ἡ διδασκαλία τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων και τῆς παιδαγωγικῆς και κοινωνιολογίας. Ἀφίνω πλέον ὅτι ἡ διετὴς φοίτησις συντελεῖ εἰς τὴν ἀπόκτησιν βαθυτέρας ἐπαγγελματικῆς συνειδήσεως και τελεσοτέραν διαπαιδαγώγησιν τῶν δοκίμων διὰ τοῦ ἐθιμοῦ αὐτῶν εἰς ἀρετὰς τινάς, αἵτινες μόνον διὰ σχολικοῦ βίου μακροτέρου ἀναπτύσσονται και ἐμπεδοῦνται. Θεωρῶ προτιμότερον, ἵνα τὰ διδασκαλεῖα ταῦτα οὕτω διαρρυθμιζόμενα λειτουργοῦν ἐν ἰδιαιτέροις οἰκήμασι, διότι οὕτω ἐπιτυχέστερον ἐξασφαλίζεται ἡ καθόλου μόρφωσις τῶν εἰς αὐτὰ φοιτῶντων, και ἡ πρὸς αὐτοὺς ἐπίδρασις τοῦ Διευθυντοῦ. Ἀρκεῖ ὁ διευθυντὴς οὗτος, ὅπως βέβαια και τῶν πολυτάξιων διδασκαλείων, νὰ εἶναι ἄνθρωπος συγκεντρῶν ἐν αὐτῷ βαθεῖαν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν μετὰ διοικητικῆς ἱκανότητος και ἠθικῶν βίον μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων κοινωνικῶν ἐφοδίων, ἄνθρωπος «συνετός», ἀληθῆς προσωπικότης, παιδαγωγῶν οὐ μόνον διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ και διὰ τῶν κινήσεων και τῆς ὄλης ἐμφανίσεώς του. Ἀφοῦ δ' οὕτω διαρρυθμισθοῦν τὰ διδασκαλεῖα ταῦτα, ἄς συγκριθοῦν οἱ ἀπόφοιτοι τούτων πρὸς τοὺς ἐκ τῶν πολυτάξιων τοῦ νόμου 3182 ἀπολυθησομένους καθ' οἷονδῆποτε τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων τρόπων ἢ και κατὰ πάντας ὁμοῦ.

14. Οἰκοτροφεῖον

Ὅπως κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1923—1924, οὕτω και κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1924—25 ἐλειτούργησε παρὰ τὸ Διδασκαλεῖον και Οἰκοτροφεῖον. Ἀληθῶς ποταμοὶ μελάνης ἔχουν χυθῆ, ἵνα καταδειχθῇ ἡ χρησιμότης τῶν Οἰκοτροφείων και τὰ ἐκ τούτων ἀγαθὰ, ἔγραψα δὲ και ἐγὼ τινὰ εἰς τὴν περυσινήν Ἐπετηρίδα τοῦ Διδασκαλείου τούτου. Τὸ σύστημα τοῦτο δοκιμασθὲν και κατὰ τὸ σχολ. τοῦτο ἔτος 1924-25, ὅτε οἱ συσσιτοῦντες ὑπερέδαινον τοὺς 40, ἔδωκεν ἄριστα ἀποτελέσματα. Ἀρκοῦμαι λοιπὸν νὰ περιγράψω.

λεπτομερέστερόν πως τὸ σύστημα τοῦτο παρά τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διατρέχω νὰ μὴ ἀποφύγω πλατυλογίαν τινά.

Ὡς ἀνωτέρω ἐκτίθεται (κεφ. 2), εἶχομεν εἰς τὴν διάθεσίν μας δύο οἰκήματα, ἐν τῷ παλαιῷ κομφὸν οἰκήματι, τὸ κεντρικόν, καὶ δεύτερον τὸ μέγα «παλαιόσπιτον Κάρακα», τὸ ὁποῖον ἐστέγασε τὸ διδασκῆριον κυρίως καὶ 10 οἰκοτρόφους. Εἰς τὸ πρῶτον οἰκήματι ἐγκατεστάθησαν 23 οἰκοτρόφοι, τὸ μαγειρεῖον, δύο αἰθουσαι ἐστιατορίου, ἀποθήκαι κτλ. Οὕτω καὶ ταύτην τὴν κοινωνικὴν ὑπηρεσίαν παρέσχε τὸ Οἰκοτροφείον μας, ὅτι περιλαβὸν ἐν ἑαυτῷ 33 μαθητὰς διηκούλυε τὴν στέγασιν καὶ τῶν ἄλλων μαθητῶν τοῦ Διδασκαλείου καὶ τοῦ Γυμνασίου, οἵτινες ξένοι τὸ πλεῖστον ὄντες μετὰ δυσκολίας εὐρίσκουν οἰκήματα ἐν Καστορίᾳ μὲ προσίτον εἰς μαθητικὰ βαλάντια ἐνοίκιον.

Εἰς τὸ συσσίτιον ἐζήτησαν καὶ ἔλαβον ἐκτὸς τῶν ἐσωτερικῶν 33 οἰκοτρόφων καὶ πάντες οἱ ὑπόλοιποι ἐξωτερικοὶ 14 ἄρρενες μαθηταὶ πλὴν δύο. Κατέθετον δ' οὗτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς ἐκάστου μηνὸς ποσὸν χρημάτων ἢ μᾶλλον παρέδιδον εἰς ὄρισμένον μαθητὴν τὰς ἀποδείξεις τῆς μισθοδοσίας των καὶ οὗτος ἀφ' οὗ ἐξηργύρωνε αὐτὰς ἐνεχειρίζεν εἰς ἐμὲ ὅλα τὰ χρήματα, ἐκ τῶν ὁποίων περεχῶρουν ἐγὼ εἰς τετραμελεῖς ἐπιτροπὰς καθ' ἑβδομάδα παρά τῶν μαθητῶν ἐκλεγομένας ποσὸν χρημάτων διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἐβδομάδος. Εἰς τὸ τέλος τοῦ μηνὸς ἐγίνετο λογαριασμός καὶ ἐξευρίσκετο ὁ μέσος ὄρος τῆς δαπάνης τοῦ λήξαντος μηνός. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ γίνῃ νέα κατάθεσις διὰ τὸν ἐπόμενον μῆνα τὸν ἀρξάμενον ἤδη. Προϋπελογίζετο ὡς πιθανὴ δαπάνη τοῦ μηνός τούτου ὄρισμένον ποσόν. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἀπηρτίζετο ἐκ τῶν ἀποδοχῶν τοῦ προηγούμενου μηνός, ἐξαργυρωθέντος ἤδη ἀπὸ τῆς 25 τοῦ μηνός, αἱ ὁποῖαι δὲν περιήρχοντο εἰς χεῖρας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκ συμπληρωματικῆς καταθέσεως, ἂν ἡ προϋπολογισθεῖσα δαπάνη ὑπερέβαινε τὰς μηνιαίας ἀποδοχὰς τῶν οἰκοτρόφων. Ὁ κάτωθι κανονισμὸς δεικνύει λεπτομερῶς τὰ καθ' ἕκαστον τῆς λειτουργίας τοῦ Οἰκοτροφείου. Ὁ κανονισμὸς οὗτος, συνταχθεὶς ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ κανονισμοῦ τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῇ περυσινῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Διδασκαλείου τούτου (σελ. 33), ἔχει τὸ μειονέκτημα ὅτι συναναμειγνύει μὲ τὰς γενικὰς διατάξεις τοῦ κανονισμοῦ ἐκεῖνου καὶ ἄλλας

δευτερευούσης σημασίας καὶ ἐσωτερικῆς μᾶλλον τάξεως, αἵτινες ἠδύναντο ἀποχωριζόμεναι ν' ἀποτελέσουν ἴδιον ἐσωτερικὸν κανονισμόν. Δημοσιεύω ὅμως τοῦτον καὶ οὕτως ἔχοντα, διότι παρουσιάζει τὴν ζωὴν τοῦ Οἰκοτροφείου ἐνιαίαν καὶ συνεχῆ, δύναται δέ τις νὰ παρακολουθῇ τοὺς οἰκοτρόφους, χωρὶς νὰ καταφεύγῃ ὅτε μὲν εἰς τοῦτον ὅτε δὲ εἰς ἐκεῖνον τὸν κανονισμόν, ἀνὰ πάσας τὰς κινήσεις καὶ προσπάθειας αὐτῶν, ὡς πρὸς τε τὴν διοίκησιν τοῦ Οἰκοτροφείου καὶ τὴν ἄλλην ζωὴν αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὸ μαγειρεῖον καὶ εἰς τοὺς λογαριασμοὺς των καὶ εἰς τὰς ὑποχρεώσεις των πρὸς ἀλλήλους καὶ εἰς τὴν τραπεζαρίαν καὶ εἰς τὴν καθαριότητα καὶ εἰς τοὺς κοιτῶνας καὶ εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ πανταχοῦ. Ἴδου λοιπὸν ὁ κανονισμὸς τοῦ Οἰκοτροφείου τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας.

Α'. 1. Ἴδρυσις. Ἰδρύθη τῇ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Μ.Δ.Κ. Οἰκοτροφείον διαικούμενον ὑπ' αὐτῶν τῶν μαθητῶν τοῦ Μ. Δ. Κ.

2. Σκοπός. Σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι ἡ σύσφιξις τῆς ἀλληλεγγύης τῶν σπουδαστῶν καὶ ἡ μόρφωσις χαρακτῆρων ἠθικῶν καὶ πρακτικῶν δι' ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως τῶν μελῶν καὶ ἡ διευκόλυνσις τῆς διαίτης (τροφῆς, κατοικίας κλπ.) αὐτῶν.

Β'. Μέλη. Μέλη τοῦ Οἰκοτροφείου θεωροῦνται ἅπαντες οἱ βουλόμενοι ἄρρενες σπουδασταί. Εἰς τὸ συσσίτιον περιλαμβάνονται καὶ δόκιμοι ἐκτὸς τοῦ Οἰκοτροφείου διαμένοντες, οἵτινες ὑπόκεινται εἰς τὰς περὶ τοῦ συσσιτίου διατάξεις.

Καθήκοντα μελῶν 1). Πᾶν μέλος ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλλῃ ἐγκαίρως εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Οἰκοτροφείου τὸ μηνιαίως ἀναλογοῦν αὐτῷ χρηματικὸν ποσόν.

2). Ὑποχρεοῦται νὰ παρευρίσκηται κατὰ τὴν ὄρισμένην ὥραν τῆς διανομῆς τοῦ συσσιτίου κανονιζομένην ἐν εἰδικῷ προγράμματι.

3). Ἀπαγορεύεται ἡ ἀπὸ τοῦ συσσιτίου καὶ τοῦ Οἰκοτροφείου ἀποχώρησις ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου.

4) Πᾶν μέλος ὑποχρεοῦται μὲ τὴν σειράν του νὰ ἀναλαμβάνῃ ὡς ἐπὶ τῶν ὠνίων καὶ τοῦ συσσιτίου ἐπιτροπή.

5) Πᾶν μέλος δικαιούται νὰ ἐλέγῃ τὴν ἐκάστοτε ἐπιτροπὴν ὡς πρὸς τὴν καλὴν διαχείρισιν τοῦ συσσιτίου.

6) Κατὰ τὴν ὥραν τῆς διανομῆς τὰ μέλη ὑποχρεοῦνται νὰ ἐίρῃωνται τῶν ἐστιατορίων καὶ νὰ διευκολύνουν τὴν ἐπιτροπὴν εἰς τὴν διανομὴν τοῦ συσσιτίου καὶ τὰ ἄλλα καθήκοντά της.

7) Ἀπαγορεύεται ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ καταστήματος μετὰ τὸ ἐσπερινὸν συσσίτιον.

8) Ἀπαγορεύεται τὸ καπνίζεῖν ἐντὸς τῶν θαλάμων.

9). Πᾶν μέλος ἐκλεγόμενον ὡς κοσμητῶν ὀφείλει ν' ἀναλαμβάνη ὑπηρεσίαν.

10. Πᾶν μέλος δικαιούται νὰ ζητῇ οἰονδήποτε βιβλίον ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ἀπὸ τὸν ἔφορον αὐτῆς.

Γ. Διοίκησις. Τὸ οἰκοτροφεῖον διοικεῖται ὡς πρὸς μὲν τὸ συσσίτιον ὑπὸ τετραμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐκλεγομένης κατὰ σειρὰν ἐξ αὐτῶν τῶν μελῶν τοῦ συσσιτίου, τῆς ὁποίας ἡ ὑπηρεσία εἶναι ἐβδομαδιαία, διὰ δὲ τὴν τάξιν καὶ τὴν καθαριότητα ὑπὸ κοσμητῶν ἐκλεγομένου διὰ κλήρου ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν οἰκοτρόφων. Ἡ ἔξουσία τούτου εἶναι δεκαπενθήμερος. Βοηθητικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συσσιτίου εἶναι ὁ Ταμίας καὶ ὁ λογιστής.

Δ. Καθήκοντα ἐπιτροπῆς. 1). Ἡ ἐκάστοτε ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ φροντίξῃ διὰ τὴν καλὴν διατροφήν τῶν συσσιτούντων. Πρὸς τοῦτο δὲ προμηθεύεται, δι' οὗ αὕτη ἐγκρίνει τρόπον, τὰ ἀναγκαῖα τρόφιμα.

2) Ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει ν' ἀκολουθῇ τὸ ὑπὸ τῶν συσσιτούντων καταρτισθὲν πρόγραμμα συσσιτίου.

3). Δύναται ὅμως νὰ παραδῇ τοῦτο ἐν ἀνάγκῃ κατόπιν ἐγκρίσεως τῶν μετεχόντων τοῦ συσσιτίου.

4) Ἐν περιπτώσει διχογνωμίας ὡς πρὸς τὴν μεταβολὴν τοῦ προγράμματος ἢ πρωτοδουλεία μένει εἰς τὴν ἐπιτροπὴν.

5) Ἡ ἐπιτροπὴ θὰ ἐπιβλέπῃ τὸν μάγειρον διὰ τὴν καλὴν ἐν γένει παρασκευὴν τοῦ συσσιτίου καὶ τὴν φειδωλὴν καὶ τιμίαν διαχείρισιν τῶν ὑλικῶν.

6) Ὄφείλει ἐν περιπτώσει ἀπουσίας τινὸς τῶν συσσιτούντων νὰ φυλάξῃ τὸ συσσίτιον αὐτοῦ, ἄλλως καθίσταται ὑπεύθυνος διὰ τοῦτο.

7) Δὲν δύναται νὰ διαγράψῃ τοῦ συσσιτίου οὐδὲν τῶν μελῶν.

ἂν δὲν συντελοῦν πρὸς τοῦτο ἀποχρῶντες λόγοι. Ἐν περιπτώσει δὲ διαγραφῆς τινος ὀφείλει ν' ἀναφέρῃ τοῦτο εἰς τὸν λογιστὴν διὰ τὴν σχετικὴν μεταβολὴν.

8) Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς μέλος τι τῆς ἐπιτροπῆς ν' ἀγοράξῃ μόνον τοῦ εἶδῃ τροφῆς.

9) Ἄπαντα τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς εἶναι ὑπεύθυνα ἀπὸ κοινοῦ διὰ τυχὸν ἔλλειμμα.

10) Ἡ Ἐπιτροπὴ θὰ κρατῇ τὸ πρόχειρον τοῦ συσσιτίου, εἰς ὃ θ' ἀναγράφονται τ' ἀγοραζόμενα τρόφιμα μετὰ τῶν τιμῶν των.

11) Ὑποχρεοῦται νὰ ἐτοιμάξῃ τοὺς λαμπτήρας τῶν δύο καταστημάτων.

12) Τὸ ἐσπέρας ἐκάστης Κυριακῆς ὀφείλει νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν διάδοχόν της ἐπιτροπὴν τὸ πρόχειρον συσσιτίου ὡς καὶ τὸν σχετικὸν τῆς ἐδομάδος λογαριασμὸν παρόντος καὶ τοῦ λογιστοῦ.

Ε'. Καθήκοντα κοσμητῶν. 1) Ὁ κοσμητῶν θὰ ἐπιβλέπῃ ἐὰν τηρῆται ἡ σχετικὴ καθαριότης ἐν τοῖς θαλάμοις· 2) θὰ ἐπιβλέπῃ νὰ μὴ καπνίζουσι οἱ τρόφιμοι ἐντὸς τῶν θαλάμων· 3) θὰ ἐπιβλέπῃ τὴν καθαριότητα τῶν μαγειρικῶν σκευῶν καὶ ἐν γένει τοῦ μαγειρείου· 4) ὀφείλει νὰ παραμένῃ ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ εἰς περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελον ἀπομακρυνθῇ ἀπ' αὐτοῦ οἱ οἰκοτρόφοι διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἐπίπλων κλπ. 5) Θὰ κλείῃ τὰς θύρας τοῦ καταστήματος κατὰ τὴν ὀρισμένην ὥραν. 6) Θὰ ἐπιβλέπῃ τὴν καθαριότητα τοῦ γραφείου καὶ τῆς αἰθούσης παραδόσεως. 7) Θὰ ἀναφέρῃ πᾶσαν ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ συμβῆσαν ζημίαν ὡς καὶ τὸν ὑπαίτιον ἵνα ὑποχρεωθῇ οὗτος εἰς τὴν πρόπυον ἀποζημίωσιν. 8) Πάντα μαθητὴν μὴ συντελοῦντα εἰς τὴν καθαριότητα καὶ τὴν τάξιν ὀφείλει ν' ἀναφέρῃ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς Κοινότητος.

Στ'. Ταμείον. Τὸ Ταμείον τοῦ Οἰκοτροφείου διαχειρίζεται ὁ Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου, ὅστις παραχωρεῖ καθ' ἐκάστην ἐδομάδα ἀνάλογον ποσὸν χρημάτων εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, δίδει δὲ λογαριασμὸν κατὰ τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς ἐνώπιον ὀλοκλήρου τῆς Κοινότητος.

Ζ'. Λογιστής. α') Ὁ λογιστής διευθύνει τὴν ἔλην οἰκονομικὴν κίνησιν τοῦ Οἰκοτροφείου πρὸς τοῦτο δὲ τηρεῖ τὰ κάτωθι βιβλία.

1) Καθαρόν συσσιτίου, ἐν ᾧ θὰ ἀντιγράφωνται ἐκ τοῦ προχείρου συσσιτίου τὰ ὄνια τῶν ἐκάστοτε ἐπιτροπῶν μετὰ τῶν μερικῶν καὶ ὀλικῶν αὐτῶν τιμῶν.

2) Βιβλίον καταθέσεων, εἰς ὃ θ' ἀναγράφωνται αἱ καταβολαὶ τῶν οἰκοτρόφων.

3) Ἐλεγχον συσσιτούντων. 4) Φυλλάδιον μεταβολῶν καὶ 5) βιβλίον παρασκευῆς συσσιτίου.

6) Ὅφειλει ν' ἀναφέρῃ εἰς τὴν Κοινότητα πᾶσαν δυσαναλογίαν τιμῶν τῶν αὐτῶν τροφίμων καὶ νὰ καθαρῖζῃ τὸν μηνιαῖον λογαριασμὸν τῶν ἐξόδων καὶ τὸ εἰς ἕκαστον τρόφιμον ἀναλογοῦν ποσόν. Ἐὰν τὸ εἰς ἕκαστον τρόφιμον ἀναλογοῦν χρηματικὸν ποσὸν εἶναι μείζον τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ, εἰδοποιεῖ τοῦτον, ἵνα καταβάλλῃ τὴν ὀφειλομένην συμπλήρωσιν. Ἐπίσης ὑποχρεοῦται νὰ διδῇ πληροφορίας εἰς πᾶν μέλος ζητοῦν τοιαύτας.

Η'. Βιβλιοθήκη. Ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ ὑπάρχει καὶ βιβλιοθήκη τῆς ὁποίας τὰ βιβλία μεταχειρίζονται οἱ σπουδασταί. Ταύτην διοικεῖ ὁ ἐκ τῆς ὀλομελείας ἐκλεγόμενος Ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης. Οὗτος ὀφείλει νὰ τηρῇ κατάλογον τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ βιβλίων καὶ κατάστασιν ὀνομαστικὴν, ἐν ἣ θὰ ἀναγράφῃ τὰ ὀνόματα τῶν δανειζομένων βιβλίων μετὰ τῆς χρονολογίας τῆς παραλαβῆς καὶ παραδόσεως, νὰ διδῇ δὲ πᾶν ζητούμενον βιβλίον ὃν ὑπεύθυνος διὰ πᾶσαν ἀπώλειαν. Ὁ Ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης ἀπαλλάσσεται τῶν καθηκόντων τοῦ κοσμήτορος καὶ τῆς ἐπιτροπῆς συσσιτίου.

Θ'. Μάγειρος. Ὡς μάγειρος χρησιμοποιεῖται ὁ ἐπιστάτης τοῦ Διδασκαλείου. Οὗτος ὑποχρεοῦται καταβάλλῃ τὴν δέουσαν προσπάθειαν πρὸς καλὴν παρασκευὴν τοῦ συσσιτίου. Νὰ τηρῇ ἄκραν καθαριότητα εἰς τὰ μαγειρικὰ σκεύη καὶ ἐν γένει νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὰς διαταγὰς τῶν ἐκάστοτε ἐπιτροπῶν. Ὑποχρεοῦται πρὸς τοῦτοις νὰ ἔχῃ παρεσκευασμένον τὸ συσσίτιον εἰς τὴν ὀρισμένην ὥραν. Μόνον δέ, ὅταν τεχνικοὶ λόγοι τὸν ἀναγκάζουν νὰ μὴ εἶναι συνεπῆς πρὸς τὴν ἀνωτέρω ὑποχρέωσίν του, εἶναι δικαιολογημένος.

Ι'. Ὑπηρέτρια. Αὕτη ἔχει καθήκον νὰ σαρώνῃ ὄλους τοὺς θαλάμους τοῦ τε κεντρικοῦ καταστήματος καὶ τοῦ παραρτήματος καθ' ἐκάστην καὶ νὰ συντελῇ πάσῃ δυνάμει εἰς τὴν καθαριότητα

τοῦ Οἰκοτροφείου ὑποβοηθοῦσα καὶ τὸν μάγειρον εἰς ὅ,τι ἤθελε χεῖρασθῆ.

Διὰ τὴν ἐν τοῖς ἀνωτέρω Θ' καὶ Ι' κεφαλαίοις παρεχομένην πρόσθετον μαγειρικὴν ἐργασίαν ὁ ἐπιστάτης καὶ ἡ ὑπηρέτρια διατρέφονται ὑπὸ τῶν οἰκοτρόφων ἄνευ ἀξιώσεως ἰδιαίτερας πρὸς τοῦτο ἀμειδίης.

Ὁ παρῶν κανονισμὸς συνετάχθη, ὡς ἐφηρμόσθη ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ τοῦ Μ.Δ.Κ., ψηφίζεται δὲ ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τῆς Κοινότητος καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς μαθητικῆς Κοινότητος.

Τοῦ κανονισμοῦ τούτου ἄρθρα τινὰ ἐξετάζω ἰδιαίτερος παρέχων συγχρόνως καὶ πληροφορίας τινάς, αἵτινες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμπεραίνωνται ἀπὸ τὰ νεκρὰ ἄρθρα τοῦ κανονισμοῦ.

Ἡ κατὰ τὸ κεφάλαιον Δ' ἐδάφιον 1 προμήθεια τῶν τροφίμων παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς (κρέας, πατάτες, φασόλια καὶ λαχανικὰ ἰδίως) ἐγίνετο εἰς μεγάλας ποσότητας καθ' ἐκάστην Δευτέραν, ὅτε τελεῖται ἐν Καστορίᾳ ἐβδομαδιαία ἀγορά. Εἶναι λοιπὸν ὑποχρεωμένη ἡ ἐπιτροπὴ νὰ χάσῃ 2 ὥρας τοῦ προμεσημβρινοῦ μαθήματος, τὸν χειμῶνα δ' ἐνίοτε καὶ ὀλόκληρον τὴν πρωτὴν ἐκάστης Δευτέρας. Διὰ τοῦτο τὰ σχολεῖα τῆς Καστορίας τὴν πρωτὴν ἐκάστης Δευτέρας ἢ ἄργον τελείως ἢ ἐργάζονται μόνον μίαν ὥραν. «Δὲν ἐπιτρέπεται δὲ εἰς ἐν μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς νὰ ἀγοράζῃ μόνον του τὰ διάφορα εἶδη» (ἐδ. 8) ἢ διότι εἶναι πιθανὸν ν' ἀπατηθῆ εἰς τὰς τιμὰς ἢ διότι δύναται νὰ ἐγείρῃ τὴν πιθανὴν ὑπόνοιαν, ὅτι δὲν ἐφάνέρωσεν εἰς τοὺς ἄλλους καὶ τὸν λογιστὴν τὴν ἀληθῆ τιμὴν τῶν ὀνίων. Ἐννοεῖται δ' ὅτι δὲν ἐφηρμόζετο ἡ διάταξις αὕτη ἐπὶ πάσης προμηθείας (πετρελαίου π. χ.) οὔτε ἄλλως καὶ τὰ τέσσαρα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἔπρεπε νὰ ἦσαν παρόντα προκειμένης οἰασδῆποτε ἀγορᾶς, διότι τοῦτο σφόδρα θὰ κατεπόνει ταῦτα. Οὐχὶ ἄσχετος πρὸς ταῦτα εἶναι καὶ ἡ διάταξις τοῦ κεφ. Ζ', β', περὶ λογιστοῦ ὅτι οὗτος «ὀφείλει ν' ἀναφέρῃ εἰς τὴν Κοινότητα πᾶσαν δυσαναλογίαν τιμῶν τῶν αὐτῶν τροφίμων». «Δὲν δύναται δὲ (ἡ ἐπιτροπὴ) νὰ διαγράψῃ τοῦ συσσιτίου οὐδὲν τῶν μελῶν, ἂν δὲν συντελοῦν πρὸς τοῦτο ἀποχρῶντες λόγοι» (κεφ. Δ', ἐδ. 7), διότι εἶναι δυνατόν νὰ γεννηθῆ εἰς τινὰ τῶν συσσιτούντων ἐπιθυμία ν' ἀποχωρήσῃ ἐπὶ μίαν ἢ δύο

ἡμέρας τοῦ συσαιτίου, ἂν δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν ἀρεστὸν τὸ φαγητόν.
 Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν περιπτώσει θὰ διαλύετο τὸ συσαιτίον. Ἄλλως
 δὲ τὰ ἐξοδα πρὸς ἀγορὰν τῶν τροφίμων ἔχουν γίνεαι ἀπὸ τῆς προη-
 γουμένης ἢ προηγούμενων ἡμερῶν. «Ἀποχωρῶντες λόγοι» εἶναι
 μόνον ἀσθένεια, δίκαια ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ ἢ ἀπουσία
 (διακοπαὶ μαθημάτων κ.τ.λ.) «Ἀπαγορεύεται δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ
 συσαιτίου ἢ τοῦ Οἰκοτροφείου (ὀριστικῆ) ἀποχώρησις» (κεφ. Β', 3)
 διότι εἶναι δυνατὸν νὰ συμβῆ τὸ ἐξῆς. Μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χει-
 μῶνος, ὅτε ἡ ζωὴ ἐν Καστορίᾳ εἶναι σκληρὰ, ἢ δ' ἐν τῷ Οἰκοτρο-
 φεῖῳ συμβίωσις ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν (τροφή, κατοικία, θέρμανσις,
 συντροφία κ.τ.λ.) εἶναι εὐεργετικὴ καὶ σωτηρία, δύναται νὰ ἐπέλ-
 θῃ εἰς τινος Οἰκοτρόφου τὸν νοῦν ἢ σφαλερὰ σκέψις ὅτι ἂν ἀπε-
 χῶρει τοῦ συσαιτίου, θὰ εὕρισκε μακρὰν τῶν περιορισμῶν τοῦ Οἰ-
 κοτροφείου ἔστω καὶ περισσότερα ἐξοδεύων ὑπὸ τὸ ἀναγεννώμενον
 καὶ ἔλκυστικὸν περιβάλλον μεγαλυτέραν ἐλευθερίαν καὶ ἄνεσιν.
 Καὶ οὕτω συνέβη δὲς. Δύο μαθηταὶ τοῦ 1923—24 ἀπεχώρησαν
 τοῦ Οἰκοτροφείου καὶ τοῦ συσαιτίου τὰ τέλη Μαρτίου ἄνευ προη-
 γουμένης ἀφορμῆς καὶ χωρὶς νὰ εἰδοποιήσουν τὴν Διεύθυνσιν τοῦ
 Διδασκαλείου, τέσσαρες δὲ ἢ πέντε τοῦ 1924—25 ἀπέσχον τοῦ
 συσαιτίου τὰς ἀρχὰς Μαΐου εἰδοποιήσαντες μόνον τὴν ἐπὶ τοῦ συ-
 σαιτίου ἐπιτροπὴν καὶ τὸν λογιστὴν. Τὰ αὐθαίρετα ταῦτα (αὐθαίρετα
 διότι δὲν ἔφερον ὑπ' ὄψιν τῆς Κοινότητος τὰ παράπονά των οἱ ἀπο-
 ποστάται, ἵνα διορθωθῇ ἢ παρατηρηθεῖσα ἔλλειψις) καὶ δόσιν τινὰ
 ἀχαριστίας ἀποπνέονται κινήματα ὡς ἐξῆς ἀντιμετώπισε τὸ Διδα-
 σκαλεῖον.

Τοὺς μὲν δύο πρῶτους ἐκάλεσε ν' ἀπολογηθοῦν ἐντὸς εἰκοσιτεσ-
 σάρων ὥρων ἐπὶ ἐνσήμου χάρτου διατὶ αὐτογνωμόνως κατέλιπον
 τὸ Διδασκαλεῖον, τὸ ὁποῖον περιέθαλψεν αὐτοὺς κατὰ τὸν σκληρὸν
 χειμῶνα κ.λ.π. Οὗτοι ἔσπευσαν νὰ ἐπανέλθουν αὐθημερὸν εἰς τὸ
 Οἰκοτροφεῖον, ἀπολογηθέντες δὲ ὠμολόγησαν τὸ σφάλμα των καὶ
 παρεκάλεισαν νὰ κριθοῦν ἐπιεικῶς. Τοιαύτην παράκλησιν ὑπέβαλε
 καὶ ἡ μαθ. Κοινότης τοῦ Διδασκαλείου. Ὄντως συνελθὼν μετὰ
 τινος ἡμέρας τὸ Ἐποπτικὸν Συμβούλιον τῶν μαθητῶν τοῦ Διδα-
 σκαλείου εἰσηγουμένου τοῦ Διευθυντοῦ ἀπήλλαξε μὲν τοὺς ἐν λόγῳ
 μαθητὰς πάσης ποινῆς, «ἐξουσιοδότησε δὲ τὸν Διευθυντὴν τοῦ Διδα-

σκαλείου ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν τάξιν ὅτι οὐδόλως εἶναι διαπε-
 θείμενον νὰ δεχθῇ τὴν παραμικροτέραν διατάραξιν τῆς ἐν τῷ Οἰ-
 κοτροφείῳ ἰδρυμένης σχολικῆς ζωῆς». Κοινοποιῶν τὴν ἀπόφασιν
 ἀπόφασιν ταύτην ὁ γράφων πρὸς τὴν μαθ. Κοινότητα δὲν παρέ-
 λιπε νὰ κάμῃ τὰς δεούσας παρατηρήσεις καὶ πρὸς ταύτην διὰ τὸ
 μέγιστον μέρος τῆς εὐθύνης, τὸ ὁποῖον αὕτη ἰδίως ἔφερεν ἐπὶ τῆς
 ἀνωτέρω παρεκτροπῆς, διότι δίκην Ἐπιμηθέως ἠθέλησε νὰ θερα-
 पेύσῃ τὸ πρᾶγμα ἀντί, ὡς εἶχε καθήκον, νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ ζητή-
 ματος αὐτῆ εὐθύς ἐν τῇ γενέσει του.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων μαθητῶν τοῦ 1924—1925 ἐπελήφθη αὐτῆ
 ἡ μαθ. Κοινότης τοῦ Διδασκαλείου. Ἄς παρακολουθήσωμεν τὰ
 πρακτικὰ τῆς σχετικῆς συνεδρίας.

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ

τῆς 7ης Μαΐου 1925 ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 3 μ. μ.

Συζητητέον θέμα. Ἐπὶ τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ Οἰκοτρο-
 φείου τοῦ Διδασκαλείου μας τῶν οἰκοτρόφων καὶ μελῶν τῆς μαθη-
 τικῆς Κοινότητος

Ἄρχεται ἡ συνεδρίασις ὥρα 3 καὶ 5'.

Πρόεδρος. «Ὡς γνωστὸν, κ. συνάδελφοι, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ πα-
 ρόντος Σχολ. ἔτους ἰδρύσαμεν τῇ εὐγενεῖ ἀρωγῇ καὶ ἀμερίστῳ ὑπο-
 στηρίξει τοῦ Διευθυντοῦ μας Οἰκοτροφείου, τὸ ὁποῖον προσεπόρισεν
 εἰς ἡμᾶς μεγίστας οἰκονομικὰς καὶ ἠθικὰς ὠφελείας. Τοῦ Οἰκοτρο-
 φείου τούτου ἡ ἀπρόσκοπτος λειτουργία, ὡς εἴπατε εἰς θέσιν νὰ γνω-
 ρίζετε, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συμμετοχῆς πάντων ἡμῶν εἰς αὐτὸ λόγῳ
 τοῦ ὅτι ἐνισχυομένου τοῦ Ταμείου του ἐκ περισστέρων χρηματικῶν
 καταθέσεων βελτιοῦται καὶ ἡ ἐν αὐτῷ ζωὴ μας. Ἐσχάτως ὅμως
 παρατηρήθη τάσις τις διαλυτικῆ ἰδίως δὲ τὰς ἡμέρας αὐτάς, καθ' ἃς
 τινες ἐξ ἡμῶν ἤρχισαν ἀδικαιολογήτως ἀποχωροῦντες καὶ κατ' ἀκο-
 λουθίαν ἀποσύροντες καὶ τὰς χρηματικὰς των καταθέσεις ἐκ τοῦ
 ταμείου τοῦ Οἰκοτροφείου. Ἐγώ, ἐὰν μοι ἐπιτρέπεται νὰ ἐκφράσω
 τὴν γνώμην τοῦ προεδρείου, φρονῶ ὅτι πρέπει οἱ ἀδικαιολογήτως
 ἀποχωρήσαντες νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον καθ' ὑποχρέω-
 σιν, ἣν ἔχουν πρὸς τοὺς συναδέλφους των καὶ συνοικοτρόφους καὶ

πρὸς τὸ Οἰκοτροφεῖον, τὸ ὁποῖον ἀναιτίως θεωροῦν τώρα πληκτικὸν καὶ ἀσύμφορον, ἐνῷ εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα μᾶς παρῆεν τοῦτο ζηλευτὴν θέρμανσιν, συναναστροφὴν ἀξιόλογον καὶ οἰκονομίαν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον, ἐκτὸς ἐάν τινες ἤθελον προβάλλει ἰσχυροὺς λόγους, δι' οὓς ἐπιβάλλεται ἢ προσωρινὴ αὐτῶν ἀποχώρησις. Παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως συζητήσετε καὶ κρίνετε ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεώς μου ταύτης».

Τρεῖς μαθηταὶ (ἀποχωρήσαντες) δηλοῦν ὅτι ἐπανήλθον εἰς τὸ συσσίτιον· κατὰ συνέπειαν παραμένει ἐκτὸς τοῦ συσσιτίου ἀδικαιολογήτως ὁ Σ.

Ὁ Σ. Παρακαλῶ τὸν κ. Πρόεδρον νὰ μοι ἀναγνώσῃ τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Οἰκοτροφείου καθ' ὃ ἀπαγορεύεται εἰς μέλος τι τῆς μαθ. Κοινότητος ν' ἀποχωρήσῃ ἐκ τοῦ συσσιτίου.

Πρόεδρος. Δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ ἱκανοποιήσω τὴν ἐπιθυμίαν σας τώρα ἀμέσως, διότι κατὰ κακὴν τύχην ἐλησμόνησα τὸν ἐν λόγῳ κανονισμὸν εἰς τὸ ἄρχειον τῆς Κοινότητος.

Δρ. Ἐπρεπε, κ. Πρόεδρε, καθ' ὑποχρέωσιν νὰ εἶχατε μαζί σας τὸν κανονισμὸν προκειμένου νὰ συζητηθῇ ὑπόθεσις ἀναγραφομένη ἐν αὐτῷ.

Γραμματεὺς. Βλέπετε, κ. Δρ., πὼς ἡ ἀτέλεια τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ μᾶς ἔκαμε νὰ μὴ φανῶμεν ἀντάξιοι πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας εἶχαμε ὡς πρὸς τὴν προσκόμισιν τοῦ ἐν λόγῳ κανονισμοῦ, ἀλλὰ νῦν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς συζητήσεως παρακαλοῦμεν τοὺς γνωρίζοντας τὸ σχετικὸν ἄρθρον καὶ εἰδικῶς τὴν συντακτικὴν ἐπιτροπὴν νὰ μας διαφωτίσῃ ἐν προκειμένῳ.

Φ. Εἶμαι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζω ὅτι ἐν τῷ κανονισμῷ τοῦ Οἰκοτροφείου ἀναγράφεται εἰδικὸν ἄρθρον, καθ' ὃ δὲν δύναται οἰκτρόφός τις ν' ἀποχωρήσῃ ἀδικαιολογήτως τοῦ συσσιτίου.

Κ. Ὁ κ. Σ. νόμιζαι ὅτι εἰσερχόμενος εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον δὲν ἔχει ὑποχρεώσεις ἀπέναντι αὐτοῦ, διότι, ὅτε ἐγὼ ἤμην μέλος τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ συσσιτίου, ἐδήλωσεν ὅτι ἀποχωρεῖ προσωρινῶς καὶ θὰ ἐπανέλθῃ ἐντὸς ὀλίγου, ἀλλὰ τώρα φαίνεται ὅτι ἀπῆλθεν ὀριστικῶς. Προκαλῶ λοιπὸν αὐτὸν νὰ προβάλλῃ τοὺς λόγους τοὺς δικαιολογοῦντας τὴν ἀποχώρησίν του.

Δ. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ κ. Σ. νομίζω ὅτι εὐθύνεται ἢ ἐπιτροπὴ, ἣτις τὸν διέγραψε καὶ ὄχι αὐτός.

Σ. Εἶχα, κ. συναδελφοί, λόγους ἰσχυροὺς νὰ προβάλλω διὰ τὴν ἀπομάκρυνσίν μου ἐκ τοῦ συσσιτίου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμεινα μόνος ἐκτὸς τοῦ συσσιτίου καὶ διὰ νὰ μὴ προκαλέσω τὴν μὴνιν ὑμῶν δηλῶ ὅτι ἀπὸ τῆς αὔριον ἐπανέρχομαι εἰς τὸ συσσίτιον.

Μετὰ τὴν δήλωσιν τῶν ἀποχωρησάντων ὅτι ἐπανέρχονται εἰς τὸ συσσίτιον τὸ ζήτημα θεωρεῖται λυθὲν καὶ ἐκδίδεται ἢ κάτωθι ἀπόφασις

Ἀπόφασις πέμπτη.

Ἡ μαθητικὴ Κοινότης τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας συνελθοῦσα σήμερον τὴν 7ην Μαΐου 1925 ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 3 μ. μ. εἰς ἕκτακτον συνεδρίαν, ὅπως ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ συσσιτίου τῶν οἰκοτρόφων . . . γενομένης διεξοδικῆς συζητήσεως, καθ' ἣν οἱ ἀποχωρήσαντες τοῦ συσσιτίου ἀνευ εὐλόγου αἰτίας ἐδήλωσαν ὅτι ἐπανέρχονται εἰς αὐτό,

ἰδοῦσα καὶ τὸ ἐδάφιον 3 τοῦ κεφ. Β. τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Οἰκοτροφείου τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας,

Διὰ ταῦτα

Θεωρεῖ τὸ ζήτημα τῆς ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ συσσιτίου τῶν ἄνω συναδέλφων ὡς λήξαν κατὰ τὰς ὁμολογίας των ὅτι ἐπανέρχονται εἰς αὐτό, καὶ δὲν ἀναγνωρίζει ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἰς οὐδὲνα ἐκ τῶν οἰκοτρόφων τὸ δικαίωμα τῆς ἀδικαιολογήτου ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ συσσιτίου.

Ἐφ' ᾧ συνετάγη ἢ παροῦσα μετὰ τῶν σχετικῶν πρακτικῶν αὐτῆς καὶ βεβαιωθείσα ὑπογράφεται δεόντως.

Ὁ Πρόεδρος

Τὰ μέλη.

Ἀντίγραφον τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς μαθ. Κοινότητος πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Διδασκαλείου διὰ σχετικῆς ἀναφορᾶς, οὗτος δὲ κατέστησε γνωστὰς πρὸς τὴν μαθ. Κοινότητα τὰς περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἀντιλήψεις του διὰ τοῦ κάτωθι ἐγγράφου.

Πρὸς

**τὸν Κύριον Πρόεδρον τῆς μαθητικῆς Κοινότητος
τοῦ μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας.**

Ἐλαβον γνῶσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 5 ἀποφάσεώς σας ληφθείσης κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 5 τρέχοντος μηνός, καθ' ἣν δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀδικαιολόγητος ἀποχώρησις μαθητοῦ ἐκ τοῦ Οἰκοτροφείου. Ἐκ δὲ τῶν πρακτικῶν τῆς συνεδρίας ἐκείνης ἐξάγεται ὅτι ἐκ τῶν κυριωτέρων λόγων τῆς τοιαύτης ἀποφάσεώς σας εἶναι ὅτι ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως μαθητοῦ ἐκ τοῦ συσσιτίου παραβλάπτονται τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων μαθητῶν κ.λ.π. δὲν ἐτονίσθη ἔμως ἐπαρκῶς καὶ τι σπουδαιότερον, ὅτι ἡ συμμετοχὴ σας εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον ἐγένετο ἐκουσίως καὶ ἄνευ οὐδενὸς καταναγκασμοῦ. Ἦδη ὁ αὐτογνωμόνως ἀποχωρῶν τοῦ συσσιτίου φαίνεται ἐπιλήσιμων τῶν υποχρεώσεων του πρὸς τὸ ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον ἐστέγασεν, ἐθέρμανε, διέθρεψε καὶ γενικῶς περιέθαλψεν αὐτὸν κατὰ τὸν τραχὺν χειμῶνα, ὅπερ δὲ πάντων σπουδαιότατον, παραβαίνει ἄνευ λόγου τὴν συμφωνίαν, τὴν ὅποιαν ἐκουσίως συνῆψε μετὰ τῶν ἄλλων συναδέλφων του καὶ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Διδασκαλείου, οὕτω δὲ παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὸν καθένα νὰ ἀποκαλῆ αὐτὸν ἀγνώμονα καὶ ἄνθρωπον μὴ τηροῦντα τὸν λόγον του. Τοιαῦτα δὲ κοσμητικὰ ἐπίθετα νὰ μὴ ἐπιτρέψετε νὰ προσαφθοῦν πρὸς ὑμᾶς. Οὐδόλως δὲ ἐλαφρύνουν τινὲς τὴν θέσιν των, ὅσον καὶ ἂν νομίζουσιν ὅτι τυπικῶς εἶναι ἐν τάξει, προσπαθοῦντες διὰ λόγους «ἀσθενείας» νὰ ἐπιτύχουσιν τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν τοῦ συσσιτίου.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀντιγράφω ἐδῶ σχετικὸν ἀπόσπασμα τῆς ὑπ' ἀριθ. 10 π. ἔ. ἀποφάσεως τοῦ Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου τοῦ Διδασκαλείου ληφθείσης ἐπ' ἀφορμῇ ἀδικαιολογήτου ἐγκαταλείψεως τοῦ Οἰκοτροφείου ὑπὸ δύο περυσινῶν μαθητῶν. Ἴδου αὕτη. «Τὸ Συμβούλιον . . . ἐξουσιοδότησε τὸν Διευθυντὴν τοῦ Διδασκαλείου ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν τάξιν ὅτι οὐδόλως εἶναι διαθεθειμένον νὰ δεχθῆ τὴν παραμικροτέραν διατάραξιν τῆς ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ ἰδρυμένης σχολικῆς ζωῆς».

Ὁ Διευθυντῆς

MIX. Π. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Δείγμα ἀποδόσεως λογαριασμοῦ (κεφ. Δ. ἐδ. 12) ὑπάρχει εἰς τὴν σελ. 24 τῆς περυσινῆς Ἐπετηρίδος, παραθέτομεν δὲ καὶ ἕτερον ἐνταῦθα ἐκ τῆς ἐφετεινῆς κινήσεως τοῦ Οἰκοτροφείου.

«Παρελάβομεν τὴν 13 τοῦ μηνός Ἀπριλίου ἐκ τῆς προηγουμένης ἐπιτροπῆς 88 ἀγὰ καὶ δραχμὰς 390,60 ἀπὸ τὸν ταμίαν » 3,000

ἦτοι τὸ ὅλον »

Ἐκ τούτων ἐξωδεύσαμεν »

3,390,60

1,718,50

τὰς

δ' ὑπολοίπους 1672,10 παραδίδομεν εἰς τὴν διάδοχον ἐπιτροπὴν. Ἀφίνομεν χρέος 133 ψωμιὰ ἦτοι δρ. 1037, 40. Ἐκ τῶν 133 ψωμιῶν παραδίδομεν εἰς τὴν παραλαμβάνουσαν Ἐπιτροπὴν 19 1/4. Ἐπίσης παραδίδομεν 84 ἀγὰ βρασμένα καὶ 3 ἄβραστα, 2 ὀκ. κρι-θαράκι καὶ 1/2 ὀκὰ βούτυρο. Ὁ Ἀλεξανδρίδης προσῆλθεν εἰς τὸ συσσίτιον τὴν Δευτέραν, τὴν Τρίτην ἀπεχώρησεν ὁ Φλώρος. Ὁ ἴδιος προσῆλθε τὴν Κυριακὴν.

Ἐν Καστορίᾳ τῇ 20 Ἀπριλίου 1925

Ἡ παραδίδουσα Ἐπιτροπὴ

Ἡ παραλαμβάνουσα Ἐπιτροπὴ

(Ὑπογραφή)

(Ὑπογραφαί)

κ.τ. ἀριθ.	ἡμερῶν.	Τρόφιμα	βάρη		μερικὴ τιμὴ		ὀλικὴ τιμὴ		Ἡ ἐπὶ τοῦ συσσιτίου ἐπιτροπῆ
			ὀκ.	δραμῖα	δραχ.	λεπτ.	δραχ.	λεπτ.	
1	27	Ζάχαρη	2		13	50	27		
2		Κρομμυδάκια	15	μάτσα	2		30		
3		Σέλινο	15	μάτσα			5		
4		Ὅρουζα	1		11	50	11	50	
5		Πιπέρι		50	56		7		
6		Ἐλαιον	2		27	50	55		
7		Σπανάνι	15		1	50	22	50	
8		Ἀγὰ	10		1		10		
9		Κρόμμυα	4	πλέ-χτρος	3		12		
							ἄθροισις	180	

Βιβλία λογιotoῦ (κεφ. Ζ'. ἐδ. 1 κανονισμοῦ)

1 Καθαρόν συσσιτίου

Ἄπριλιος 1925

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀντιγράφεται εἰς μέγα σχῆμα ἐκ τοῦ προχείρου συσσιτίου μετὰ περισσοτέρας ἔμως προσοχῆς ἢ ἐκεῖνο «κτῆμα ἐς αἶε» (κεφ. Δ. ἐδ. 10). Τοιοῦτου «προχείρου» δείγμα ὑπάρχει εἰς τὴν σελ. 23 τῆς περυσινῆς ἐπετηρίδος, ὅμοιον δὲ μετὰ τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν καθαρόν συσσιτίου εἶναι τὸ ἐν τῇ σελ. 26 τῆς αὐτῆς ἐπετηρίδος καθαρόν συσσιτίου μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ διάφορα τρόφιμα μετὰ τῶν τιμῶν των κατεγράφοντο ἐφέτος εἰς τὴν δεξιὰν σελίδα τοῦ βιβλίου τούτου κεχωρισμένως καθ' ἑβδομάδα, ἵνα ἐλέγχεται εὐκολώτερον ἢ ἐπὶ τοῦ συσσιτίου ἐπιτροπῆ, καὶ κατὰ μῆνας πάλιν κεχωρισμένως, ἵνα εἶναι πρόχειρα ἀμέσως τὰ ἔξοδα ἐκάστου μηνός.

Εἰς τὴν ἀριστερὰν σελίδα καὶ ἐντὸς τῆς περιοχῆς ἐκάστου μηνός κατεχωρίζοντο ὑπὸ τοῦ λογιστοῦ διάφοροι λογαριασμοί, ἵνα παρέχουν καθ' ἑκάστην στιγμὴν εἰς τὸν βουλούμενον εὐχερῆ τὸν ἔλεγχον τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Οἰκοτροφείου. Ἴδου τοιοῦτοί τινες λογαριασμοί (τῆς ἀριστερᾶς σελίδος).

α' Μὴν Μάρτιος

Ἄθροισαις μερικῶν ἐξόδων

1) Μεταφέρονται ἐκ τοῦ προηγουμένου μηνός ὡς ἔξοδα τῆς	1-3 25 δραχ. 702,60
2) Διὰ τὴν ἀγορὰν τροφίμων ἀπὸ 2 ἕως 8-3 25 »	2880,20
3) » » » » 9 » 15-3-25 »	2945,50
4) » » » » 16 » 22-3-25 »	3403,60
5) » » » » 23 » 29-3-25 »	3027,20
6) » » » » 30 καὶ 31-3-25 »	852,50
ἄθροισμα	13811,65

7) Κάρδουνα ὁλοκλήρου τοῦ μηνός (31 ἡμ. × 14 ὄκ. ἡμερησίως = 434 ὄκ. × 2,20 δρ ἐκάστην ὄκ. = δραχ. 944,80

Ἦτοι ἔξοδα ὁλοκλήρου τοῦ μηνός » 14766,45

β'. Ἄθροισμα συσσιτούντων

1η	Μαρτίου συσσιτούντες	38
2—8	» »	280
9—1	» »	295
16—22	» »	300
23—26	» »	300
30 καὶ 31	» »	86

σύνολον συσσιτούντων μηνός Μαρτίου 1300

γ'. Ὑπολογισμὸς ἡμερησίας ἀναλογίας.

Ἐξοδα Μαρτίου (1-31) δρ. 14766,65: 1305 (συσσιτούντων) = 11,36 δ. ἦτοι ἀναλογία ἡμερησίας δαπάνης Μαρτίου 1925 κατὰ μαθητὴν 11,40 δρ.

δ') Διὰ νὰ παρακολουθῆ ὁ λογιστὴς μας καὶ τοὺς παραδίδοντας καὶ τοὺς παραλαμβάνοντας καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα, ἀλλὰ καὶ διότι καὶ λάθη εἶναι δυνατόν νὰ συμβοῦν, συνέτασεν εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ καθαροῦ συσσιτίου ἀπέναντι τῶν ἐξόδων ἐκάστης ἑβδομάδος ἴδιον λογαριασμόν, ὅστις ἔπρεπε νὰ συμπύπτη μετὰ τὸν λογαριασμόν τῶν ἐπιτροπῶν. Οὕτως ὁ ἐν τῇ σελ. 73 τῆς ἐπετηρίδος ταύτης λογαριασμός διατυποῦται ὡς ἑξῆς ὑπὸ τοῦ λογιστοῦ μας.

Χρονολογία			λεπτομέρειαι	χρηματικά ποσά		Ὑπογραφαὶ λογιτοῦ καὶ ἐπιτροπῆς
ἡμ.	Μὴν	ἔτος				
13	Ἄπρ.	1925	ἀπὸ τὴν προκάτοχον ἐπιτροπῆν	390	60	
»	»	»	ἀπὸ τὸν Τομίαν	3000		
			ἄθροισαις	3390	60	
			ἀφαιροῦνται ἔξοδα πληρωθέντα ἀμέσως	1718	50	
			μένουν	1672	10	

Ἦτοι παραδίδονται εἰς τὴν διάδοχον ἐπιτροπῆν μετρητὰ δρ.

χιλίας ἑξακόσιαι ἑβδομήκοντα δύο καὶ $\frac{10}{100}$ καὶ χρέος εἰς τὸν ἀρτοποιὸν ἀνερχόμενον εἰς δραχμὰς 1037,40.

Καστορία τῆ 21 Ἀπριλίου 1925

Ὁ Λογιστῆς

Διον. Δρακούσης

2. Βιβλίον καταθέσεων.

Τοῦτο εἶναι ἐν τετράδιον εἰς μέγα σχῆμα, ἐν τῷ ὁποίῳ καταγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν συσσιτούτων κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν. Δι' ἕκαστον ὄνομα πρέπει νὰ ἀφαιροῦνται δύο σελίδες ὥστε ν' ἀποτελεῖται ἰδία μερὶς δι' ἕκαστον μαθητὴν. Ὅταν ὁ ἐπὶ τῆς ἐξαργυρώσεως τῶν ἀποδείξεων μαθητῆς ἔφερε τὰ χρήματα ἐκ τοῦ ταμείου καὶ παρέδιδε ταῦτα εἰς ἐμέ, συγχρόνως ἐνεχειρίζε καὶ σημεῖωμα εἰς τὸν λογιστὴν, ὁ ὁποῖος ἐπίστως ἐκαστον μαθητὴν διὰ τοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν οὗτος κατὰ τὸν μῆνα (π. χ. ὁ Α 316 δρ., ὁ Β 395 δρ.) καὶ δι' οὗτινος ἄλλου ποσοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ κατέθετεν οὗτος συμπληρωματικῶς, ὅταν ἡ ἀναλογουσα κατὰ μῆνα δαπάνη ὑπερέβαινε τὴν ἐκ μισθοῦ κατάθεσίν του. — Εἰς τὴν μερίδα ἐκάστου μαθητοῦ παρὰ τὰς ἐκάστου καταθέσεις δύναται νὰ καταγράφεται μὲ τι ποσὸν εἰς διαφόρους ἐποχὰς φαίνεται χρεωμένος ὁ μαθητῆς διὰ νὰ γνωρίζῃ ἀμέσως καὶ οὗτος, ὡς καὶ ὁ λογιστῆς, τι εἰς οἵανδήποτε στιγμὴν κάμνει νὰ πληρώσῃ.

3. Ἐλεγχος συσσιτούντων.

Εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων βιβλίων τοῦ συσσιτίου. Ὅμοιον πρὸς τὸν ἔλεγχον τῶν συσσιτούντων τοῦ στρατοῦ εἶναι ἐν τετράδιον εἰς μέγα σχῆμα καὶ μὲ ἀρκετὰ φύλλα, ὥστε νὰ ἐπαρκῆ νὰ ἀντιγράφωνται κατὰ μῆνα τὰ ὀνόματα τῶν συσσιτούντων κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς σελίδος. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀριστερᾶς σελίδος καὶ μέρος τῆς δεξιᾶς χαρακώνομεν διὰ κατακόρυφων γραμμῶν, ὥστε ν' ἀποτελεσθῶν 30 ἢ 31 μικραὶ στήλαι, ὅσαι αἱ ἡμέραι ἐκάστου μηνός, τὰς ὁποίας μάλιστα σημειοῦμεν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στηλῶν τούτων (ἴδὲ τὸ κατωτέρω σχετικὸν ὑπόδειγμα). Ὅταν ὁ μαθητῆς εἶναι παρῶν — καὶ εἶναι παρόντες σχεδὸν πάντες καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς ἡμέρας τοῦ μηνός, ἐκτος ἐὰν ἀσθενοῦν — σύρομεν κατακόρυφον μικρὰν γραμμὴν ὑπὸ τὴν ἀντίστοιχον

ἡμερομηνίαν, εἰδημή, ἐν ἀπουσίᾳ, σύρομεν μικρὰν ὀριζοντίαν ἢ γράφομεν μηδὲν (0). Εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μηνός ἀθροίζομεν τὰς κατακόρυφους γραμμὰς ἀκολουθοῦντες ὀριζοντίαν διεύθυνσιν καὶ τὸ ἄθροισμα τὸ δηλοῦν τὰς ἡμέρας παρουσίας τοῦ τροφίμου (30, 31 κ.λ.π.) τὸ γράφομεν ἐν ἰδιαιτέρᾳ στήλῃ πλησίον τῆς τελευταίας ἡμερομηνίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προσθέτοντες εὐρίσκομεν τὰς ἡμέρας παρουσίας καὶ τῶν λοιπῶν συσσιτούντων. Παρὰ τὴν καθ' ὀριζοντίαν διεύθυνσιν πρόσθεσιν ταύτην προσθέτομεν τὰς ἡμέρας παρουσίας καὶ κατ' ἄλλην σειρὰν, ἀκολουθοῦντες δηλ. κατακόρυφον διεύθυνσιν, τὸ δὲ ἄθροισμα γράφομεν εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος ὑπὸ τὴν προστιθεμένην στήλην. Καὶ ἐνῶ κατὰ τὴν πρώτην πρόσθεσιν εὐρίσκομεν τὰς ἡμέρας παρουσίας τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ καθ' ὅλον τὸν μῆνα, κατὰ τὴν δευτέραν πρόσθεσιν εὐρίσκομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν συσσιτούντων κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν. Τὰ τοιαῦτα, ἐκ κατακόρυφου προσθέσεως, ἄθροισματα πρὸς εὐκολίαν μας διαχωρίζομεν εἰς ἄθροισματα ἑβδομάδων (εἰς τὸν στρατὸν δεκαήμερων), διότι ἑβδομαδιαία εἶναι ἡ ὑπηρεσία καὶ ἡ διαχειρίσις ἐκάστης ἐπιτροπῆς. Ἐκ τοιαύτης προσθέσεως προέκυψε τὸ ἐν τῇ σελίδι 75 ἀναγραφόμενον.

	β' ἄθροισμα συσσιτούντων		
(δηλαδὴ	1	Μαρτίου συσσιτούντες	38
	2 — 8	»	280
	9 — 15	»	295
	16 — 22	»	300
	23 — 29	»	301
	30 καὶ 31	»	82

σύνολον συσσιτούντων κατὰ Μάρτιον 1300), διὰ τοῦ ὁποίου διαιροῦμεν τὴν ἐκ τοῦ καθαροῦ συσσιτίου προκύπτουσαν μηνιαίαν δαπάνην, ὅπως ἀνωτέρω τὰς 14,766,45, καὶ εὐρίσκομεν ὡς μέσον ὄρον τῆς ἡμερησίας δαπάνης ἐνταῦθα (11,36 δρ. ἢ μᾶλλον) 11,40. Τὸ ποσὸν τοῦτο πολλαπλασιάζομεν μὲ τὰς ἡμέρας παρουσίας ἐκάστου μαθητοῦ (27 ἢ 30 κ.λ.π.) καὶ εὐρίσκομεν τὴν ὀλικὴν μηνιαίαν δαπάνην τὴν ἀναλογουσαν εἰς ἕκαστον μαθητὴν. Τὸ κάτωθι ὑπόδειγμα πιστεύω νὰ διευκρινίσῃ ὅ,τι ἀσαφῶς ἐξετέθη ἀνωτέρω.

συμπληρωματικῶν καταθέσεων ἔλαβον δραχμὰς 17520. Ταῦτα διέθεσα ὡς ἑξῆς :

Εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν	A'	5000	(Ἀδάμ. κ.λ.π.)
»	»	B'	4000 (Διάκος κ.λ.π.)
»	»	Γ'	5000 (Γζιαρᾶς κ.λ.π.)
»	»	Δ'	3520 (Χέλμης κ.λ.π.)

Ἐν ὅλῳ 17520

Διὰ τοῦ ἀνωτέρω τρόπου ἐξελέγχει ἕκαστος τῶν συσσιτούντων πόσα αὐτὸς κατέθεσε καὶ ἂν κατέθεσαν ὅλοι καὶ πῶς ὁ ταμίας διέθεσε τὰ εἰς χεῖράς του χρήματα, τέλος δ' ἂν ἔμεινε εἰς αὐτὸν ὑπόλοιπόν τι.

2. Διὰ τοῦ μελανοπίνακος ἐπίσης ὁ λογιστὴς γνωστοποιεῖ εἰς ἕκαστον τι ὀφείλει νὰ πληρώσῃ συμπληρωματικῶς ἢ καὶ τι ἔχει λαμβάνειν διότι τινὲς μαθηταί, παλαιοὶ προσωρινοὶ δημοδιδάσκαλοι, ἐμισθοδοτοῦντο διὰ 400 δρχ. μηνιαίως καὶ κάτι ἐπερίσσευεν ἕκ τοῦ μισθοῦ των. Ἴδου πῶς ἐξευρίσκατο καὶ τοῦτο. Ἀφοῦ ἐκανονίζετο ἡ μέση ἡμερησία δαπάνη, ἐπολλαπλασιάζοντο ἐπὶ ταύτην αἱ ἡμέραι τῆς παρουσίας ἑκάστου μαθητοῦ καὶ εὕρισκετο τὸ ἀναλογοῦν εἰς ἕκαστον χρηματικὸν ποσὸν μηνιαίως. (Ἴδὲ ἀνωτέρω ὑπόδειγμα «ἐλεγχος συσσιτούντων»). Ἐκαστος δὲ μαθητὴς ἐγνώριζε τὰς ἡμέρας παρουσίας τὰς ἰδικὰς του καὶ τὰς τῶν ἄλλων καὶ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἐλέγξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐπὶ τοῦ πίνακος λογαριασμῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ λάθος συμβᾶν ν' ἀνακαλύψῃ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς ἠδύνατο νὰ συμβῇ. Μαθηταί τινες δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ πληρώσουν ἀμέσως μετὰ τὸν λογαριασμὸν τὴν συμπληρωματικὴν ἀναλογίαν των. Ὡς ἐξῆς τότε ἐκανονίζετο ἡ ὀφειλὴ των. Δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς ἀποδόσεως τοῦ λογαριασμοῦ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου μετὰ τοῦ λογιστοῦ ὄριζον τὴν πιθανὴν δαπάνην τοῦ ἐπομένου μηνός. Ἄς ὑποθέσωμεν δ' ὅτι αὕτη προϋπελογίζετο εἰς δρ. 360. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου κατεστρώνετο ὁ ἐξῆς λογαριασμός. Ὁ μαθητὴς Α. πρέπει νὰ προκαταβάλῃ τῶρα διὰ τὸν ἐπόμενον μῆνα δραχ. 360. Οὗτος χρεωστεῖ ἕκ τοῦ προηγούμενου μηνός δρ. 26, ὥστε πρέπει νὰ καταθέσῃ τὸ ὅλον 386 δρ. Τοῦ ἐπήραμεν ἀπὸ τὸν μισθὸν του τοῦ προηγούμενου μηνός δρ. 316, πρέπει λοιπὸν νὰ πληρώσῃ δρ. 70. Ἄν δὲν εἶχε τὸ ἀνωτέρω ποσόν, ἔμενε χρεωμένος καὶ ἂν δὲν

ἐξῶφλει καὶ μέχρι τέλους τοῦ μηνός (ἐπικίνδυνον πρᾶγμα), προσετίθετο ὡς θάρος εἰς τὸν ἐπόμενον μῆνα. Καλὸν ὅμως εἶναι νὰ μὴ ἀφίγη ὁ Διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου νὰ μεγαλώνη τὸ χρέος ἄνευ σοβαροῦ λόγου (ἀπορίας τοῦ μαθητοῦ).

Ἄλλ' ἀρὰ γε εἶναι ἀληθεῖς οἱ λογαριασμοὶ τοῦ λογιστοῦ; διότι γίνονται λάθη· μήπως οὗτος συνεννοούμενος μετὰ τοῦ ταμείου Διευθυντοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιάσῃ ἐξωγυωμένους τοὺς λογαριασμούς εἰς τοὺς μαθητάς καὶ λάθῃ χώραν κατάχρησις; Καὶ ἐπὶ παραδείγματος, πιθανὸν εἶναι ἐν τῷ ἀνωτέρω λογαριασμῷ ἡ μέση ἡμερησία δαπάνη νὰ εἶναι 11 δραχμαί, ἐνῷ οἱ τρόφιμοι ὑποχρεῶνται τῶρα νὰ καταβάλουν ἕκαστος 11, 40 ἡμερησίως, ὅλοι δὲ μαζί καθ' ὅλον τὸν Μάρτιον φέρουσιν ἐπὶ πλέον $(0,40 \times 1300$ ἡμέρας συσσιτίου $=) 520$ δρ. καὶ τοὺς ἄλλους μῆνας παρόμοια ποσά. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἐλεγχος καὶ νὰ προληφθῇ κατάχρησις ἢ ἐπὶ τέλος τὰ λάθη; Παρόμοιον ἐρώτημα ὑπεβλήθη κάποτε καὶ εἰς τοὺς μαθητάς του Μ.Δ.Κ., εὐρέθη δ' ὅτι οἰονδήποτε λάθος ἀκούσιον ἢ ἐκούσιον καὶ ἂν ἤθελε συμβῇ, δὲν θὰ ζημιώσῃ τοὺς μαθητάς, διότι τὸ περιπλέον καταβληθὸς ποσόν, π.χ. αἱ ἀνωτέρω 520 δρ. θὰ περιέλθουν μὲν εἰς τὸ ταμεῖον, ἀλλὰ τὸ ταμεῖον οὗτοι οἱ μαθηταὶ διὰ τῶν ἐπιτροπῶν διαχειρίζονται· δηλαδή ἂν τὸ λάθος εἶχε συμβῇ εἰς τὸν ἀνωτέρω λογαριασμὸν τῶν 17520 καὶ ἔπρεπε τὸ ταμεῖον νὰ περιέχῃ μόνον 17 χιλ. ὅχι δὲ καὶ τὰς 520, τῶρα πού ἔχει 17520, πρέπει νὰ δοθῶν παρὰ τοῦ ταμείου εἰς τὰς διοικούσας ἐβδομαδιαίας ἐπιτροπὰς τόσα ποσά (ὅπως ἀνωτέρω 5 χιλ. + 4 χιλ. + 5 χιλ. + 3520) ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ τὸ ποσὸν τῶν 17520. Ἄλλως εἶναι ἀνοικτὸς ὁ ταμίας ἀπέναντι τῆς Κοινότητος. Ἄν δὲ κατὰ τινὰ λογαριασμὸν ἤθελε τυχὸν καταβληθῇ ποσόν τι πλέον τοῦ ἀναλογούντος, τοῦτο θὰ καθαρῶς ὅλος ὁ λογαριασμός τοῦ Οἰκοτροφείου. Ἀλλὰ τοιαύτης φύσεως λάθη δὲν παρουσιάζονται οὔτε εἰς τοιαύτην ἕκτασιν. Λάθη πενταροδεκαρῶν ἢ καὶ δραχμῶν τινῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν παρουσιάσθησαν, διωρθώθησαν δ' ἀμέσως.

Εἶπον ὅσα εἶχον νὰ εἶπω ὡς πρὸς τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον ἀπὸ διαιτίας ἐφαρμόζεται ἐν τῇ διοικήσει τοῦ Οἰκοτροφείου τοῦ Μ.Δ.Κ.

Ἐπέμεινα περισσότερο ἐν τῇ ἐκθέσει λεπτομερειῶν τινων, ἵνα μὴ μείνη κανὲν σημεῖον σκοτεινόν, ἰδίως δὲ νὰ εὕρη ὁ θέλων νὰ ἰδρῶση Οἰκοτροφεῖον εἰς μονοτάξιον διδασκαλείον, διότι καὶ περὶ τούτου ὁμιλεῖ τὸ Ν. Διάταγμα περὶ μον. διδασκαλείων, ὅ,τι τοῦ χρειάζε-
ται νὰ κινηθῇ καὶ νὰ μὴ ἀποτύχη εἰς τὰ πρῶτα βήματά του. Προϊ-
ούσης τῆς λειτουργίας τὰ πράγματα μόνον θὰ εἶναι ὁδηγοὶ εἰς ἐπι-
νοήσεις ἀναλόγους πρὸς τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας ὅφ' ἃς ἤθελε λει-
τουργεῖ τὸ Οἰκοτροφεῖον. Τὸ Οἰκοτροφεῖον τοῦ Μ.Δ.Κ. ἤρχισε
λειτουργοῦν ἐφέτος ἀπὸ τῆς 17 Σεπτεμβρίου καὶ ἔληξε τὴν 27
Ἰουνίου, τὴν 28 ἐκανόνισαν οἱ μαθηταὶ τοὺς λογαριασμοὺς των
καὶ τὴν 29 ἀνεχώρησαν. Τοῦτο δεικνύει τὸ ἀπλοῦν καὶ τὴν εὐκολο-
ν ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματός μας.

Ἄν διὰ τῶν Οἰκοτροφείων ἐκτὸς οἰκονομικῶν ἐπιτυχάνονται
σκοποὶ ἄλλοι πολλαπλοὶ καὶ σπουδαῖοι, περὶ δὲ τούτου δὲν πιστεύω
νὰ ὑπάρχη ἀντίρρησης, ἃς δοκιμασθῇ καὶ παρ' ἄλλων τὸ σύστημά
μας, τὸ ὅποιον ἐπὶ τέλους φέρει τὴν σφραγίδα διαιτητοῦ πράξεως Δύ-
ναται δὲ ὑπιστάμενον τὴν ἀναγκαίαν ἐξέλιξιν νὰ εὐκολύνῃ πολὺ
τὴν ἔδρυσιν καὶ λειτουργίαν παντὸς εἴδους Οἰκοτροφείων ἐν Ἑλλά-
δι, διότι καὶ εἰς τὸ Δημόσιον οἰκονομίαν οὐχὶ ἀναξίαν λόγου πα-
ρέχει, ἐπειδὴ ἀντὶ μάγειρου καὶ τῆς ἄλλης ὑπηρετικῆς θεραπείας
χρησιμοποιεῖ ὡς μάγειρον τὸν ἐπιστάτην τοῦ διδασκαλείου καὶ ὡς
ὑπηρέτριαν καὶ βοηθὸν τὴν ὑπηρέτριαν τοῦ διδασκαλείου ἀντὶ δὲ
διαχειριστῶν καὶ οἰκονόμων μὲ τὰς ἀναποφεύκτους ὑπονοίας κατα-
χρήσεων χρησιμοποιεῖ αὐτοὺς τοὺς μαθητάς, οἱ ὅποιοι ὡς κέρβεροι
προστατεύουν τὴν περιουσίαν των κρατοῦντες καὶ τὰ κλειδιά τῶν
ἀποθηκῶν, καὶ αὐτοὺς ἐθίζει εἰς τὸ διοικεῖν οἶκον, πρᾶγμα σπουδαί-
οτον, πρὸς δὲ καθιστᾷ αὐτοὺς πρακτικούς εἶναι, δὲ γνωστὸν ὅτι
πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἀκατάλληλοι νὰ ἀγοράσουν ἓνα λαχανο.
Ἄλλὰ καὶ ἄλλως παιδαγωγεῖ τοὺς μαθητάς. Ἀπασχολημένου τοῦ
ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ τοῦ διδασκαλείου εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον
αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ ἐξετέλουν ἐργασίας τινὰς, δι' ἃς δυστυχῶς δὲν
ἔχομεν ἀκόμη συνθήσεις ἐν Ἑλλάδι. Εἰς μαθητῆς ἐκόμιζε τὴν ἀλ-
ληλογραφίαν ἐκ τοῦ ταχυδρομείου, πάντες δ' οἱ ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ
διαμένοντες ἐκαθαρίζον καὶ ἐτακτοποιοῦν τὰ κρεβάτια των, οἱ τὴν
ἐβδομαδιαίαν ὑπηρεσίαν ἐνεργοῦντες, οἱ τέσσαρες τῆς διοικητικῆς

ἐπιτροπῆς τοῦ οἰκοτροφείου, ἐκτὸς τῆς προμηθείας τῶν ὠνίων
κ.λ.π., ἐκαθαρίζον καὶ ἐτακτοποιοῦν τοὺς λαμπτήρας τῶν οἰκημά-
των, 5 δὲ ἢ 10 πρὸ τῆς 12 μεσημέρινης ἐξερχόμενοι τῆς διδασκα-
λας ἔκοπτον καὶ διένεμον τὸν ἄρτον, ἦντλον ἐκ τοῦ φρέατος
ὑδαρ καὶ ἐπλήρουν τὰ ποτήρια τῶν μαθητῶν, παρίσταντο κατὰ τὴν
διανομὴν τοῦ φαγητοῦ καὶ ἐσέρδιρον τοῦτο, ὥστε οἱ ἄλλοι ἐξερχό-
μενοι ἐν τῷ μεταξὺ τῆς διδασκαλίας εὕρισκον τὰ πάντα σχεδὸν
ἔτοιμα, καθίστατο δὲ δυνατόν νὰ ἀρχίσῃ τὸ φαγητὸν τὸ πολὺ τὴν
12 ὥραν, καὶ 15' καὶ ἐτελείωνε μετὰ 10' ἢ τὸ βραδύτερον τὴν 12 1/2
ὥραν. Κατὰ δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ φαγητοῦ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ
ὑπηρετοῦν τοὺς ἄλλους δίδοντες ἐλλείπον περόνιον ἢ ἄλλην τινὰ
ἐλλειψιν συμπληροῦντες. Εἶναι δὲ γνωστὸν πόσον τοιαύτη ἀνατροφή
συντελεῖ νὰ καταρρίψῃ τὴν ἔπαρσιν μερικῶν ἀνθρώπων ἰδίως νέων,
οἱ ὅποιοι νομίζουν ὅτι προορισμός τοῦ «μορφωμένου» ἀνθρώπου
εἶναι νὰ φροντίσῃ μόνον πῶς ἢ χωρίστρα τῆς κόμης του νὰ εἶναι
εὐθύγραμμος δίκην σκοπευτικῆς γραμμῆς ἢ δὲ τσάκισις τῆς περι-
σκελίδος αἰχμηρὰ ὡς κόψις ξυραφίου.

15. Ἐθνικὰ Οἰκοτροφεῖα τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς.

Κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1924-25 ἰδρύθη καὶ ἐν Καστορίᾳ
παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ὑγιεινῆς Ἐθνικὸν Οἰκοτροφεῖον. Τότε
τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ὑ-

Σημειώσεις. Τὸ Οἰκοτροφεῖον τοῦ Μ.Δ.Κ. ἐξῴθευσε συμφώνως πρὸς τὸ κα-
θερὸν συστατικὸν κατὰ τοὺς μῆνας τῆς λειτουργίας του ἦτοι ἀπὸ 17 Σεπτεμβρίου
1924 μέχρι 27 Ἰουνίου 1925 συμπεριλαμβανομένης δραχ. 111647, 90, κατὰ μῆνα
δ' ἕκαστος μαθητῆς κατὰ μέσον ὄρον δραχμὰς 330 ὑπὸ τὸ ἐξῆς γενικὸν πρό-
γραμμα διαίτης. Ἐτραγοῦν οἱ μαθηταὶ τετράκις τῆς ἐβδομάδος, τοῦλάχιστον, κρέας,
ἄπαξ (ἢ καὶ δις) ὀψάριον, ἐξάκις ὄσπριζ καὶ γαλινὰ, ἄπαξ λαχανικά, ἄπαξ ζυμα-
ρικά ἢ ρύζι καὶ τέλος ἄπαξ τῆς ἐβδομάδος αὐτὰ τρία ἢ δύο μὲ τυρὶ. Τὴν πρωτὴν
ἐπιδοτο ρόφημα τσάι, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους Ἀπριλίου καὶ ἐξῆς γάλα. Ὑπῆρξεν ὁμοῦ
περιστάσις, καθ' ἃς μεταβάλλετο τὸ ἀνωτέρω πρόγραμμα διὰ δυσκολίαν περὶ
τὴν προμήθειαν τῶν τροφίμων. Οὕτω τὸ κρέας ἐτρώγετο συχνότερον ἢ ὡς ἀνω-
τέρω ἀναφέρεται πλὴν δύο μηνῶν τοῦ χειμῶνος, καθ' οὓς δι' ἐλλείψιν τῆς ἀγο-
ρᾶς δὲν καταρθώναμεν νὰ φθάνωμεν ἐνίοτε οὐδὲ τὰς τέσσαρας φορὰς τοῦ προ-
γράμματος, μετὰ τὸ Πάσχα ὁμοῦ ἀπετέλει τὴν κυριώτεραν τροφήν τῶν μαθητῶν
τὸ δὲ ψάρι συχνὰ ἀντικαθίστα δυσσύρετα φαγητὰ ἢ ἄλλα (φασόλια κατὰ τὸ θέρος
μακαρόνια κ.λ.), διὰ τὰ ὅποια δὲν συνεφώνουν πάντες οἱ μαθηταὶ κ.λ.π.

γεινῆς νὰ διατραφοῦν ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ τούτῳ καὶ μαθηταὶ τοῦ Μ.Δ.Κ. Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ὑγεινῆς ἀπήντησεν ὅτι «οὐδεμίαν πρὸς τοῦτο θὰ εἶχεν ἀντίρρησην, ἀν δὲν ἦτο ἠναγκασμένον νὰ καλύψῃ πάσας τὰς θέσεις διὰ μαθητῶν τὸ πλείστον ξενοφώνων μὴ συμπληρωσάντων μάλιστα τὴν δημοτικὴν των ἐκπαιδευσιν...». Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὑπεβλήθη τότε σχετικὴ ἀναφορὰ τοῦ Μ.Δ.Κ. ἣ ὁποία μεταξύ ἄλλων ἔλεγεν «..... Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν μαθητῶν μας μέριμναν ὑμῶν. Ὡς φαίνεται ἕως ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ὑγεινῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραμείνουν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Οἰκοτροφείῳ Καστορίας μαθηταὶ μας ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὡς δ' ἡμεῖς ἐκ τῶν πραγμάτων συνάγομεν, οὐδέποτε θὰ ὑπάρξῃ θέσις διὰ τοὺς μαθητὰς τοῦ Μ.Δ.Κ. ἐν τῷ ἐνταῦθα Οἰκοτροφείῳ, διότι ἐκαλύφθησαν αἱ θέσεις ἢ θὰ καλύπτονται αἱ τυχὸν κενούμεναι εἰς τὸ μέλλον διὰ ξενοφώνων μαθητῶν. Σημειωτέον δ' ὅτι πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα Μακεδόνων, διδασκάλων καὶ ἄλλων οὐχὶ τυχαίων, ἔχουν τὴν γνώμην ὅτι οὐδεμίαν τοιαύτην εὐκολίαν πρέπει νὰ παρέχεται εἰς ξενοφώνους μαθητὰς, διότι πολλοὶ τούτων δι' ἑλληνικῶν χρημάτων σπουδάζαντες δρῶσι σήμερον ἀνθελληνικώτατα ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Ἀλβανίᾳ ἢ ὡς Ρουμανίζοντες προπαγανδίζονται. Χωρὶς νὰ συμμερίζωμαι πλήρως τὰς ἀπόψεις τῶν τοιαύτων φρονούντων ἔχω τὴν γνώμην ὅτι καλὸν εἶναι νὰ μὴ περιορᾶται τελείως ἀπέναντι ἐνὸς τοιούτου ἀσήμου μαθητοῦ, οἷοσδήποτε καὶ ἀν ἀποδῇ οὗτος μετὰ 10 ἢ 15 ἔτη, ἕνας μαθητῆς μονοταξίου διδασκαλείου ἢ καὶ ὀλόκληρον μον. διδασκαλεῖον τὸ ὅποιον διὰ τῶν σπουδαστῶν του εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀνοίξῃ 50 ἢ 60 κλειστά σχολεῖα καὶ νὰ παράσχη ἀπτήν ὠφέλειαν ἐν τῷ παρόντι ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς εἰς τὸ ἀβέβαιον μέλλον προκυφούσης ἐκ πολλῶν ξενοφώνων μαθητῶν διαιτωμένων ἤδη εἰς τοῖς Ἐθνικοῖς Οἰκοτροφείοις. . . . Διὰ τοῦ κ. Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ τῆς ΙΑ' Ἐκπαιδευτικῆς περιφέρειας ὑπέβαλον ἀναφορὰν (ἰδὲ ἀμέσως κατωτέρω) καὶ παρακαλῶ τὸν Σὸν Ὑπουργεῖον πᾶσαν νὰ καταβάλλῃ ἐνέργειαν ὥστε τὰ οἰκοτροφεῖα καὶ ἄλλα παρόμοια καταστήματα νὰ θεωρηθοῦν ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ὑπαγόμενα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἢ νὰ ληφθοῦν ἀνάλογα μέτρα, ὥστε ταῦτα νὰ μὴ ἀποστῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ χαρακτῆρος, τὸν ὅποιον ὀφείλουν νὰ

ἔχουν...» Ἴδου καὶ ἀπόσπασμα τῆς ἀνωτέρω μνημονευομένης ἀναφορᾶς: «...Ἐπὶ τῇ εὐκαρίᾳ ταύτῃ—καὶ τοῦτο ἀποσκοπεῖ ἡ ἀναφορὰ μου αὕτη—ὕποβάλλω γνώμην, ὅτι εἶναι ἀνάγκη τὰ Ἐθνικὰ οἰκοτροφεῖα ταῦτα νὰ θεωρηθοῦν Ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, διότι δὲν βλέπω τὸν λόγον, δι' ὃν ὑπαρχούσης ἀνάγκης δύνανται ἀφθόνως μὲν καὶ ἐνλίπε ἀσκόπως νὰ δαπανοῦν τὰ Ὑπουργεῖα Ὑγεινῆς καὶ Ἐξωτερικῶν πρὸς ἴδρυσιν οἰκοτροφείων καὶ παρόμοιων ἄλλων ἰδρυμάτων, νὰ μὴ δύναται δὲ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, διὰ τῶν τεχνικῶν μέσων τὰ ὅποια διαθέτει (ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ κ.λ.π.), νὰ κανονίσῃ σκοπιμώτερον καὶ νὰ κατευθύνῃ τὴν μόρφωσιν τῶν συναθροιζομένων ἐν αὐτοῖς μαθητῶν. Διότι δὲν πρόκειται διὰ τῶν οἰκοτροφείων νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ σχετικὴ καλοπέρασις ἀριθμοῦ τινος μαθητῶν, ἀλλὰ νὰ διαπνέῃ ταῦτα ὠρισμένου μορφωτικὸς σκοπός, τὸν δὲ σκοπὸν τοῦτον τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας εἶναι εἰς θέσιν νὰ δώσῃ...». Παραπλησίαν γνώμην ἐκφέρει καὶ ὁ κ. Ν. Καραχρίστος ἐν τῇ ἀνωτέρω μνημονευθεισῇ ἐκφέρει καὶ ὁ κ. Ν. Καραχρίστος ἐν τῇ ἀνωτέρω μνημονευθεισῇ ἀπαιτημάτων του «Ἡ Κοινωνία μας καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς» ἀπαιτημάτων, ἵνα οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ καὶ πρὸ πάντων οἱ διευθυνταὶ τῶν διδασκαλείων ἔχουν τὴν ἐποπτείαν τῶν οἰκοτροφείων τούτων, οἱ δ' ἐν αὐτοῖς διαιτωμένοι μαθηταὶ νὰ γίνωνται διδάσκαλοι. Τοιαῦτα δὲ θὰ φρονοῦν ὅσοι ἐξῆσαν ἐν οἷς μέρεσιν εἶναι ἰδρυμένα τοιαῦτα Οἰκοτροφεῖα.

16. Ἡ τελευταία συγκέντρωσις τοῦ Μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας.

Πρὶν ἀποχωρισθῶν ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τοῦ Διδακτικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Διδασκαλείου, ἠθέλησαν οἱ μαθηταὶ νὰ διαδηλώσουν τὰ κατέχοντα αὐτοὺς συναισθήματα διὰ τινος ἀποχαιρετιστηρίου γεύματος. Τὴν ἐσπέραν λοιπὸν τῆς 28 Ἰουνίου συνεκεντρώθησαν ἐν τῇ εὐρείᾳ αἰθούσῃ τοῦ Διδασκαλείου ἐκτὸς τῶν μαθητῶν ὁ φίλος τοῦ διδασκαλείου κ. Γύπαρης, ἐπιθεωρητῆς τῶν δημοτ. σχολείων, καὶ οἱ καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι Δες Μαλ. Χατζηαθανασίου καὶ Ἀλ. Μάνου καὶ οἱ κ. κ. Διάκος, Καραγκούνης, Παρλαπάνης καὶ Παπαναστασίου. Ὑπῆρέτουν τοὺς συνδαιτυμόνας τέσσαρες

μαθηταί του Διδασκαλείου. Ὡς εἰκός εὐθυμία ἀκράτητος, εὐθυμία ἡμέρας ἀπαλλακτηρίου δεινῶν ἐπεκράτησεν, ἄσματα ἀντήχησαν, προπόσεις ἀντηλλάγησαν, καλαμπούρια διεσταυρώθησαν, ἐκυμάτισεν ὁ λάρυγξ τοῦ Παπαναστασίου καὶ τὸ δοξάρι τοῦ Παρλαπάνη δὲν ἔμεινεν ἀργόν. Ὁ Μπαταριάς τῆς λίμνης τῆς Καστοριάς εἰς τὸ βιολί, ἔκαμε πάλιν τὸ θαῦμά του. Κατὰ τὸ γεῦμα τοῦτο ἀπεχαιρέτισα τοὺς μαθητάς μου διὰ τῶν ἐξῆς :

Ἀγαπητοί μου,

Τελευταῖον ἤδη πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐπισήμῳ συγκεντρώσει ἐμιλῶν, καθήκον ὑπολαμβάνω συγκεφαλαιούμενος, ἐὰν εἶναι δυνατόν τοῦτο, τὴν διδασκαλίαν μου νὰ ἀπευθύνω πρὸς ὑμᾶς τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις οὐχὶ ἀσχέτους πρὸς τὸ ἐν τοῖς ξενοφώνοις πληθυσμοῖς ἔργον σας. Πρὶν ἀπέλθετε ἐντεῦθεν διδάσκαλοι καὶ τυπικῶς τώρα πλέον, ρίψατε ταχὺ βλέμμα εἰς τὴν δυνυθεῖσαν ἐν τῷ διδασκαλείῳ ἐνεαμνηνον κοινήν ζωὴν. Εἶναι τοῦτο ἀναγκαιότατον.

Ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος συναθροισθέντες ἐνταῦθα παρατηρήσατε τὸν ἰδιαιτερόν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἐκάστου ὑμῶν, ὅστις ἀπεκρυσταλλοῦτο εἰς γενικωτάτους χαρακτηρισμοὺς τῶν διαφορῶν τμημάτων τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος (Πελοποννήσιοι, Στερεολλαδίται κ.λ.π.).

Μακρῶν καὶ τυραννικῆ δουλεία, δουλεία Τουρκικῆ, παρὰ δὲ ταύτην ἐπίμονοι προπαγανδιστικαὶ ἐνέργειαι ξένων ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ φθείρουν αἰσθητότερόν πως τὰ κοινὰ ἑλληνικὰ χαρακτηριστικὰ εἰς τὴν περίξ ὑπαιθρον χώραν, ἐν τῇ ὅποια μέλλετε νὰ διδάξετε. Γενικὴν τινα εἰκόνα τοῦ λαοῦ τῶν χωρῶν ἔχετε σχημακτίσει ἀπὸ τὰς ἐδομοαδιαίας ἀγορὰς τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἀπὸ τὰς ἐπισκέψεις μας εἰς τὰ ξενόφωνα χωρία. Ἀλλὰ δὲν ἐγνωρίσατε ἀκόμη τὸ πᾶν. Ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐμβαθύνοντες εἰς τὰς λεπτομερείας θέλετε ἀνακαλύψει παρὰ τῷ λαῷ, τὸν ὅποιον μέλετε νὰ διαπλάσετε, ἀρετὰς πολυτίμους, ἐργατικότητα, εὐπλαστον, καρτερίαν, ἀγάπην πρὸς τὸ πάτριον ἔδαφος κ.τ.τ. Ταύτας ἐκμεταλλεούμενοι θέλετε δι' ἐπιμονῆς καὶ ἀκολουθίας καὶ ἀνεκτικότητος καὶ ἀγάπης καλλιεργήσει παρ' αὐτοῖς τὴν φιλαλήθειαν, τὸ θάρρος τῆς γνώμης, τὸ διαφέρον ὑπὲρ τῶν κοινῶν, τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Πατρίδα, τὴν συνεργασίαν. Εἶπον

«μετ' ἀγάπης». Χωρὶς νὰ ἐπαναλάβω πρὸς ὑμᾶς τὸν γνωστὸν πρὸς τὴν Ἀγρίππην ὕμνον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, σὰς ὑπεθυμίζω ὅτι ἡ ἀνιδιοτελεὴς ἀγάπη, ἡ πρόθυμος εἰς θυσίας, εἶναι εἰκανὴ πολλὰκις νὰ ἐξεύρη τὰς ὀρθοτέρας τῶν λύσεων ἐπὶ πολλῶν ζητημάτων.

Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς τονίζω πρὸς ὑμᾶς. Τὸ ἔργον σας, ἔργον ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ Ἰησοῦ, μηδέποτε νὰ θελήσετε νὰ προσμετρήσετε πρὸς ὕλικὰς ἀπολαβὰς. Ταχθέντες ὡς ὄδηγοὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ πρέπει, ὡς εἰς νεφέλην φωτεινὴν ἀποβλέποντες, νὰ ἔχετε πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὑμῶν τοὺς λόγους τοῦ Kerschesteiner, τοὺς ὁποίους ἐπαναλαμβάνω πάλιν ἐνταῦθα. «Τὸ διευθύνειν καὶ διδάσκειν ὅσον τὸ δυνατόν εὐσυνειδήτως τάξιν τινα, διότι ἀνελάδομεν τὸ ἔργον τοῦτο ὡς διδάσκαλοι καὶ διότι ἀμειδόμεθα, δὲν εἶναι ἀκόμη ἠθικόν τι. Τὸ πράττειν τοῦτο χωρὶς νὰ λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἀμοιβήν, ἀλλὰ διότι ἄλλως ἐνεργούντες θ' ἀπεδάλλομεν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐκτίμησιν, εἶναι βεβαίως ἠθικόν. Τὸ πράττειν τοῦτο ἐκ καθαρᾶς εὐαρεσκείας πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν, τὴν ἐσωτερικὴν ἐξύψωσιν, ἣν ἐκ τῆς ταιαύτης διαθέσεως συναισθανόμεθα, χωρὶς νὰ λαμβάνωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν τιμωροῦσαν συνείδησιν, εἶναι ἠθικώτερον. Ἀλλὰ τὸ πράττειν τοῦτο, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὠραιότερον καὶ ὑψηλότερον ἔργον τοῦ νὰ συντελῶμεν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἰς τὴν πρόοδόν τῆς τῶν ἀνθρώπων Κοινωνίας, εἶναι ἠθικώτατον». Παρόμοιοι λόγοι δὲν ἀκούονται συχνὰ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐκ τῶν ἀφορισμῶν ὁμοῦς τούτων πορίζομεθα ὅτι ἡ ἀπαίτησις τοῦ Πλουτάρχου περὶ τῶν παιδαγωγῶν, ἵνα ᾧσιν «οὗτοι τοῖς βίοις ἀδιάβλητοι, τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι καὶ τὰς ἐμπειρίαις ἀριστοί», ἀποδεικνύεται ἀνεπαρκῆς σήμερον. Ὁ ἀνθρώπος ζῶν ἐν κοινωνίᾳ ἀνθρώπων ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προσφέρῃ τὰς δυνάμεις του ὑπὲρ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, τὸ ὅποιον τὸν προστατεύει. Ἐν δὲ τῇ ἀπαιτήσει ταύτῃ διαγράφεται σειρά νέων ὑποχρεώσεων ὑμῶν. Οὐχὶ διδάσκαλοι μόνον ἐντὸς τῆς αἰθούσης, ἀριστοὶ ἐπιστήμονες καὶ ἀριστοτεχνικοὶ χειρισταὶ τῶν νεωτάτων διδακτικῶν μεθόδων, ἀλλ' ὄδηγοὶ ἀτυχήσαντος λαοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἡ μακρῶν δουλεία ἐνεκόλαψε μετὰ τῆς ἀμαθείας πλείστας προ-

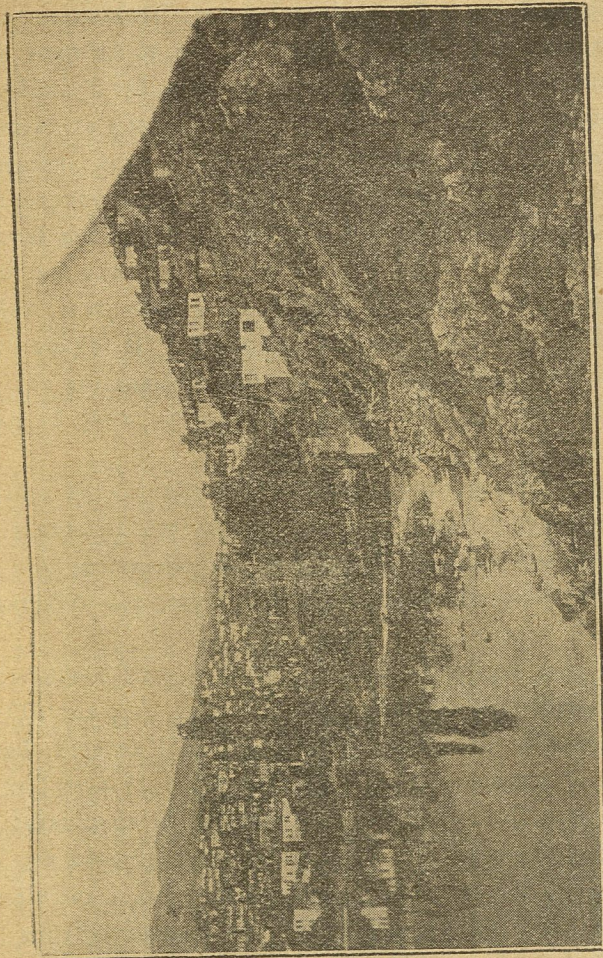
(1) Σχολεῖον ἐργασίας μετὰφρασις Γεωργιανί. Ἀθῆναι 1916. σελ. 50.

λήψεις, ιεροφάνται ἀληθεῖς τῆς παιδείας καὶ ἀκάματοι δαδούχοι τῆς πραγματικῆς μορφώσεως, οὐχὶ ἀσκοὶ πεφυσημένοι, ἀλλὰ φιλόανθρωποι ἠγεμόνες ἀφειδῶς δαπανῶντες ἐκ τῆς ὑπερέρας προσωπικότητος ὑμῶν καὶ τῆς περιουσίας τῶν ἐφοδίων σας πρὸς εὐτυχίαν τῶν πνευματικῶν ὑπηκόων σας.

Σεῖς ἐρμηνευταὶ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν ἠθικῶν διδαγμάτων ἐνορακῶταί θ' ἀναπληροῦτε ἐν πολλοῖς τὸν ἀγράμματον ἱερέα. Σεῖς λύοντες τὰς ἀναποφεύκτους διαφορὰς τῶν χωρικῶν, εἰρηνοποιοὶ συμφιλιωταὶ γινόμενοι, θ' ἀξιωθῆτε νὰ ἴδετε τὸν παρχίδεισον ἐπὶ τῆς γῆς βασιλεύοντα. Ἐκεῖ εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ ἀλώνι τοῦ χωρίου θὰ μεταβάλλεσθε εἰς γεωπόνους καὶ ἰατρούς, εἰς ἐξηγητὰς νόμων καὶ ἐγκυλίων, εἰς θεραπευτὰς πάσης ἀνάγκης.

Τότε δὲ θὰ ὁμολογήσετε ὅτι αἱ γνώσεις σας θ' ἀποδειχθοῦν ἀνεπαρκεῖς. Τὰ βιβλία, ἡ περιβάλλουσα ὑμᾶς φύσις, ἡ προσεκτικὴ παρατήρησις καὶ αὐτοσυγκέντρωσις θὰ συμπληρώσουν τὴν μόρφωσιν ὑμῶν. Ὅστω βελτίονες ὑμῶν αὐτῶν γενόμενοι θὰ δρέπετε δαψιλεῖς τοὺς καρπούς τῶν τοιούτων προσπαθειῶν σας.

Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα θὰ διδάξετε τοὺς μεθ' ὧν θ' ἀναστρέφεσθε ὅτι ἡ εὐτυχία ἐκάστου ὑμῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς εὐημερίας τῆς ὅλης πατρίδος. «Ἐγὼ μὲν ἠγοῦμαι, λέγει ὁ Περικλῆς, πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθομένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην· καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν διαφθειρομένης τῆς πατρίδος οὐδὲν ἦσσαν ξυναπόλλυται, κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ πολλῶ μᾶλλον διασφύζεται». Παρὰ τὴν ὠφελιμοκρατικὴν ταύτην ἄποψιν ἀντλοῦντες διδάγματα ἐκ τῆς ἱστορίας θὰ ἐνθυμησθε πάντοτε ὅτι ὁ θεῖα Πρόνοια τοποθετήσασα τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐν τῇ νοτιανατολικῇ ταύτῃ γωνίᾳ τῆς Εὐρώπης ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸ βαρὺν, ἀλλὰ καὶ τιμηματικὸν προορισμὸν τοῦ προμαχεῖν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ κατὰ τῆς Ἀσιατικῆς βαρβαρότητος. Ἡ πίστις εἰς τὸ εὐγενὲς τοῦτο ἰδεῶδες ἄς ἐμψυχώνη καὶ θερμαίνῃ τὸ ἔργον σας. Ἀποβλέποντες εἰς τὰπεριβάλλοντα ἡμᾶς βουνὰ καὶ τὰ νέφη, τὰ ὅποια περὶ αὐτὰ συσσωρεύονται, πράγμα ἕπερ κάλλιστα πάντων σεῖς γνωρίζετε, μεταδληθῆτε εἰς Ἀκρίτας ἀγρόπνους καὶ ἀκάμπτους ὑπερασπιστὰς τῆς

Ἡ πόλις καὶ ἡ λίμνη Καορούς.

γῆς ταύτης ἦτις ἤτό ποτε κέντρον καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Πάντα δὲ ταῦτα οὐχὶ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου καὶ εὐκόλως, ἀλλὰ μετὰ μεγίστων δυσχερειῶν θὰ ἐπιτελοῦνται. Ὁπλισμένοι διὰ βουλήσεως ἰσχυρᾶς καὶ συνακολούθου, πρὸς δὲ τὸ καθήκον καὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς πίστιν ἀκαταπάλαιστον τρέφοντες, δὲν θ' ἀποδειλιάσετε πρὸ οὐδενὸς ἐμποδίου. Ἡ μικρὰ ἐν τῷ Διδασκαλείῳ κτηθεῖσα πείρα, ἐνθα ἐμπόδια κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον σοδάρᾳ ὑπερενικήσατε ἐν τῇ κυβερνήσει τοῦ Οἰκοτροφείου καὶ τῆς Κοινότητός σας καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ ὑμῶν, ἔστω ὑμῖν ὁδηγὸς ὅτι ἀξιόλογα ἔργα ἡρέμα καὶ σωφρόνως, οὐχὶ δὲ δι' ἐνεργειῶν σπασμωδικῶν καὶ διὰ μιᾶς ἐπιτελοῦνται. Τοῦτο οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονήσετε, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς τέλος δὲν πρέπει νὰ σας διαφεύγη. Ἡ ἰσχυρὰ βούλησις τότε μόνον ὠφελεῖ ὅταν καθοδηγῆται ὑπὸ εὐθυκρίσιας καὶ καταυγάζεται δι' ἠθικοῦ βίου. Ἐὰν τὸ ἅλας μωρανθῇ ἐν τίνι ἀλιθίησεται;

Μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστιν τὴν ἀκράδαντον, ἣν τρέφω πρὸς ὑμᾶς ὅτι τοιοῦτοι θ' ἀποδῆτε, σᾶς ἀπολύω τοῦ Διδασκαλείου καὶ προπίνω ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τοῦ ἔργου σας. Εἰς ὑγείαν σας!»

Μετὰ ταῦτα ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος τοῦ Διδασκαλείου ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς.

«Πάνε τώρα θ' μῆνες ἀπὸ τότε πού, μετὰ τὴν πειρὰ δυσόλων προβλέψεις, ξεκινούσαμε ἄλλοι ἀπὸ τὴν πατρίδα μας καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὰ διάφορα διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους γιὰ τὴν Καστοριά. Φανταζόμαστε τότε ὅτι ἐρχόμενοι ἐδῶ θὰ ζούσαμε μιὰ μαρτυρικήν ζωὴ ὅμοια μετὰ κείνη πού ζούσαν οἱ Ρῶσοι κατὰδικοὶ οἱ ἐξωρισμένοι στὴν παγερὴ Σιβηρία καὶ ἔλαμα στὴν ἀπόμερη τούτη γωνιά τῆς Ἑλληνικῆς γῆς μόνη συντροφιά τὰ χιόνια καὶ τὴ μόνωσι καὶ τὴν στερήσεις. Ἀλλὰ πόσον ἤμαστε μακριὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα! Τόσο ἀνίκανοι εἴμαστε νὰ προβλέψουμε τὴν ὀρθὴ ὄψιν τῶν πραγμάτων! Εὐρίσκατο ἐδῶ σταλμένος ἀπὸ τὴν Θεῖα πρόνοια ὁ Διευθυντὴς μας γιὰ νὰ διαφεύσῃ ἕσα ἢ κακὴ μας φαντασία εἶχε δημιουργήσει. Αὐτὸς εἶχεν ἐργασθῇ, εἶχε κοπιήσει γιὰ νὰ κάμῃ τὴν ζωὴν τῶν μαθητῶν τοῦ διδασκαλείου τοῦ τερπνῆν ὅσο μποροῦσε, αὐτὸς μετὰ τὸ σπῆτι μας τὸ Οἰκοτροφεῖο δηλαδὴ, τὸ ὅποῖον συνέστησεν, εἶχεν ἐπι-

τύχει καὶ τὸ κρῖν νὰ μαλάξῃ καὶ τὴν στερήσεις νὰ περιορίσῃ, νὰ προσφέρῃ δὲ εἰς ἡμᾶς ζηλευτὴν θερμανσι, κατοικία σύμφωνη μετὰ τὴν ἀπαιτήσεις τοῦ ψυχροῦ κλίματος τῆς Καστορίας καὶ ἀξιόλογη συντροφιά. Τὴν μητρικὴν στοργὴν καὶ τὸ πατρικὸ ἐνδιαφέρον, τὸ ὅποῖον ἀφίσταμε στὰ σπῆτια μας, ἀνέλαβε νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ μετὰ τὸ δικό του. Καὶ ἔτσι παράλληλα μετὰ τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν πού πήραμε ἀπὸ δῶ, ὅσο τὸ δυνατόν πληρεστέραν, παράλληλα πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐξάσκησιν καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ ξενωφώνου περιβάλλοντος, στὸ ὅποῖο πρόκειται νὰ ζήσωμε προσφέροντες στὸ ἔθνος μας ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες, μετὰ τὴν ζωὴν στὸ οἰκοτροφεῖο καὶ τὴν ἐλευθερίαν πού μᾶς χάρισε διὰ τῆς αὐτοδιοικήσεώς μας ὁ Διευθυντὴς μας πήραμε καὶ τὴν πειρὰ χρήσιμη ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν. Καὶ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὴν διευθυντὴν μας . . . γιὰ τὸν ὅποῖον ἡ καρδιά τοῦ καθενὸς μας βροντοφωνεῖ ἕνα μεγάλο . . . εὐχαριστῶ καὶ τὸν διαβεβαιώνει πὼς ὅτι μετὰ τὸ ἀλέτρι τῆς διδασκαλίας τοῦ ἔσπειρε στὰ χωράφια τῆς διανοήσεώς μας θὰ καρποφορήσῃ γιὰ τὸ καλὸ τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ μπορεῖ κανένας μας νὰ παρασιωπήσῃ ἢ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἐντατικὴν προσπάθειαν καὶ τὴν εὐσυνειδήτην ἐργασίαν πού χωρὶς τὴν ἐλπίδα τοῦ κέρδους κατέβαλαν οἱ κ. καθηγηταὶ τῶν τεχνικῶν μαθημάτων; Ὁχι βέβαια. Καὶ σ' αὐτοὺς ἕνα μεγάλο εὐχαριστῶ ἀπὸ οὐσσωμῆ τὴν Κοινότητά μας».

Μετ' ὀλίγον ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς δοκίμους ἀφου δι' ὀλίγων διέγραψε τὴν σπουδαιότητα καὶ τὰς δυσκολίας τοῦ διδασκαλικοῦ ἔργου, ἀπήγγειλε στίχους τινὰς δημοτικοῦ ἔσματος, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ ἄνθρωποι βλέποντες τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὰ ἐκ ταύτης κατορθώματα δύο ἀδελφῶν δὲν εἶχον πῶς νὰ ἐκφράσῃ τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς τῶν ἀδελφῶν συναισθήματα αὐτῶν. Ἐκαμάρωναν λοιπόν, ἀλλὰ καὶ ἐζήλευαν τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα οἱ συγχωριανοὶ τους. «Ἐτσι καὶ ἐγώ, λέγει ὁ κ. ἐπιθεωρητὴς, σᾶς καμαρώνω καὶ, νὰ σᾶς εἶπω τὴν ἀλήθειαν, σᾶς ζηλεύω διὰ τὴν ὀργάνωσίν σας καὶ τὴν σύμπνοιαν, τὴν ὁποίαν ἔχετε. Ἦθελα νὰ εἶχα ἐδῶ ὅσους ὁμιλοῦν καὶ γράφουν περὶ αὐτοδιοικήσεως, νὰ λάβουν ἕνα ζωντανὸν παράδειγμα. Σὰν μέλος καὶ ἐγὼ τῆς κοινότητός σας παρηκολούθησα τὸ ἔργον σας καὶ εἰς τὰ πρότυπα καὶ εἰς τὴν αἰθουσαν ταύτην, θὰ θεωρήσω δὲ ἑμαυτὸν εὐτυχῆ, ἂν ἢ γνωριμίαν μας

αὐτὴ συνεχισθῆ διὰ τοῦ διορισμοῦ σας εἰς τὴν περιφέρειάν μου. Εὐχομαι λοιπὸν καλὴν ἀντάμωσιν καὶ πίνω αὐτὸ εἰς ὑγείαν σας».

Ὅλιγον βραδύτερον ὁ γράφων προσέθεσε τὰ ἑξῆς.

«Ὅτε πρὸ διετίας μοι ἀνετέθη ἡ τιμὴ νὰ ἰδρῶσά καὶ διευθύνω τὸ διδασκαλεῖον τοῦτο, μετ' ἀνησυχίας δυσκόλως ἀποκρυπτομένης διελογίζομένη πῶς θὰ ἐδιδάσκοντο τὰ τεχνικὰ μαθήματα. Ὅτε ὅμως βραδύτερον ἐγνώρισά ὑμᾶς ἐνταῦθα, κύριοι συναδέλφοι τῶν τεχνικῶν μαθημάτων, ἀνεγνώρισά ὅτι οἱ φόβοι μου ἐκεῖνοι ἦσαν ἀδικαιολόγητοι. Ἡ κατάρτισις ὑμῶν, ἡ μεθοδικότης καὶ ἡ φιλοπονία σας οὐ μόνον ἀνέδειξαν τὸ διδασκαλεῖον τοῦτο ἐκ τῶν πρώτων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ἐξησφάλισαν τὴν λειτουργίαν του ἐνταῦθα ἐπὶ ἔτη μακρά. Τὸ Διδασκαλεῖον σας εὐγνώμονεϊ διὰ τοὺς κόπους σας αὐτούς. Ἐπίσης ὁμολογεῖ χάριτας πρὸς τὸν φίλον Ἐπιθεωρητὴν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τοὺς συναδέλφους τῶν προτύπων, οἵτινες διὰ τῆς προθυμίας καὶ ἀνεκτικότητος αὐτῶν παρέσχον πρὸς τοὺς σπουδαστὰς τοῦ Διδασκαλείου ἕδαφος ἐλεύθερον, τὰ σχολεῖα, καὶ ὕλικὸν ἄφθονον, τοὺς μαθητὰς, ἵνα πειραματισθοῦν καὶ ἐθισθοῦν εἰς τὰς μεθόδους τοῦ διδάσκειν, δι' ὧν θὰ ἐμφανισθοῦν αὐριον πρὸ τῆς Κοινωνίας καὶ τῶν προϋσταμένων αὐτῶν διδάσκαλοι πεπειραμένοι. Δυπηρὸν συμβεβηκὸς ἔγινε αἰτία νὰ μὴ συνεργασθῶμεν κατὰ τὸ ἐπόμενον σχολ. ἔτος. Ἀποχωρίζομαι μετὰ λύπης ἀφ' ὑμῶν καὶ τοῦ Διδασκαλείου τούτου, τὸ ὅποιον ἀπέβη εἰς ἐμὲ πηγὴ εὐδαιμονίας. Τὸ παραδίδω λοιπὸν εἰς τὴν φροντίδα σας καὶ σας ἀποχαιρετίζω εὐχόμενος, ἵνα ἡ λύπη μὴ ἐγγίση ποτὲ τὴν καρδίαν σας.

Τέλος ὁ κ. Καραγκούνης διευθυντῆς τοῦ ἀ' ἀρρένων Καστορίας ἠὲχαρίστησε τοὺς προλαλήσαντας διὰ τοὺς καλοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους εἶπον περὶ τῶν διδασκόντων ἐν τῷ Διδασκαλείῳ, ἐδήλωσε δὲ ὅτι οὗτοι θὰ εἶνε πάντοτε πρόθυμοι νὰ προσφέρουν οἰανδήποτε ὑπηρεσίαν, ἣτις ἤθελε ζητηθῆ παρ' αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ Διδασκαλείου, τοῦ ὁποίου τὴν ὑψίστην ἀποστολὴν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσούν.

Διὰ τοιούτων πνευματικῶν ἐπιδορπίων ποικιλλομένη ἡ διασκέδασις παρετάθη μέχρι τῆς 2ας πρωινῆς περίπου, ὅτε διελύθη ἡ συγκέντρωσις, διελύθη δὲ ταυτοχρόνως ἐν μέσῳ συγκινήσεως μία ὁμαδικὴ ζωὴ πλήρης διαφέροντος, ἡ ζωὴ τῆς μαθητικῆς Κοινότητος τοῦ μονοταξίου Διδασκαλείου Καστορίας.

Μετ' ὀλίγον χρόνον, ὅτε τὸ πνεῦμα τῆς Κοινότητος ταύτης ἀποκεκαθαρμένον τῶν ἀναποφεύκτων ἀτελειῶν, αἵτινες συνοδεύουν πᾶν σύστημα ἐν τῇ ἐξελίξει του εὐρισκόμενον καὶ παρ' ἀνθρώπων ὕλικῶν ἐφαρμοζόμενον, ὅτε πνεῦμα ἀνιδιοτελές καὶ ἀγνόν θὰ ἐποπτεύη διὰ τῆς παρουσίας Ἐπετηρίδος καὶ θὰ κκευθῆ τὴν δρᾶσιν νέας ἀρτιφυοῦς Κοινότητος τοῦ Μ.Δ.Κ, μέλη τῆς διαλυθείσης Κοινότητος διεσκορπισμένα ἀνά τὰ βουνὰ καὶ τὰς πεδιάδας τῆς Μακεδονίας θὰ ἀγωνίζονται, δὲν ἀμφιβάλλω, νὰ μεταφυτεύσουν τὴν ζωὴν ἐκελενὴν εἰς νέας μικροσ οπικὰς κοινωνίας, τὰς ὁποίας ὡς δημιουργοὶ καὶ ἐμψυχωταὶ θὰ ἰδρῶσουν ἐκεῖ ἐπάνω.

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος· δὲν με διαφεύγει ὅτι, προσπαθήσας νὰ παραστήσω διὰ λόγου γραπτοῦ ἐννέα καὶ ἡμίσεος μηνῶν πολυσιδῆ δρᾶσιν ὄλου Διδασκαλείου καὶ τὴν ζωὴν σφριγώσης νεότητος ἐντὸς ἀψύχου βιβλίου νὰ περικλείσω, ἐπεχειρήσα ἔργον ὑπερβαῖνον τὰς δυνάμεις μου. Διὰ πολλοὺς λόγους ὅμως ἔπρεπε νὰ τονισθοῦν ἰδιαίτερα τινὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Διδασκαλείου τούτου καὶ ὁ κληρὸς ἔλαχεν ἐπ' ἐμέ, ὁ ὁποῖος ἐπὶ τέλους συνέδεσα μὲ τὸ Διδασκαλεῖν τοῦτο μέρος τῆς ζωῆς μου ἀλησμόνητον. Διὰ ταῦτα ὁ ἀναγνώστης ἄς συγχωρήσῃ νὰ παραθέσω τελευταῖον εἰς τὴν ἐπετηρίδα ταύτην ἕ,τι ὡς ἐπιλογὸν εἶχον τάξει τῆς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐκθέσεώς μου.

«Ἐθιξα ἐνταῦθα ὅσα ζητήματα ἐνόμισα ἀπαραίτητον νὰ τονίσω. Ἐπὶ ἄλλων ζητημάτων ὑπέβαλον πρὸς ὑμᾶς δι' ἰδιαιτέρων ἐκθέσεων μου ὅσας γνώμας ἐθεώρουν ἀξίας ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Ζητήματα τινὰ θ' ἀναπτύξω πλατύτερον εἰς τὴν ἐκδοθησομένην ἐπετηρίδα τοῦ Διδασκαλείου. Τελευταίαν δὲ καὶ σοβαρωτέραν ὑποβάλλω παράκλησιν πρὸς τὸ Σὸν Ὑπουργεῖον, νὰ τονώσῃ διὰ παντὸς μέσου τὸ Διδασκαλεῖον τοῦτο, τοῦ ὁποίου ἡ χρησιμότης ὑπὸ ἐκπαιδευτικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀποψιν εἶναι ἀνυπολόγιστος. Ἄς καταστήσῃ τοῦτο ἐν μέσῳ ποικίλων καὶ ἀκαταπονήτων ἐχθρῶν ἰστάμενον Ἀκρίταν πρὸ μαχον τῆς ἀμφισδητουμένης Ἑλληνικόννητος τῆς δυτικῆς Μακεδονίας, τηλαυγῆ δὲ καὶ ἀνέσπερον φάρον, ἵνα φωτίξῃ καὶ καταυγάξῃ τὴν πέριξ σκοτίαν. Ταῦτα δὲ λέγων καὶ πιστεύων παρακαλῶ νὰ μὴ θεωρηθῶ ἀνακόλουθος, διότι ζητῶ νὰ κκαταλίπω τὸ τοσαύτης σπουδαιότητος Διδασκαλεῖον. Ἡ φιλοπαίγμων τύχη ἐν τῇ σκληρό-

τητί της ἠθέλησε νὰ δοκιμάσω μὲν ὑπὲρ τοῦ Διδασκαλείου τούτου καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν μαθητῶν μου ἐργαζόμενος τὰς εὐτυχεστάτας ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, ἀλλὰ καὶ νὰ διέλθω περίοδον πλήρη πικριῶν καὶ πόνου, διότι ἔθαψα ἐδῶ εἰς ξένα χῶματα, μακρὰν τῆς γενεθλίου γῆς, ἔσπερημένην τῶν στοργικῶν καὶ τελεσφόρων περιποιήσεων τῶν οἰκείων, φιλτάτην ἀδελφὴν, ἣτις ἀνεκούφιζε ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ Διδασκαλείου μοχθοῦντα, προήγε δὲ τὸ ἔλον ἔργον μου διὰ τῆς ὀρθότητος τῶν γνωμῶν της, τέλος δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν της ὑπὲρ ἐμοῦ ἐθυσίασε. Χάριν λοιπὸν τοῦ συμφέροντος τοῦ Διδασκαλείου, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου δὲν δύναμαι εἰς τὸ ἐξῆς ν' ἀφιερῶν τὴν πρέπουσαν ψυχικὴν ἡρεμίαν καὶ τὰς προσηκούσας δυνάμεις, ἀπέρχομαι ἐντεῦθεν, ὁμολογῶ, μετὰ λύπης».

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

1. Ἀριθμὸς μαθητῶν	σελ. 7
2. Διδασκῆριον	» 11
3. Διδακτικὰ ἐπιπλα, σκεύη κ.λ.π.	» 13
4. Ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν μαθητῶν	» 13
5. Τεχνικὰ μαθήματα	» 14
6. Γυμναστική	» 20
7. Γεωπονία καὶ Ὑγιεινή	» 22
8. Διδακτικαὶ ἀσκήσεις καὶ παιδαγωγικὰ φροντιστήρια	» 22
9. Πρότυπα σχολεῖα Ἑλληνόφωνα καὶ ξενόφωνα	» 27
10. Συγκεντρώσεις τοῦ Διδασκαλείου	» 36
11. Αὐτοδιοικήσεις — Ἀγωγή	» 38
Καταστατικὸν τῆς μαθητ. Κοινότητος τοῦ Μ.Δ.Κ.	45
12. Ἡ Μακεδονία καὶ Θράκη ὡς ἔδραι μονοταξίων διδασκαλείων	» 55
13. Παιὸν τῶν ἐκ τῶν μον. Διδασκαλ. προερχομένων διδασκάλων	» 59
14. Οἰκοτροφεῖον	» 61
Κανονισμὸς	» 63
βιβλία λογιστοῦ — καθαρὸν συσσιτίου	» 74
βιβλίον καταθέσεων	» 76
Ἐλεγχος συσσιτούντων	» 76
Πῶς ἀποδίδονται διάφοροι λογαριασμοί	» 79
15. Ἐθνικὰ Οἰκοτροφεῖα τοῦ Ὑπουργείου Ὑγιεινῆς	» 83
16. Ἡ τελευταία συγκέντρωσις τοῦ Μ.Κ.Δ.	» 85

